

PRAHA 2008

Some of Us...

A HANDFUL OF THE MANY
WHO SHOULD BE REMEMBERED
ON THE 60TH ANNIVERSARY
OF THE COMMUNIST COUP IN FEBRUARY 1948

Jedni z nás...

NĚKOLIK MÁLO OSOBNOSTÍ Z TĚCH MNOHA,
KTERÉ BY MĚLY BÝT PŘIPOMENUTY U PŘÍLEŽITOSTI
60. VÝROČÍ KOMUNISTICKÉHO PŘEVRAU V ÚNORU 1948

© Úřad vlády České republiky
ISBN 978-80-87041-36-9
Praha 2008

Edigna Terezie Bílková Miloslav Bláha Josef Bryks...
Eva Dušková Leopold Färber Jaroslav Grosman...
Anna Hašková-Andrlíková Luboš Hruška Luboš Jednorozec...
Miroslav Kácha Ivan Kieslinger Ján Eugen Kočiš...
Stanislav Kosík Jiří Krupička Karel Kukal...
Ludmila a Jaromil Langrovi Rudolf Macek Oto Mádr...
Miloslav Neraď Rudolf Pernický Radovan Procházka...
Radomil Raja Otakar Rambousek Jan Roman...
Václav Růžička Tomáš Sedláček Anna Magdalena Schwarzová...
Dagmar Skálová Julián Slepecký Sergěj Solovjev...
Jiří Stránský František Šedivý Antonín Špaček...
Mirko Šťastný Zdeněk Štich Václav Vaško...
František Zahrádka Zdeněk Zelený Jiří Zenáhlík...

Mirek Topolánek
Předseda vlády České republiky
The Prime Minister of the Czech Republic

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Mirek Topolánek'.

Takzvaný Vítězný únor byl ve skutečnosti velkou prohrou. Prohrou pro celý národ, prohrou pro generaci, která ho zažila, i pro dvě generace následující. Tak či onak jsme tímto „vítězstvím“ byli poznamenáni všichni. Přesto jsou osudy, které ze zástupu poražených vystupují. Konkrétní lidské příběhy, které ukazují na individuální utrpení. A které zároveň dokládají, že represe se nevyhnuly žádné skupině obyvatel. Postihly bohaté i chudé, mladé i bohaté, intelektuály i dělníky, věřící i bezvěrce.

Když si připomínáme tyto lidské osudy, připomínáme si i dobu celospolečenské tragédie. Dobu velkého selhání a zmaru. Ale také dobu, v níž žili lidé, kteří si uvědomovali, jaká hrozná mašinérie se tu rodí, a nebáli se jí postavit do cesty. Tehdy je soukolí semlelo. Ale díky jejich statečnosti má naše současnost na co navázat. Díky nim máme na co být hrdí, díky nim si můžeme uchovat naději, že touha po svobodě přežije i v těch nejhorších podmínkách.

Každá doba potřebuje své hrdiny. Připomínejme si hrdiny z časů, kdy opravdu šlo o život. Abychom nebyli zbabělí dnes, kdy žijeme ve svobodě a bezpečí. Právě únor 1948 a následující vývoj nás varují, jak lehko se tyto hodnoty ztrácejí a jak těžce se pak získávají zpět. Nevymlouvejme se přitom na dobu, na podmínky, na osud. Ti, jejichž příběhy představujeme, se také nevymlouvali.

“Victorious February” was, in actual fact, a major defeat. A defeat for the whole nation, a defeat for the generation which lived through it and a defeat for the two generations that followed. We were all affected by this “victory” in one way or another. Even so, there are stories which stand out from the crowd of the defeated. Specific human accounts that demonstrate individual ordeals. And that bear witness to the fact that no group of the population escaped repression. Rich and poor, young and old, intellectuals and labourers, believers and unbelievers were all affected.

When we recall these human stories, we recall an era of universal tragedy. An era of sweeping failure and ruin. But also an era in which there were people who realized the terrible machinery being assembled here and were not afraid to stand in its path. At the time, they were pulverized. Yet it is thanks to their courage that our modern day has something to link to. It is because of them that we have something to be proud of, we can nurture the hope that the desire for freedom will survive even in the most terrible conditions.

Every period needs its heroes. Let's recall the heroes from the time lives were really in the balance. So that we are not cowardly today, when we live in freedom and safety. February 1948 and the events that followed are a warning for us of how easy it is to lose these values and how difficult it is to recover them. Let's not make excuses about the time we live in, the conditions, our lot. Those whose stories we present made no excuses either.

Co se stalo před šedesáti lety, 25. února 1948? V tehdejší Československu začal čtyřicetiletý komunistický teror, který má na svědomí jen za prvních patnáct let 242 lidí popravených pro politické trestné činy, 174 lidí zastřelených při pokusu o přechod čs. hranic, 88 lidí usmrčených v elektrických drátěných zátarasech na státní hranici, dosud neznámý počet lidí umučených a zavražděných, statisíce lidí uvězněných pro politické trestné činy, miliony lidí okradených o majetek. Únor 1948, komunisty označovaný za „vítězný“ („Vítězství pracujícího lidu nad buržoazií a reakcí“), znamenal pro všechny fatální „bod zlomu“ – každý se musel rozhodnout, zda bude proti „novým pořádkům“, či „půjde s davem a přežije“, anebo „se stane či zůstane komunistou, tedy tím, kdo drží totalitu při životě“.

Osobnosti, které tato výstava představuje v drobných životopisných portrétech, se rozhodly a za své postoje a činy (většinou pokus o útěk za hranice) byly komunistickými úřady odsouzeny k mnohaletým kriminálům a lágrům, ve většině případů mučeny, lidsky poníženy a uvrženy do podmínek pro nás těžko představitelných.

Proč jsme vybrali právě tyto osobnosti? Většina z nich dosud žije a může podat o době bezpráví svědectví. Úřad vlády ČR oslovil občanské sdružení Post Bellum (z lat. „po válce“), jehož členy jsou novináři a historici, kteří se sedm let věnují natáčení a uchovávání osudů pamětníků. Dosud jich zpracovali více než 700 a ve spolupráci s Českým rozhlasem – Rádio Česko z nich připravují dokumentární cyklus Příběhy 20. století.

Z této sbírky pochází většina představených osobností, některé později doplnila Konfederace politických vězňů. Novináři vybírali zástupce různých skupin, na které se komunisté v 50. letech zaměřili – spisovatele, duchovní, zemědělce, vojáky a další.

Jejich osudy jsou nejenom svědectvím o událostech v minulém století, ale i poselstvím a výzvou: „Žijí mezi námi lidé, kteří byli ochotni za demokracii a svobodu, již si nyní užíváme, bojovat, přinášet oběti a dokonce položit vlastní život. Dokázali bychom i my hájit svobodu, demokracii a čest tak statečným a obětavým způsobem jako oni?“

Vaše příběhy nebudou zapomenuty.

To je krédo, kterým je vedena snaha o. s. Post Bellum.

What happened sixty years ago on 25 February 1948? In the then Czechoslovakia the forty-year Communist terror began, which in the first fifteen years alone was responsible for the execution of 242 people for political crimes, the shooting of 174 people attempting to cross the Czechoslovak frontier, the deaths of 88 people trapped in the electric wire entanglements on the state border, the torture and murder of an unknown number of people, the hundreds of thousands incarcerated for political crimes, the millions robbed of their property.

February 1948, labelled “victorious” by the Communists (“Victory of the Working People over the Bourgeois and Reaction”), was a fatal turning point for everyone, who had to decide whether to fight the new order, go with the flow and survive, or become or remain a Communist, i.e. someone keeping totalitarianism alive.

The people presented in detailed life portraits by this exhibition made their decision, and for their views and actions (mostly trying to flee the country) were condemned by the Communist authorities to many years in prisons and labour camps; in most cases they were tortured, degraded, and cast into conditions that are difficult for us to imagine.

Why did we single out these people? Most of them are still alive and can bear witness to the era of injustice. The Office of the Government of the Czech Republic approached the civic association Post Bellum, whose members are journalists and historians who have spent seven years recording and storing the stories of eye-witnesses. So far, they have processed more than 700 accounts, which they are using to prepare the documentary series “20th Century Stories” in liaison with Czech Radio (Rádio Česko).

Most of those presented in the exhibition were drawn from this collection; other accounts were added later by the Confederation of Political Prisoners. Journalists selected representatives of various groups who were in the Communists’ sights in the 1950s – writers, clergymen, farmers, soldiers, and others.

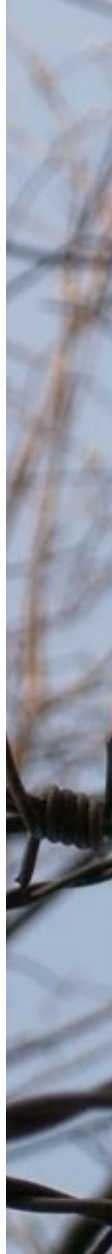
Their fates are not only a testament to events in the last century, but also a message and a challenge: “There are people among us who were willing to fight, make sacrifices and lay down their lives for the democracy and freedom we enjoy today. Would we be able to defend freedom, democracy and honour in such a courageous and self-sacrificing manner as they did?”

Your stories will not be forgotten.

This is the philosophy that guides the efforts of Post Bellum.

Vydáno ve spolupráci s občanským sdružením Post Bellum
pod záštitou předsedy vlády České republiky Mirka Topolánka
a předsedkyně Konfederace politických vězňů Naděždy Kavalírové.

Published in cooperation with the civic association Post Bellum
Under the aegis of the Prime Minister of the Czech Republic Mirek Topolánek
and the President of the Confederation of Political Prisoners Naděžda Kavalírová

Edigna Terezie
Bílková

Víte, my už dneska nebijeme, ale máme jiné možnosti. Mluvte radši hned a ušetříte si nepříjemnosti, říkali estébáci při výslechu... Když nemluvíte, odvedou vás na celu. Vy si lehnete na slamník, a sotva usnete, začnou vám kopat do dveří, zavážou vám oči a zase vás odvedou. Přes den musíte chodit, špehýrkou vás hlídají... Zapírala jsem až do duše. Strach jsem neměla, věděla jsem, že když jsou tam ony, půjdu i já.

You see, we do not fight each other these days but we have other means at our disposal. Speak straight away and you will save yourself a lot of trouble... The officers of the State Security used to say during the interrogation... When you failed to speak out, you were brought to the cell. You lied down on the straw mattress and just as you were falling asleep they started kicking your door, they covered your eyes and took you out again. You had to be walking during the day, they were watching you through the peephole... I was denying everything to the depths of my soul. I did not feel fear, I knew that if my sisters were there, I would go as well...

Věděla jsem, že když jsou tam ony, půjdu i já...

I knew that if my sisters were there, I would go as well...

Edigna Terezie Bílková se narodila v roce 1916. Do Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského vstoupila proti vůli svého otce v roce 1938. Po roce noviciátu byla poslána do nemocnice v Českých Budějovicích, kde pracovala jako výpomoc na operačním sále a jako zapisovatelka nálezů v kanceláři. Během své šestileté služby si mohla dodělat ještě dva roky zdravotnické školy v Praze. Věčné sliby složila Edigna až po válce a sloužila v církevní nemocnici, kde pracovala i krátce po zatčení a odsouzení generální představené Matky Bohumily Žofie Langrové. Pražský mateřinec byl rozeznán v srpnu roku 1952 v rámci estébácké tzv. akce B. Již předtím ovšem v klášteře našlo útočiště několik kněží, kteří se skrývali před perzekucí. V nemocniční kotelně byl naoko zaměstnán františkán, pater Remigius Janča, který poskytoval sestrám duchovní péči. Jako pacient se zde skrýval i Oto Mádr, který zde napsal své legendární poselství všem katolíkům, „Slovo o této době“. Terezie Bílková vzpomíná: „Byla jsem do všeho zasvěcená. O otci Mádrovi, o všech, kteří se u nás skrývali, vím. Opisovala jsem Slovo o této době, ne desetkrát, ale mockrát. To byla krása! Myslím, že tu sílu dalo mnoha lidem, nejenom mně, když jsem to do noci opisovala. Riskovalo se všechno a něco takového byla pro mě samozřejmost.“

Edigna Terezie Bílová byla zatčena 31. října 1952: „Samotku jsem měla z nás všech nejdelší. To bylo kruté, to bych nepřála nikomu. Kdybych mohla volit mezi deseti lety v Pardubicích ve věznici a jedním rokem v budějovické vazbě, volila bych ty Pardubice. S vírou jsem se musela rvát... kdo by to řekl, s Kristem se rvát? Řvala jsem někdy k Pánu Bohu, ale jsem tady... představte si to, jsem zázrak! Co se dalo, to jsem zapírala, měla jsem totiž tu jistotu, že kdyby matka

Bohumila něco prozradila, nečekali by rok s mým zatčením.“

Sestru Edignu soudili 16. 9. 1953 v procesu Janča a spol. Z této skupiny (7 sester) byla většina odsouzena za účast na exerciciích, které pater Janča sestrám dával během svého pobytu v pražském a prachatickém úkrytu. Nejvyšší tresty si odnesly právě sestry Vojtěcha Hasmandová (8 let) a Edigna Bílková (6 let). Sestra Edigna opustila vyšetřovací a soudní vazbu v tak špatném zdravotním stavu, že musela být v pardubickém vězení okamžitě odevzdána do péče vězeňského lékaře, byla u ní diagnostikována tuberkulóza a její váha byla jen něco málo přes 40 kilogramů. Kvůli zoufalému zdravotnímu stavu byla s. Edigna propuštěna podmíněčně 31. října 1954. Později působila opět v charitativní oblasti, nejdéle v domově důchodců v Určicích u Prostějova. Dnes žije devadesátiletá sestra Edigna v Charitním domově boromejek ve Znojmě-Hradišti.

Edigna Terezie Bílková was born on September 16th in 1916 in Frýdlant upon the Ostravice River. On January 7th in 1938 she entered the novitiate at the Congregation of Merciful Sisters of Saint Karel Boromejský. During the war she was working as a nurse in a hospital in České Budějovice. In 1945 she took the eternal oaths. Between 1945 and 1952 she was working in the Pod Petřínem Hospital in Prague. Between 1951 and 1952 she had been hiding the pastors Oto Mádr and Remigius Janča. In October 1952 she was arrested; on September 16th in 1953 she was convicted to 6 years of imprisonment. On October 31st in 1954 she was released on condition due to her failing health. Since 1954 until now she has been working in charities and living in the houses of the Order.

Miloslav
Bláha

Když jsem byl po soudě, měl jsem povolenou návštěvu manželky se synem. Ale dítě za mnou dokonce nepustili. Žena tehdy prosila bachaře: „Mohu manželovi syna alespoň ukázat?“ On se na ni obrátil a řekl: „Nedělejte z toho divadlo!“ V Jáchymově jsem pak neměl žádnou návštěvu, až po třech letech... V návštěvní místnosti byl dlouhý stůl. Z jedné strany seděli příbuzní potrestaných a z druhé strany přivedli nás. Seděli jsme na střídačku: potrestaný, bachař, potrestaný, bachař... Baval jsem se přes stůl s manželkou a byl tam můj syn. Tehdy bachař dovolil, abych si vzal kluka k sobě na klín. Vůbec mě neznal, to víte, byl jsem pro něj nějaký strejda. Držel jsem ho a on se na mě tak koukal nahoru, a pak jsem ho uslyšel poprvé v životě promluvit: „Tatínku, přijď taky k nám domů.“ To bylo hrozný. Poprvé jsem ho slyšel, jak řekl tatínku. Nikdy předtím jsem ho neslyšel mluvit, když jsem šel k pětépákům, byly mu tři měsíce...

When the trial had finished, I was allowed to receive the visit of my wife and son. In the end, the child was not allowed in to see me. The wife was asking the warder at that time: Could I at least show the son to the husband... He turned to her and replied: "Do not make a scene out of this!" In Jáchymov I was not allowed any visits, until after three years... In the visiting room there was a long table. The relatives of the detained were seated on the one side, we were brought to the other side. We were sitting like this: the prisoner, the warder, the prisoner, the warder... I was talking with my wife and my son was also sitting there. The warder allowed me to have the kid sit on my lap. He had not known me at all, you know, I was like some uncle to him. I held him and he was looking up at me, and then I heard him speak for the first time: "Dad, come to our home sometime." That was terrible. I heard him say dad for the first time. I had not heard him speak before that; when I went to the PTP he was three months old...

Když jsem byl u PTP, poslali nás na práce do zabraného kláštera v Rajhradě. Lidi nevěděli, že jsme tam z donucení. A házeli po nás kamení.

When I was with the PTP they sent us on forced labor to the occupied monastery in Rajhrad. The people there did not know that we were forced to go there. And so they were throwing stones at us.

Miloslav Bláha se narodil 1. června 1927 ve Svitávce, v chudé rodině s pěti dětmi. Chtěl se stát pekařem, ale na doporučení učitele šel studovat obchodní školu. Jeho rodiče prodávali na jarmarcích a trzích - po dvou letech studia a krátké praxi ve velkoobchodě jim Miloslav Bláha začal pomáhat. Brzy se mu podařilo rodinnou živnost slušně rozběhnout, obchod se mu dařil. Bláha tehdy patřil k Církvi adventistů sedmého dne - a roku 1947 dostal výzvu, zda by nechtěl studovat na církevní škole biblických nauk v Praze.

Po krátkém váhání nabídku přijal, absolvoval ústav a v roce 1950 se stal kazatelem v Hradci Králové, respektive v okolních obcích. Od počátku pociťoval tlak komunistického aparátu, který se snažil dostat z církvi co nejvíc mladých lidí. Bláha měl trvalé potíže s tzv. církevním tajemníkem (státním úředníkem, dozírajícím na jeho činnost) a roku 1951 byl převeden „do výroby“. Téhož roku dostal povolávací rozkaz. Putoval nejprve k dělostřelectvu, pak po různých dalších jednotkách, načež byl odeslán do civilu s tím, že kněz nesmí konat službu ve zbrani.

Jako adventista měl Miloslav Bláha na vojně velký problém, kvůli němuž se z něj nakonec stal politický vězeň: tato církev totiž svítí sobotu a její členové nesmějí ten den pracovat. Bláha, stejně jako další adventisté, navrhoval nadřízeným, že si odpracuje sobotní volno v jiné dny. Zprvu mu v armádě vycházeli vstříc, bylo však jen otázkou času, kdy narazí na nepochopení, ideologii a komunisticko-lampasácké manýry.

Když ho poslali z vojny do civilu, pracoval krátce jako dělník v Tesle (povolání kněze nesměl vykonávat, ostatně adventistická církev byla zakázána) - a 27. prosince 1951 musel nastoupit k Pomocnému technickému praporu pro „nespolehlivé občany“. Bláhův útvar byl

nasazován na nejrůznější tvrdé práce (mj. v dolech) a odmítnutí sobotní šichty bylo vykládáno jako neuposlechnutí rozkazu. Bláhovy návrhy, že bude ve všední dny pracovat přesčas, téměř nikdo nebral na vědomí. V zimě roku 1953 byl jako sabotér převezen do věznice v Brně-Špilberku a za „vyhýbání se pracovní povinnosti“ dostal trest - odnětí svobody na jeden rok.

Miloslav Bláha měl tehdy ještě štěstí - dostal se totiž za pár měsíců z kriminálu na amnestii. Ovšem situace se opakovala: musel znovu nastoupit k útvaru, znovu odmítl z důvodu náboženského přesvědčení pracovat v sobotu, opět byl zatčen, uvězněn v Brně na Cejlu a postaven před soud. Tentokrát od něj odešel s šestiletým trestem a byla mu též odňata občanská práva.

Miloslav Bláha si pak užil své: byl ženatý a měl malého synka, ale komunistický aparát mu zakazoval návštěvy. Musel dít v uranových dolech, kde měl samozřejmě opět problémy kvůli sobotě. Adventisté - odpírači sobotní práce museli například stát za trest dlouhé hodiny venku bez ohledu na počasí, opakovaně je zavírali do korekcí. V lednu 1956 byl Bláha převezen na Mírov a téhož roku propuštěn. Ačkoli neměl občanská práva a nesměl kázat, stejně objížděl své druhy ve víře, kterým pomáhal a vyučoval je.

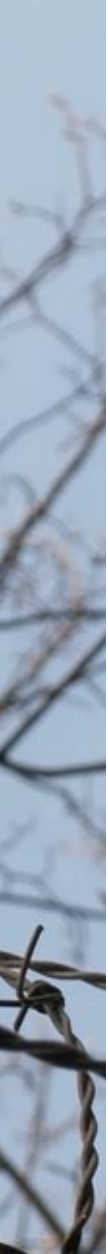
Na sklonku roku 1956 komunisté adventistickou církev opět povolili - a Miloslav Bláha je jejím kazatelem dodnes.

Miloslav Bláha was born on June 1st in 1927 in Svitávka. He graduated from the business academy and then studied theology at the School of Biblical Teachings, the Church of the Adventists of the Seventh Day, later to be banned. Since 1950 he had been active as a preacher in Hradec Králové and in the vicinity, a year later he was called to the military service and served in the “Pomocný Technický Prapor” (PTP: Auxiliary Technical Battalion) for “untrustworthy citizens”; its members had been sent to forced labor all around the country. Since his faith did not allow Bláha to work on Saturdays, he was accused of failing to fulfill the orders and subsequently jailed in the Špilberk prison; in February 1953 he was convicted to one year of imprisonment. He was released after few months but he had to present himself at the battalion again and the situation was repeated. Bláha observed Saturday as the holy day and refused to take up the shift. He was thus detained and held in custody in the prison of Cejl in Brno and the Pankrác prison in Prague. He was convicted to six years of imprisonment and he was deprived of his civil rights; he was moved to the uranium mines and later to Mírov. He came out of prison in 1956.

Josef
Bryks

„Lituji, že nežil dlouho, aby si mohl užít svobody, kterou Československo po válce získalo. Mně bylo těžko. Nebylo snadné vychovávat dceru bez otce, měla jsem v životě i další problémy. Vždycky jsem brala život jako cestu. Někdy má člověk štěstí a někdy ne. Ale snaží se, aby ostatní lidi na té cestě nezranil,“ vypráví Trudie Bryksová v televizním dokumentu „Muž, který přecenil českou duši aneb Útěky Josefa Brykse“.

“I am sorry that he was not able to enjoy the freedom which Czechoslovakia acquired after the war. I was ill at heart. It was not easy to raise the daughter without a father, there were also other problems in my life. I have always conceived of life as a path. Sometimes one was lucky, sometimes not. But one always tried not to harm other people on that path”, Trudie Bryksová said in a television documentary “The Man who had Overestimated the Czech Soul or The Escapes of Josef Bryks”.

Srdce plné lásky a bolesti...

The heart filled with love and pain...

Josef Bryks se narodil 3. března 1916 v Olomouci. Zde vystudoval vojenskou akademii. Po vyřazení v hodnosti poručíka se specializací leteckého pozorovatele se přeškolil na stíhacího pilota. V roce 1940 utekl z Protektorátu, v Maďarsku byl ale zatčen a deportován na Slovensko. Úspěšně z vězení utekl a přes Maďarsko, Jugoslávii, Řecko, Turecko a Sýrii se dostal do Francie, odkud byl záhy evakuován do Velké Británie. Velitelství ho přidělilo k 242. stíhací peruti k tzv. nočním letcům. Dne 17. června 1941 ho sestřelili poblíž francouzského města Lille a po krátkém ukrývání ho Němci zajali. Bryks se ovšem vydával za britského vojáka. Vyhnul se tak pravděpodobně trestu smrti, který čekal na většinu sestřelených Čechoslováků. V případě Brykse se nejedná o pasivního vězně, pětkrát se pokusil o útěk. Po válce byl jako jeden z mála Čechoslováků vyznamenán Řádem britského impéria. V červenci 1945 se oženil s Angličankou Trudie Roseovou, s kterou si v zajetí dopisoval. V říjnu 1945 se vrátil do Československa i se svou novou manželkou. K vojenskému letectvu se nemohl vrátit kvůli válečným zraněním. V armádě zůstal jen krátce v hodnosti štábního kapitána, stal se učitelem angličtiny a učil teorii létání na Leteckém učilišti v Olomouci. Britové o něm natočili slavný film „Srdce v zajetí“.

Po komunistickém převratu v roce 1948 odeslal svou rodinu zpět do Anglie, z armády byl propuštěn na tzv. dovolenou s čekáním. Z té doby se zachovalo služební hodnocení jeho nadřízeného plukovníka Václava Fuksy. Ve spisu, kde je do roku 1947 hodnocen jako vynikající voják, se dočítáme, že je nyní nevyhovující pro svou politickou nespolehlivost a nepochopení ideologie lidově demokratického zřízení. Už v květnu roku 1948 byl Josef Bryks zatčen pro přípravu útěku za hranice

(útěk skutečně chystal s generálem Janouškem) a odsouzen na 10 let kriminálu. V roce 1950 v rámci tzv. borského povstání ve zcela vykonstruovaném procesu ho komunisté znovu odsoudili za údajné vojenské spiknutí ve věznici, k původnímu trestu dostal dalších 20 let. V jáchymovských dolech výkonem překračuje „pracovní normy“ a věří, že peníze, které si tímto lidským úsilím vydělá, vedení věznice posílá jeho ženě Trudie Brykové a jeho dceři. Dne 11. srpna 1957 umírá na srdeční zástavu ve vězeňské nemocnici jáchymovského uranového dolu Rovnost. Bylo to krátce po tom, co mu dozorcí sdělili, že žije v iluzích, domnívá-li se, že jeho žena dostává část jeho výdělků.

„Lituji, že nežil dlouho, aby si mohl užít svobody, kterou Československo po válce získalo. Mně bylo těžko. Nebylo snadné vychovávat dceru bez otce, měla jsem v životě i další problémy. Vždycky jsem brala život jako cestu. Někdy má člověk štěstí a někdy ne. Ale snaží se, aby ostatní lidi na té cestě nezranil,“ vypráví Trudie Bryková v televizním dokumentu „Muž, který přecenil českou duši aneb Útěky Josefa Brykse“.

Josef Bryks was born on March 3rd in 1916 in Olomouc. He studied at the military academy in Olomouc. After his elimination in the degree of the second lieutenant with the specialization as a Command Navigator, he had retrained as a fighter pilot. In 1940 he escaped from the Protectorate; however, he was arrested in Hungary and deported to Slovakia. He managed to escape from the prison and reached France through Hungary, Yugoslavia, Greece, Turkey and Syria. Soon after, he was evacuated from France to Great Britain. He was assigned to the 242nd fighter squadron, to the so called night fliers. In 1941 on June 17th he was shot down in the vicinity of the French town Lille; after a short period of hiding he was captured by the Germans. However, Bryks pretended to be British. He had never been a passive prisoner. He attempted to escape five times, unsuccessfully. After the war he was among the few Czechs who were awarded the Legion of Merit of the British Empire. Already in May of 1948 Josef Bryks was detained on the grounds of preparing an escape across the border and he was convicted to ten years of imprisonment. In 1950, in connection with the so called “Bory uprising”, he was tried again and convicted to further twenty years of imprisonment. In the Jáchymov mines he had been working well beyond the “work targets” and believed that the money earned through such inhuman effort had been sent to his wife Trudie Bryksová and their daughter by the prison headquarters. On August 11th in 1957 he died of a heart arrest in the prison hospital of the Jáchymov uranium mine “Rovnost” (Equality). This was soon after the warders had told him that he had been living in illusions if he had believed that his wife had received any of his earnings.

Eva
Dušková

„Tak pojd', zejtra ti toho tvýho miláčka budeme věšet," tak mi to oznámil bachař Pešek. Vedli mě do cely smrti, kde byly vysazené dveře a dvě bedny jako rakve. Míla měl povolenou tři hodiny návštěvu... za hodinu přišel rozkaz, aby mě odvedli, s tím, že by to mohlo „zapůsobit na moje mladistvé city". Ani nevím, jak jsem se dostala zpátky na tu celu. Víte, vidět zdravého člověka, plného síly... a že on musí umřít, to je strašné. Mluvili jsme o tom, jak jsme se měli rádi a jak to mohlo být hezké. Je to takových let, ale pořád to se mnou jde.

"Let's go, we will hang that sweetheart of yours tomorrow...", that was how the warder Pešek announced the matter to me. They took me to the death cell where the door was unhinged and two boxes were prepared to serve as the coffin. Míla was allowed a three-hour visit... after an hour the order came that she should be taken away on the grounds that "it could over-impress her juvenile feelings". I did not know how I got back to the cell. You know, to see a healthy person, so full of strength... and to know that he must die, that is horrible. We spoke about how much we loved each other and how it would be nice to live together. So many years have passed but this has remained with me all this time.

Tak pojd', zítra ti toho tvýho miláčka budeme věšet...

Let's go, we will hang that sweetheart of yours tomorrow...

Eva Dušková, roz. Vokálová se narodila v roce 1932 v Praze v rodině stavitele, veterána 1. světové války. Otec během druhé války zemřel na žloutenku a zanechal po sobě ženu a tři děti, mezi kterými Eva byla nejmladší. Do suterénního bytu rodinné vily na Ořechovce se po osvobození nastěhovali mimopražští studenti, se kterými se Eva brzy spřátelila a přes jednoho z nich dokonce poznala svou první lásku, studenta techniky a národněsocialistického aktivistu Miloslava Choce. Když přišel Únor, bylo jí šestnáct let a o tom, co Choc dělá a čím se zabývá, mnoho nevěděla...“ Byl to můj kluk a měla jsem ho ráda. Jinak mě politika nezajímala, chodila jsem ale na národněsocialistické plesy.“ Choc se o politiku zajímal a rozhodl se komunisty nenechat na pokoji. Chodil přes hranice a nosil zprávy ven a pomáhal distribuovat burcuující letáky protikomunistického obsahu. A pár jich ukryl právě u Vokálů ve vile. V tu dobu Eva vášnivě ráda hrála na klavír a připravovala se na konzervatoř – ten sen si už nikdy nesplnila a přišla brzy o naději, o rodinu i svého snoubence...

Choce totiž v létě roku 1948 zatkli a obvinili z vraždy majora Bezpečnosti Augustina Schramma, jehož jméno je spojováno se smrtí Jana Masaryka. Spolu s ním putovali do vězení všichni, kdo ho důvěně znali, včetně Vokálů. Dostatečný corpus delicti pro obvinění představovaly letáky, ukryté krátce předtím suterénu vily.

„Přišli k ránu, vyházeli nás z postelí. Můj bratr si chtěl vzít kousek chleba nebo cukr a ten jeden estébák mu řekl jen: ‚nic si neber, nic si neber, za hodinu jste zpátky‘. Odvezli nás ještě s maminkou a se sestrou na jednu celu, bratra na Karlák. To bylo strašné. Když nás tam vrhli, bylo nás dvanáct na cele, strašný smrad a jeden záchod, taková budka jenom. Kromě toho prostitutky, zlodějky a pro všechny na mytí jeden kyblík,

jedno umyvadlo. Na postelích se spalo po třech.“

Proces se konal na podzim 1948 a byly v něm postupně odsouzeny desítky lidí. Celkový počet členů tzv. chociády byl něco přes sto osob. Miloslav Choc a jeho přítel Slavoj Šádek dostali za vykonstruované obvinění provaz, Eva měla strávit pět let v nápravných ústavech, její matku odsoudili k 12 letům. V noci z 18. na 19. února 1949 směla Eva vidět Choce naposled:

„Tak pojd', zejtra ti toho tvýho miláčka budeme všet', tak mi to oznámil bachař Pešek. Vedli mě do cely smrti, kde byly vysazené dveře a dvě bedny jako rakve. Míla měl povolenou tři hodiny návštěvu... za hodinu přišel rozkaz, aby mě odvedli s tím, že by to mohlo ‚zapůsobit na moje mladistvé city...‘. Ani nevím, jak jsem se dostala zpátky na tu celu. Víte, vidět zdravého člověka, plný síly... a že on musí umřít, to je strašné. Mluvili jsme o tom, jak jsme se měli rádi a jak to mohlo bejt hezký. Je to takových let, ale pořád to se mnou jde.“

Eva Vokálová prošla věznicemi pro mladistvé v Hradci, Doudlebách, ve Lnářích a v Zámrsku. Stejně jako dospělí museli mladiství vězni otročit na polích, staveništích a na úklidových pracích, podrobovat se vojenskému drilu a politické převýchově. Nejhorší zkušenosti prodělala Eva v ústavu ve Lnářích: „Šli jsme z pošty a já jsem táhla balíky, byla jsem sehnutá, a jak jsem se narovnala, vyšla rána. Bachařka mě omylem postřelila, když si hrála se zbraní; kdyby to bylo o vteřinu později, tak jsem to měla v hlavě. Vůbec jsem to necítila a ještě jsem šla – byl sníh a najednou vidím, že za mnou jde krev. Vyhrnula jsem nohavici a to už jsem si sedla. Pak chtěli celou věc ututlat tak, že jsem chtěla utéct. Jeden starší hlídač se mě ale zastal, protože už jsem měla jít domů a za útěk by mi napařili léta navíc.“ Během pětiletého věznění byla jednou jedinkrát

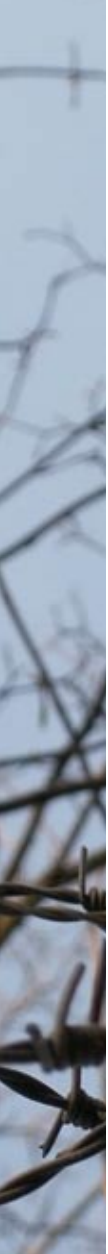
vypravěna eskorta do Varnsdorfu, kde se mohla setkat s matkou: „Pracovala tam v továrně Elite, jela jsem s jednou bachařkou... ,jé, slečno, co jste ukradla?‘, ptali se lidi. To bylo hrozné, hrozné, nemohla jsem říct: ,vždyť já jsem nic neukradla, já ani nevím, proč tu jsem... A vy mě tak srážíte.“

Trest si Eva odseděla celý, a když vyšla v roce 1953 na svobodu, musela na matku čekat ještě sedm let, do velké amnestie v roce 1960. „Moje nejhorší chvíle byla ta, když jsem se loučila v cele smrti s Chocem. Tam jsem cítila, že bych tu mámu potřebovala nejvíc. Potom ten dopis - ten je totiž tak krásný... dostala jsem jeho dopis na rozloučenou dopoledne, ale odpoledne už byla šťára. Museli jsme se úplně svlíknout, vyházeli nám deky, slamník a hledali dopis. Ale já jsem ten poslední dopis dala dr. Boušovi, aby ho dal tetě. Jim jsem řekla, že jsem ho spláchla do záchodu. Možná mi to třeba ani neuvěřili, ale nedostali ho a já ho mám a hotovo!“ Po propuštění z vězení pracovala Eva Dušková jako šička v Pragoděvu. Dnes vypomáhá na pobočce KPV na Praze 1.

Eva Dušková, Vokálová by birth name, was born in 1932 in Prague. Her father died during the Second World War after contracting jaundice; he left a wife and three children - Eva as the eldest among them, behind him. The family owned a villa in the Ořechovka suburb in Prague. The mother of Mrs. Dušková used to rent the ground floor to the students of technology. It was through them that Eva Dušková met Miloslav Choc who was later imputed with the murder of the Major of Security Augustin Schramm following the coup of 1948. Several tens of people were arrested in connection with this case, including Eva Dušková and her mother; in the trial which followed many of those tried were convicted. Miloslav Choc was sentenced to capital punishment by hanging, his girlfriend to five years of detention in an establishment for juvenile delinquents. Before Choc's execution she met him in the death cell in the night of the 18th to 19th of February 1949. Until 1953 she was jailed subsequently in Hradec, Doudleby, Lnáře a Zámorsk. She had to take part in the forced labor gangs in agriculture, construction and cleaning. In the correctional establishments, particularly in Lnáře, a tough military discipline and armed guards reined. The mother of Eva Dušková spent 12 years in jail between 1948 and 1953 and was able to meet her daughter only once. After her release, Eva Dušková was working as a seamstress in the Pragoděv company. Currently she has been working as an assistant in the branch of the Association of Political Prisoners in Prague 1.

Leopold
Färber

Jako vězni-nováčci jsme stáli na Borech na chodbě, Josef se ke mně přitočil a říká: to jsme se dostali do pěkné prdele, co! Nevšimli jsme si, že nás pozoruje bachař. Strčili nás na samoty. Najednou cvakly dveře a vešel onen bachař, jmenoval se Brabec. Zeptal se mě: Už jsi jako nováček dostal přes hubu? Já řekl, že ne - a proč by mě měl někdo bít?! A plác, už jsem ji měl. Zbil mě do krve. Druhý den přišel znovu a znovu se mě zeptal: Tak co, už jsi byl jako nováček bít? Já odpověděl: Ano, od vás, včera! A mlask, zase jsem ji měl, zase mě zbil. Říkal jsem si, že tohle nepřežiju. Za nějaký čas měl ten Brabec opět službu, přišel do cely a opět se to opakovalo: Už jsi dostal? Já tentokrát mlčel. Začal se mnou mlátit, tloukl mě do tváře a najednou se to stalo: nějak zavadil o mé skleněné oko a ono vypadlo a kutálelo se po cele! To si neumíte představit, jak se tvářil! Koukal na mě vyděšeně, naprosto konsternovaně, vycouval z cely a už se mě nikdy nedotkl...

As prisoners-greenhorns we were standing in the hall of the prison in Bory, Josef turned towards me and said: what a shithole we've ended up in, right! We did not notice that the warder had been watching us. We were put into solitary cells. Suddenly, the door snapped and that warder, his name was Brabec, entered. He asked me: Have you, as a greenhorn, got your mouth shut, yet? I replied: No - and why anyone should beat me?! And smash, he slapped me. He beat me until I was bleeding. He came back the next day again and again he asked me: So, have you, greenhorn, been beaten yet? And I replied: Yes, from you, yesterday? And smash, there he came, he beat me again. I thought to myself that I would not survive this. After some time this Brabec was on duty again, he came into the cell and the whole thing was repeated: Have you been beaten? This time I remained silent. He started to beat me really hard, he beat me in the face and suddenly this happened: somehow, he struck my glass eye and it had started rolling around the cell! You could imagine his face at this point! He stared at me horrified, froze completely, backed out of the cell and had never touched me again...

Jak mě bachař mlátil, zavadil o mé skleněné oko a ono vypadlo. To jste měli vidět ten výraz v jeho tváři...!

As the warder was beating me, he accidentally struck my glass eye and it had started rolling around the cell! You should have seen his face at this point!

Leopold Färber se narodil 31. října 1928 ve Staré Ha-
liči na Slovensku, vyrůstal v Boskovicích. Jeho otec
byl Žid, matka věřící katolička ze Slovenska. Smíšené
manželství nejbližší rodinu za války zachránilo před
transportem do koncentračního tábora. Šestnáct jeho
příbuzných bylo nacisty zavražděno zastřelením nebo
v plynových komorách. Leopold vzpomíná, jak se
s nimi loučil na boskovickém náměstí: „Povolili jim
balíčky do určité váhy. Jenomže jim to na shromáždění
vzali a naházeli na jednu hromadu. Já jsem tam byl
s tatínkem a sestřenicí rozloučit se. Stala se tam ale ta-
ková věc. Ta sestřenice držela malou panenku. Nějakej
voják k ní přišel, vytrhl jí tu panenku z ruky a hodil
na hromadu. A ona ho kopl. I když to bylo čtyřleté
děcko, ten voják ji tam přede všemi zbil. Nevím, co
tatínka napadlo, chytnul mě za ruku a říká: ‚a honem
pojďme dom‘. ‚Proč, tatínku?‘ zeptal jsem se, a on na
to: ‚co kdyby někdo o nás řekl, a to jsou také Židé!‘ To
jsou věci, které se mi po tolika letech vybavují,“ vyprávěl
Leopold Färber, který má status protinacistického
bojovníka, přestože si za války ani jednou, jak říká, ne-
vystřelil. Bylo mu šestnáct let: „Starší a zkušenější od-
bojáři mě drželi zkrátka, dělal jsem jen prachobyčejnou
spojku mezi jednotlivými skupinami,“ říká muž, který
pravděpodobně zachránil stovky lidí. Například tím, že
doručil kódovanou zprávu od jistého boskovického pe-
kaře Grubera do nedaleké vesnice Lipová. Místní kovář
Vlach se tak dozvěděl, že mají mezi sebou nacistického
konfidenta, který „ví mnoho“. Ještě ten večer, kdy mu
mladý kluk Leopold Färber, známý pod přezdívkou
Hurvínek, předal zprávu, vylákal konfidenta do lesa,
kde ho zabil.

Skaut Leopold Färber se po roce 1948 rozhodl
v odboji pokračovat. S bratry Josefem a Františkem

Markovými založili odbojovou skupinu, která chtěla
poškodit ilegálně sehnány výbušninami místní
policejní školu. Nepovedlo se. Josef, který ve skupině
vystupoval jako hlavní pyrotechnik, schoval třaskaviny
do kachlových kamen u Leopolda. Svým kolegům to
včas neoznámil. Leopold šel zatopit, výbuch mu pro-
trhl oba ušní bubínky a vyrazil oko. Není to ale skoro
poznat, nosí skleněné, které mu později v kriminále
pravděpodobně zachránilo život. Protikomunistická
odbojová skupina Leopolda Färbera vydala letáky, které
končily nápisem „Pravda zvítězí!“, ale nestačili je ani
distribuuovat. Byli zatčeni kvůli naivní iniciativě dětí
z Leopoldova oddílu. Na schůzce někdy v roce 1950 děti
svého vedoucího prosily, aby vyprávěl, jak to bylo za
války. Hurvínek vzpomínal, jak ilegálně vytiskli letáky
„Smrt fašismu!“, čímž děti nevědomky inspiroval. Po
kraji se začaly objevovat letáky s nápisem „Smrt ko-
munismu!“. StB zatkla Leopolda Färbera a Josefa Marka
v květnu 1950. Františka Marka si vyzvedla o několik
měsíců později před základní školou v den vysvědčení,
odvezli ho na dva roky do kriminálu pro mladistvé.
Leopold dostal šestnáct, Josef deset let. Oba od soudu
eskortovali do Plzně na Bory: „Jako vězni nováčci jsme
stáli na chodbě a Josef se ke mně přitočil a říká, to jsme
se dostali do pěkné prdele, co! Nevšimli jsme si, že
nás pozoruje bachař. Strčili nás na samotky. Najednou
cvakla cela a vešel onen bachař, jmenoval se Brabec.
Zeptal se mě - už jsi jako nováček dostal přes hubu? Já
řekl ne, a proč by mě měl někdo bít? A plác, už jsem ji
měl. Zbil mě do krve. Druhý den přišel zase a zeptal se
mě, tak co, už jsi byl jako nováček bit? Já odpověděl,
ano, od vás, včera! A mlask, a už jsem jí měl, zase mě
zbil. Říkal jsem si, že tohle nepřežiju. Za nějaký čas
měl zase službu chodbař Brabec. Přišel do cely a říká,

už jsi dostal jako nováček do huby? Já tentokrát mlčel. Začal se mnou mlátit, tloukl mě do tváře a najednou se to stalo! Nějak zavadil o mé skleněné oko a ono vypadlo a kutálelo se po cele. To si neumíte představit ten jeho výraz! Koukal na mě vyděšeně, naprosto konsternovaně, vycouval z cely a už se mě nikdy nedotkl...“ vzpomíná Leopold Färber, který si odseděl osm let. Byl propuštěn v roce 1958, rehabilitační soud, který inicioval jeho komunistický strýc – školní inspektor, nabyt přesvědčení, že jeho trest byl příliš přísný vzhledem k jeho odbojové činnosti. Po propuštění pracoval dlouhá léta u staveb silnic, až později mu povolili aranžovat výlohy.

Leopold Färber was born on October 31st in 1928 in Old Galicia, Slovakia, and grew up in Boskovice. His father was a Jew, his mother a devout Catholic. The mixed marriage had saved them from deportation to the concentration camp. As a boy, Leopold, nicknamed Hurvínek, acted as a messenger between the anti-Nazi resistance groups. After 1948 he had decided to continue in the activities of resistance. Together with the two brothers Josef a František Marek, he had founded a group which, among other things, planned to damage the building of a police school with weapons acquired secretly. However, the explosives had blown up by an unlucky coincidence inside the Färbers' flat and Leopold lost one of his eyes. State Security arrested him together with Josef Marek in May 1950, a little while after the kids from his Boy Scouts' group had been distributing fliers with the legend "Death to communism!" around the neighborhood. Leopold Färber had not known about this, he had just inspired the children by his narrations about the war. The jury convicted him to sixteen years of imprisonment; he spent eight years in jail. For many years afterwards he had been working at road constructions, finally he was allowed to make a living arranging shop--windows.

Jaroslav
Grosman

Když mě v Praze zatkli, vedli mě do Bartolomějské. A jen jsme zašli do baráku, tak to začalo. Do vyšetřovny, nebo co to bylo za místnost, mě domlátili a dokopali, lítal jsem z ruky na ruku, z nohy na nohu, jak jsem se dostal do čtvrtého patra, to si vůbec nepamatuju. Když jsem se pak probral, chyběly mi peníze, čtyři zuby a tělo jsem měl samou podlitinu. V protokolu stálo, že jsem spadl ze schodů...

When I was detained in Prague they took me to the Bartolomějská Street. And as soon as we entered the house it all broke out. They took me into the interrogation room, or maybe it was some other room, and they started beating and kicking me, I flew from one fist to the next, from one foot to another; how I ended up on the fourth floor I had no clue. When I later regained consciousness I was missing my money, four teeth, and my body was all bruised. The protocol stated that I fell down on the stairs...

Když jsem bojoval za války, nemohl jsem přece po Únoru jen tak sedět s rukama v klíně. Jaký by to mělo smysl?

Since I had fought during the War, after February I naturally could not just sit with my hands in the lap. Would that make any sense?

Jaroslav Grosman se narodil v srpnu 1924 v Roztokách u Jilemnice. Vyučil se strojním zámečníkem a auto-mechanikem, v době okupace byl totálně nasazen do továrny ve Stuttgartu a brzy nato převelen do pobočky firmy Daimler Benz v Nové Pace. S kamarády dělal sabotáže - a když na něj po jedné větší akci v roce 1944 přišlo gestapo, utekl s přítelem Janem Horáčkem za hranice.

Dojeli vlakem na Slovensko, ukrývali se, ale po udání se vypravili dál na východ. Na krátkou dobu se přidali k partyzánskému oddílu. Pak je zatkla NKVD, ale utekli a dostali se ke Svobodově armádě. V září 1944 byli oba posláni do bojů na Dukle, Grosman k pěchotě, Horáček jako dělostřelec. Oba se dostali šťastně domů, Grosman byl však v bojích zraněn.

Po roce 1945 sledoval Jaroslav Grosman s nelibostí vzestup komunismu a náklonnosti k Sovětskému svazu - z války měl se sovětskými praktikami vlastní zkušenost. Když se v únoru 1948 KSČ chopila moci, tušil, že život doma znamená život v kleci, a odešel na Západ, do řezenského utečeneckého tábora. Nedovedl však jen tak sedět a přijal nabídku na spolupráci s americkou tajnou službou. Působil jako „agent chodec“, převáděl lidi z Československa a těsně před sokolským sletem dostal zvláštní úkol: měl se podílet na únosu (či spíše osvobození) bývalého ministra spravedlnosti Prokopa Drtiny.

Akce se bohužel nezdařila a Grosman byl v Praze na základě udání zatčen v pražské vinárně U Kupců. Cestou na vyšetřovnu se vytrhl estébákům, začal utíkat, ale tajní křičeli: „Zloděj, chytte zloděje!“ Chytili ho Sokolové, v domnění, že lapají kriminálního...

Po brutálním vyšetřování a jedenácti měsících vazby mu prokurátor navrhl trest smrti. Jako frontový voják

odešel Grosman od soudu s mírnějším rozsudkem: dvacet let vězení, ztráta majetku, peněžitá pokuta, ztráta občanských práv na deset let. Následovala obvyklá pouť po lágrech a věznicích: Plzeň-Bory, Ilava, Leopoldov, Jáchymov, Vojna u Příbrami, Bytíz, Valdice. Na svobodu se dostal až 18. dubna 1963.

Státní bezpečnost nedala Jaroslavu Grosmanovi pokoj až do osmdesátých let - pracoval v JZD, ale stejně u něj byly opakovaně prováděny domovní prohlídky a byl pravidelně zatýkán. Po roce 1990 (to už se dočkal rehabilitace) veřejně vyzval ty, kdo ho udávali a týrali jeho rodinu, aby si s ním přišli všechno vyříkat a odlehčit svému svědomí. Zdůraznil, že mu nejde o pomstu. Na výzvu přesto zareagoval jeden jediný estébák.

Jaroslav Grosman was born in August in 1924 in Roztoky near Jilemnice. He trained to become a rig mechanic and an auto mechanic; during the time of the occupation he was put to forced labor in a factory in Stuttgart and soon afterwards he was transferred to one of the Daimler Benz branches in Nová Paka. Together with his friends he organized sabotages - when the Gestapo came after him following a more substantial sabotage attempt in 1944, he escaped with his friend Jan Horáček to Slovakia and from there further east to the Svoboda's army. He fought at Dukla and was wounded. After February 1948 Jaroslav Grosman escaped for the second time, this time to Regensburg where he joined the American Information Service. As an agent-passenger he escorted several people across the border and was assigned the task of taking part in the abduction (or, rather, the liberation) of the former Minister of Justice Prokop Drtina. On the basis of a denouncement he was detained in Prague and after a brutal interrogation and eleven months of custody the Prosecutor sentenced him to capital punishment. As the front-line soldier Grosman left the trial with a milder sentence: twenty years of imprisonment. The usual passage through the camps and prisons followed: Plzeň-Bory, Ilava, Leopoldov, Jáchymov, Vojna u Příbrami, Bytíz, Valdice. He was released only on April 18th in 1963.

SSSR NÁŠ VZOR

Anna

Hašková-Andrlíková

Já jsem byla na cele, kde byla jedna paní, paní Hájková. Na tu moc ráda vzpomínám, poněvadž to byla téměř moje maminka. Proto říkám, že tam ti lidi, s kterými jsem se setkala, byli strašně hodní. Jeden pro druhého bychom udělali maximum. Já si vzpomínám, že paní Hájková olámala kůrčičky z kousíčku chleba, co nám dali, a dávala mi je, že v tom jsou vitamíny, abych měla... Dvakrát mě vedli v noci do vyšetřovací vazby - chtěli mě ještě namíchat do nějaké skupiny na Svitavsku, kde jsem nevěděla absolutně o ničem. Nepřeji nikomu to vyšetřování... Těšila jsem se, ať už mě odsoudí, to už mně potom bylo úplně všechno jedno.

I was locked up with an older woman, Mrs. Hájková. I like to remember her as she had been almost a mother to me. That is why I have been saying that the people whom I met there were very kind. We would do anything for each other. I remember how she was breaking off the crust from a tiny piece of bread which we were receiving and she was giving them to me because she believed there were vitamins in it, so that I had enough... Twice they brought me into the interrogation room during the night - they wanted to mix me into some group in the Svitava district which I knew absolutely nothing about... I would not wish anyone to experience these interrogations... I was looking forward to it, let them convict me, nothing mattered to me anymore by then.

Když nás přišli zatknout, říkali:
„Nic si s sebou nemusíte brát,
bude to jenom na předběžný výslech.“

When they came to arrest us they told us:
“You do not have to take anything with you,
this will only be a preliminary interrogation.”

Anna Hašková-Andrlíková se narodila 19. července 1935 v katolické rodině drobného zemědělce v Oldřiši (okres Svitavy). Protože otec po únoru 1948 odmítal vstoupit do místního JZD, Anna nemohla studovat. Nastoupila do tkalcovny Hedva v Jedlové, kde se seznámila s Aničkou Fricovou. O několik měsíců později manželé Fricové z politických důvodů zavřeli. Podařilo se mu ale utéci. Fricová požádala Annu Haškovou o pomoc. Rodiče ihned souhlasili a uprchlého vězně po několik dní ukrývali. Po odchodu Josefa Frice od Andrlíkovů se nějakou dobu nic nedělo. Pak byl dopaden a při brutálních výsleších v Praze na Pankráci prozradil, kdo mu na útěku pomáhal. Rodiče Josefa Frice i všechny jeho sourozence pozatýkali a v Poličce uspořádali monstrproces. On sám dostal trest smrti a byl později popraven. Po procesu s Josefem Fricem StB usilovně pátrala po dalších lidech, které by bylo možné v souvislosti s jeho útekem zatknout a odsoudit.

„16. dubna 1952 v jednu hodinu v noci ohromný alarm, třískání do dveří, pes štěkal, to bylo strašné, a tak nás prostě přišli zatknout: ‚Nic si s sebou nemusíte brát, to bude jenom do Poličky na předběžný výslech.‘ (...) Já jsem skutečně vyšla z domu celkem nalahko, poněvadž jsem si myslela, že nás zase dovezou zpátky. (...) Nastoupili jsem do antonu, kde už bylo několik lidí, který jsem ani neznala. V Poličce žádné výslechy nebyl, tam jenom přistoupili dva příslušníci Bezpečnosti a odvezli nás do Prahy. Pokud se zatčení týče, byla jsem zatčena já, tatínek a maminka,“ vzpomíná po letech Anna Hašková-Andrlíková.

Odvezli je do vyšetřovací vazby do Prahy. Režim ve věznici na Pankráci byl velmi tvrdý. Anna Hašková, přestože jí tehdy bylo pouhých 16 let, neměla žádné úlevy: „Já jsem byla na cele, kde byla jedna paní, paní

Hájková. Na tu moc ráda vzpomínám, poněvadž to byla téměř moje maminka. Proto říkám, že tam ti lidi, s kterými jsem se setkala, byli strašně hodní. Jeden pro druhého bychom udělali maximum. Já si vzpomínám, že paní Hájková olámala kůrčičky z kousíčku chleba, co nám dali, a dávala mi je, že v tom jsou vitamíny, abych měla... Dvakrát mě vedli v noci do vyšetřovací vazby – chtěli mě ještě namíchat do nějaký skupiny na Svitavsku, kde jsem nevěděla absolutně o ničem. Nepřeji nikomu to vyšetřování... Těšila jsem se, ať už mě odsoudí, to už mně potom bylo úplně všechno jedno.“

Soud se konal 26. června 1952. Mezi obviněnými byli tři mladiství. Anna Hašková byla odsouzena pro trestný čin velezrady na dva roky odnětí svobody. Otec dostal několikaměsíční trest a po odečtení týdnů strávených ve vyšetřovací vazbě mohl jít od soudu domů.

Matka si odseděla půl roku ve věznici v Letkách. Anna byla převezena do ústavu pro mladistvé v Zámrsku: „Byly tam pokoje bez mříží, záclony... Já jsem si myslela, že je to na mě nějaká pastička, že to ani není možný, poněvadž to bylo pro člověka úplně šokující... A ten příslušník, co mě vzl, byl ke mně úplně jiný. Na Pankráci byl člověk jenom číslo, pouze číslem, kdežto v tom Zámrsku už člověka oslovovali, dokonce nám vykali... Prostě to byl ústav, kde nás měli převychovat, ono se jim to nepovedlo...“

Režim v ústavu byl polovojenský, chovanci se museli mezi sebou zdravit salutováním, měli pravidelné cvičení a podobně. Hlavní náplní bylo vedle práce politické školení. Anna Hašková pracovala až do propuštění v zahradnictví.

Jako bývalá chovanka nápravného zařízení mohla nadále pracovat jen v dělnických profesích.

Anna Hašková-Andrlíková was born on June 19th in 1935 in a Catholic family of a small-holding farmer in Oldříš (in the Svitava district). Since the father had been refusing to join the local JZD (United Agrarian Collective) after February 1948, Anna was not allowed to study. She started working at a weaving shop Hedva in Jedlová where she met Anička Fricová. Several months later Fricová's husband was arrested for political reasons. He managed to escape. Fricová asked Anna Hašková for help. The parents agreed and helped in hiding the run-away prisoner for several days. On April 16th in 1952 the State Security (StB) arrested Anna and her parents. The trial took place on June 26th in 1952. Three adolescents featured among the accused. Anna Hašková was convicted to two years of imprisonment for the crime of capital treason. The father received a prison sentence of several months; when the weeks spent in custody were included, he was able to leave home after the trial. The mother spent half a year in the prison in Letky. Anna was put into an asylum for adolescents in Zámorsk. After her release, she was allowed to work solely in blue-collar professions.

Luboš
Hruška

Najednou slyším, že na chodbě věznice vyvolávají jména – Kutlvašr, Janoušek, zkrátka jména asi sedmi generálů. Pak přišla jména nějakých nižších důstojníků a nakonec bachař zavolal: „Hruška!“ Otevřel celu a říká: sbal si všechno, najdi si svůj pytel a převleč se. Koukám, na té chodbě stálo čtyřicet nebo pětáctyřicet důstojníků, převlečených do uniforem, často potrhaných, jak jim strhali vejločky a vyznamenání, protože každý z nich měl nějaké vyznamenání. Byli to samí západáci a východáci, letci. Tak jsem si říkal: co tohle je za režim, když likviduje hrdiny, kterým jsme povinováni úctou za osvobození od nacistů!? Pak jsem se s těmi lidmi deset a půl roku toulal po různých kriminálech.

Suddenly, I hear them calling out names in the hall – Kutlvašr, Janoušek, the names of seven or so generals. Then came the names of several lower ranking officers and finally the warder called: “Hruška!” He opened the cell and said: pack all your things, find your sack and change your cloths. As I looked around there were forty or forty-five officers standing there, changed into their uniforms, with holes at many places where they ripped off their rank-badges and awards, as all of them had some award or other. All of them were from the West and the East, pilots. So I thought to myself: what kind of a regime was this, liquidating its heroes to whom we owed respect for our liberation from the Nazis? For the next ten years and a half I would be moving around with them through various prisons.

V Leopoldově nám náčelník věznice oznámil:
Tady je likvidační tábor. Tady všichni chcípnete.

In Leopoldov the chief of prison announced to us:
This a liquidation camp. You will all kick the bucket here.

Luboš Hruška se narodil 20. července 1927 v Plzni. Po válce vystudoval vojenskou akademii v Hranicích, z níž vyšel jako poručík hypo-mobilní baterie. Po únoru 1948 založil odbojovou skupinu, ale když začali mizet ve vyšetřovnách a vazebních věznicích jeho přátelé, rozhodl se odejít za hranice. Vzpomíná: „Napsal jsem si dovolenku, zfalšoval podpis velitele pluku, nasedl do vlaku a v pátek po obědě jsem vyrazil do Černý. Jel tam vláček. Kde je dneska jezero, byla trať. Nikdo mě ve vlaku nelegitimoval. Byl jsem v civilu. V kapse jsem měl nabitou pistoli. Asi čtyři hodiny jsem šel terénem – Horní Zvonková, Dolní Zvonková – a došplhal se až 100 metrů od hranic, tam začíná Schwarzenberský kanál na plavení dřeva. Byl jsem zpocenej, tak jsem skočil do kanálu, opřel kulovnici o stěnu a nabral si vodu, že se napiju. A jak jsem začal pít, zezadu: ‚stůj, ruce vzhůru!‘ Otočil jsem se a vidim dva esenbáky, mladý kluky, a vlčáka. Abych střílel, když oni nestříleli, to jsem nepovažoval za vhodné.“

Roku 1949 byl odsouzen k 18 letům vězení. Svůj trest nastoupil v Plzni na Borech, kde v té době „úřadovalo“ tzv. bicí komando, kterému šéfoval proslulý sadista Brabec: „Tenkrát se tradovalo, že každé, kdo přišel do korekce, dostal nářez bejčákem. Jeden nový chlapec byl v cele vedle mě. Za chvilíčku jsem slyšel křik: ‚netlučte mě, nebijte mě!‘ Tak jsem se na to morálně připravil. Za dalších asi dvacet minut se zcvakla sousední cela a bachař odemykal mojí. (...) Brabec si to pochodoval pomaloučku okolo mě a hrozně mile se mě vyptával, proč jsem byl zavřenej. Říkal jsem mu, co jsem měl údajně provést, a on zase s takovým klidem: ‚tak si stáhni kallhoty, vyhrň si blůzu, ohni se‘. Z nohavice vytahoval bejčák. Měl ho zavěšenej na kramličce. A zase s klidem: ‚aby sis pamatoval, že už to nemáš dělat‘, do

mě začal bušit v místě ledvin. Dal mi pětadvacet ran. Zakousl jsem zuby do pysku: kdybys mě zabil, tak ode mě hlásek neuslyšíš.“ Toto „přivítání“ se v Hruškově případě neobešlo bez trvalých zdravotních následků: „Asi za čtyři dny jsem začal močit krev. Bohužel mám dodnes památku, protože jsem začal mít ledvinové záchvaty. Mám skoro půl krabičky od sirek ledvinovejch kamínků,“ vyprávěl Luboš Hruška asi půl roku před svou smrtí v roce 2007. Nikdy se nevzdal boje s komunisty. Organizovat protikomunistické akce zkoušel i z vězení, přes svého otce, kterému posílal tajné dopisy s instrukcemi (i Hruškův otec byl nakonec uvězněn). V kriminále, jak říkal Luboš Hruška, viděl kolem sebe hrdiny z války, bylo mu jasné, že komunisté se ničeho neštítí: „Najednou slyším na chodbě, že vyvolávají jména – Kutlvašr, Janoušek, zkrátka jména asi sedmi generálů. Pak přišla jména nějakých nižších důstojníků a nakonec bachař zavolal, Hruška!, otevřel celu a říká: sbal si všechno, najdi si svůj pytel a převleč se. Koukám, na tej chodbě bylo okolo 40-45 důstojníků, který jsou převlečený do uniforem. Ty uniformy kolikrát utržená vejložka, jak měli ty prýmky, vyznamenání, protože byli všichni voprýmkovany těma vyznamenáníma, roztrhaný uniformy. Byli to skutečně samí západáci a výchoďáci, letci. Tak si říkám: co tohle je za režim, když likviduje hrdiny, kterým jsme povinovany za osvobození od nacistů? No a s těmahle chlapcema jsem se toulal 10,5 roku po kriminálech různéjch.“

Na svobodu vyšel Luboš Hruška roku 1960, živil se pak v různých dělnických profesích. V Plzni vybudoval meditační zahradu – Památník obětem zla. Když s ním natáčeli redaktoři z občanského sdružení Post Bellum a ptali se ho, co je podle něj nejdůležitější pro současné a budoucí generace, odpověděl bez dlouhého

přemýšlení: „Jako političtí vězni jsme od vlády dostali nějaký kačky jako odškodnění, ale to není pro mě směrodatný. Pro mě je směrodatný, aby bolševici šli do hajzlu. To je vůbec ze všeho nejdůležitější. A udělal bych všechno pro to, kdybych mohl nějak k tomu přispět, jenže bohužel ti naši dobytkové jim spíš nahrávají, než aby je likvidovali. Topolánek furt zdůrazňuje: bez komunistů, bez komunistů, ale už jim nevěřím nikomu,“ řekl Luboš Hruška lidem z Post Bellum. Zemřel krátce po rozhovoru v červnu 2007 v hodnosti plukovníka v. v.

Luboš Hruška was born on July 20th in 1927 in Pilsen. After the war, just after finishing high school, he trained at the military academy in Hranice where he graduated as a an officer of a hypo-mobile troop. The upheaval of February 1948 and the purges that followed had lead Luboš Hruška to the decision to found his own rebel group. This group, however, had not managed to carry through any action. When the friends of Hruška had begun disappearing in the interrogation rooms of the State Security (StB) and in the custodial prisons, he decided to leave the country. However, his escape had not been successful and in 1949 he was convicted to 18 years of severe imprisonment. He was detained in the Bory prison in Pilsen and in Leopoldov where he was submitted to savage torture. Even from the prison he had tried to organize an anti-communist group through his father - but also his father had ended up in prison. Luboš Hruška was released in 1960, he had been making a living in numerous blue-collar professions. In Pilsen he had arranged a meditation garden - a Memorial to the Victims of Evil. He died in 2007 as a captain in retirement.

Luboš
Jednorožec

To si neumíš představit, jakou sílu do rukou člověk dostane. Strašně jsem se nadřel, když jsem malými nůžkami na nehty přeštípnul ocelové dráty kolem lágru. Pak se otevřela všude kolem mě svoboda. Zhluboka jsem dýchal, byla hvězdnatá noc, slyšel jsem štěkot psů, myslel jsem, že už zjistili, že jsem utekl, ale ne, měl jsem náskok, byli to jen srnci, a já z nich byl tak vyděšenej...

The new casing of the mine shaft was just about finished. In-between the old and the new hoist a path emerged and I jumped into it when the guards were looking away. It was a starry night and only the one guard at the gate was dividing me from freedom, then the barbed wire, the second firing zone and the high wire fencing. I knew from the Boy Scouts that when something passed by quickly at night, one registered it and turned towards it - and so I was creeping around the guard slowly for hours. Then came the first fence, but it was made of steel wire which I did not count with. I carried only the small tongs with me. You could hardly imagine how strong human will could become, what great force one got into one's arms in a situation like this, how one did not mind any pain because will was driving him forward... I cut the wires and managed to surmise all the other obstacles. I came through all right.

Je mi těžko u srdce při pohledu na oblohu s volně plujícími oblaky... napsal jsem v kriminálu.

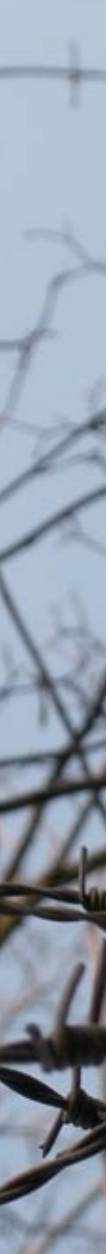
I feel heavy at heart when I see the sky with its freely floating clouds... this was what I wrote in prison.

Luboš Jednorozec se narodil roku 1925 v Praze-Břevnově. Jeho rodiče měli kožedělnou dílnu a chodili pravidelně cvičit do sokolské tělocvičny. Luboš tíhl spíše ke skautům. Otec doma často pořádal posezení pro své sokolské přátele. Jednou, někdy po roce 1948, k nim přišla jistá Růžena Švestková a několik neznámých „odbojářů“, jednalo se ovšem o provokatéry Státní bezpečnosti. Švestková prosila Sokoly, aby jí pomohli dostat se přes hranice. Vše bylo ovšem již pod dohledem StB. Lubošovi bylo pětadvacet let, když ho v březnu roku 1950 zatkli. Dopustil se trestného činu tím, že věděl o připravovaném útěku Růženy Švestkové, jejich rodinné známé, na Západ. Sám žádný útěk neplánoval, jenom – jak se dočteme ze spisů StB – nesplnil občanskou povinnost a svoji známou neudal. Komunistický soud mu za to vyměřil 10 let kriminálu. Luboš Jednorozec si zoufal, byl zvyklý jezdit každý týden se skautským oddílem na několik dní do přírody, nedovedl si představit, že mnoho let neuvidí své nejbližší, svou dívku Olinku, skautské bratry z oddílu – Zdeňka, Širchána, Juma... Z Leopoldova mu povolili odeslat dopis, který po více než padesáti letech objevili reportéři Post Bellum. Dopisy byly desítky let zakopány u jednoho zahradního domku, kde se Luboš později ukrýval. Citujeme:

„Loučím se s vámi, moji věrní kamarádi... Zdeňku, Šircháne, Jume... Tento dopis vám píši, abych se s vámi rozloučil, jak se na správné kamarády sluší a patří. Je velmi obtížné, abych vám mohl psát. Navrhuji vám, abychom přerušili mezi sebou styk. Neboť to bude pro obě strany nejlépe. Zvláště dnes, kdy víte, jak jsem dopadl. (...) Jak mi asi je, to se slovy nedá vyjádřit. Stačí, když jdete do ZOO, lépe se podíváte do těch smutných očí, které se na vás vyčítavě dívají, které snad nikdy

nepoznaly, nebo nemohou zapomenout na rozběh po stepi, lesem nebo vysoký, svobodný let nad skalnatými masivy hor... Je mi těžko u srdce při pohledu na oblohu s volně plujícími oblaky ozářenými sluncem. Snad nebude nikdy možno zapomenout na řadu těch krás, počínaje táborem Vycházejícího slunce, a tím mým posledním na Hronu.“

Luboš Jednorozec byl skaut, který se nehodlal s nespavedlivým trestem smířit. Rozhodl se počkat na vhodnou chvíli a utéci. Ta se naskytla v červnu roku 1951 v jáchymovském dole Svornost: „Právě se dostavovalo nové opláštění kolem důlní věže. Mezi starým a novým vrátkem se vytvořila chodbička, kam jsem při průvodu vězňů skočil, když se bachaři nedívali. Byla hvězdnatá noc, mezi mnou a mojí svobodou byl dozorce u brány, první ostnatý plot s ocelovými dráty, druhé odstřelovací pásmo a vysoké drátěné oplocení. Ze skautu jsem věděl, že se člověk otočí, když se ve tmě něco mihne, tak jsem se hodiny o malých krůčcích propízlil kolem dozorce. Pak byl první plot, jenomže s ocelovými dráty, s čímž jsem nepočítal. Měl jsem jenom malé nůžky na nehty. To si neumíš představit, jakou sílu do rukou člověk dostane. Strašně jsem se s nimi nadřel. Ale povedlo se...“ vzpomíná Luboš Jednorozec, který se ukrýval devět měsíců ve stodole u Sedlčan, v Krkonoších a pak se svou dívkou v domě u Hrusic, kde dopisy a další písemnosti zakopal těsně před svým pokusem o ilegální přechod hranic. Jeho otec získal kontakt na převaděče. Jednalo se ovšem o konfidenty StB. Když se na hranicích kolem milenecké dvojice rozsvítily poplašné světlice a z lesa se vynořili ozbrojení vojáci, Luboš si jen povzdychl: „Táta se zase spletl...“ Luboš Jednorozec byl odsouzen celkem k 28 letům žaláře, Olinka dostala 4 roky. Po propuštění na

Luboše nepočkala a vdala se. Netušila, že za dva roky, v roce 1960, propustí na amnestii i jeho. Ovšem tato svoboda dlouho netrvala. Za čtyři roky se Luboš a jeho přítel František Otto s rodinami rozhodli z komunistického Československa opět ilegálně utéci - přes Jugoslávii. Byli ale zadrženi hlídkou, která je deportovala, a oba skončili na dva roky v Leopoldově. Po propuštění Luboš Jednorožec a jeho rodina konečně odjeli (získali podvodem „doložku“) do USA, kde žijí dodnes.

Luboš Jednorožec was born on April 17th in 1925 in Prague. His father had often organized meetings with his friends from the Sokol sports' association at his home. Once, that was after the events of February 1948, also a certain Růžena Švestková and several other unknown "members of the resistance movement" (in truth, decoys of the State Security), had come to visit. Švestková asked the Sokols if they could help her to cross the borders. In March 1950 Luboš Jednorožec was detained. Not for having had assisted Švestková with her escape but for having had known about her intention without notifying the authorities. During the trial he was convicted to 10 years of imprisonment. However, Luboš had decided to escape from prison. He managed to accomplish his plan in June 1951 when he had been working as a prisoner at the mine Svornost in Jáchymov. Thereafter, he had been hiding for nine months until he was caught during an attempt to cross the border and convicted to 28 years of imprisonment. After the amnesty of 1960 he was released and four years later he had attempted to pass to the West again. Once again he was caught and transferred to the Leopoldov prison for two years. During the Prague Spring Luboš Jednorožec immigrated to the United States of America where he has been living until now.

Miroslav
Kácha

Když to člověk dneska hodnotí, musí uznat, že oběti, které lidi přinesli, byly zbytečné. Že se nevyplatí za svobodu bojovat, když se s ní zachází jako dneska u nás. Zločinci, kteří mají na svědomí vraždy a další kriminální zločiny, jsou ve státních úřadech, ve všech možných důležitých místech v národním hospodářství a ti slušní - vězni, staří a nemocní - skutečně doplatili na to, že byli tak naivní a mysleli si, že jejich úsilí u nás něco zlepší. Jsou konkrétní případy, kdy jsou zločinci známi a ví se, co spáchali. Nemusím jmenovat, nebyl jenom Grebeníček, a nic se jim nestalo. U nás mluvit o spravedlnosti, to je asi jako mluvit s prostitutkou o nevinnosti nebo s vrahem o čistém svědomí. Máme ÚDV, kolik udělali trestních oznámení a co se s nimi stalo? Když může soudní případ trvat 13 let a nakonec je z toho podmínka? Soudní řízení...? Doufejme, že ti, co přijdou po nás, nebudou tak hloupí, jako jsme byli my, a budou postupovat razantně a spravedlivě.

Was one to evaluate the things now, then one had to admit that the sacrifices which people had endured were useless. That it had been futile to fight for freedom when freedom has treated as it has in this country these days. Criminals responsible for murders and other criminal offences have found employment in the state departments, on all sorts of important posts within the national economy, and the decent people - the prisoners, the old and the ill - have been truly made to pay for their naiveté which has made them think that their efforts could have improved anything. Concrete cases in which the perpetrators have been identified have been well known, as well as the offences they had committed. I do not wish to name anyone - Grebeníček has not been the only case... and nothing has happened to them. To talk about justice in this country, that is like talking about chastity with a prostitute or about clear conscience with a murderer. We dispose of the ÚDV (Commission for the Documentation and Investigation of the Crimes of Communism); how many lawsuits has it filed and what has happened to them? When a case on trial could have been prolonged for 13 years and then end up only in a conditional sentence? Judicial proceeding...? Let us hope that those who come after us will not be as stupid as ourselves and will proceed forcefully and equitably.

U nás mluvit o spravedlnosti, to je asi jako mluvit s prostitutkou o nevinnosti nebo s vrahem o čistém svědomí.

To talk about justice in this country, that is like talking about chastity with a prostitute or about clear conscience with a murderer.

Miroslav Kácha pochází z Prahy, kde se narodil 21. září 1923. Již jako student se podílel na odboji v Obráně národa a po jejím zániku prováděl špionáž v libeňské továrně na výrobu tanků a transportérů. Po válce se dal na vojenskou dráhu a s nástupem komunismu se zapojil do odboje ve špionážní skupině plukovníka Alexandra Kordy, která sbírala informace o situaci v komunistickém Československu, obzvláště o armádě: „Já byl přidělen do Prahy. Měl jsem za úkol koordinovat zprávy, které získáme, a udržovat styk s těmi hlavními, tj. s plukovníkem Kordou, kapitánem Kouřilem a kapitánem Němcem. Později jsme měli kód a šifrovací klíč. Jeden měl kapitán Němec, jeden jsem měl já a taky byl jeden za hranicemi. V Plzni byla vysílačka, která to, co bylo potřeba, předávala.“ Skupina ale byla poměrně brzy prozrazena. Poslední schůzka odbojářů se konala začátkem května 1949. V sobotu 21. května 1949 byl Kácha zatčen a po prvním brutálním výsledku na hlavním štábu umístěn v nechvalně proslulém „Domečku“ na Hradčanech. Po krutém vyšetřování, trvajícím několik měsíců, byl v září odsouzen na doživotí.

Přes Pankrác a Bory se Kácha v roce 1950 dostal do věznice v Opavě. V té době už však byli zatčeni další členové skupiny, kterým se v roce 1949 podařilo uniknout. Pro Káchu si v prosinci přijeli a odvezli jej znovu do Domečku: „Byly tři hodiny ráno. V příjemně vytopené místnosti tam bylo několik těch pacholků. Mezi nimi zase major Turek a šéf generál Josef Musil, nástupce Reicina. Ten asi v kostce řekl: ‚Před rokem jste nás přechcali, v důsledku toho řada stejnejch darebáků jako vy dál páchala zločiny a vy nám teď řeknete všechny, kdo to byl. Jestli jste tenkrát ušli provazu, tak teď mu neujdete, jestli jedinou věc zatajíte.‘ Hodil mi na stůl několik fotografií: člověk na šibenici a jak leží už

dole. Tak to bylo uvítání.“ Vyšetřování bylo tentokrát ještě horší, navíc byla zima a bachaři ji neváhali proti vězňům zneužít. Například jim vysadili okna, takže v celách mrzlo a padal tam sníh. Po třech měsících výsledků pod vedením Pergla se Kácha na jaře 1951 konečně dostal zpět do Opavy. Musel prodělat dlouhé léčení, kvůli ranám způsobeným při výsleších. Problémy s nimi má dodnes.

V létě roku 1952 Káchu s velkým transportem důstojníků přemístili do Leopoldova, jedné z nejhorších věznic v Československu. Za první dva měsíce tam zhubl o 22 kilogramů. V Leopoldově musel vydržet 8 let až do roku 1960, kdy byl propuštěn na amnestii. Ani poté jej však komunisté nenechali na pokoji. Brzy byl kontaktován tajnou policií, která se jej pokusila donutit ke spolupráci, jinak že půjde zpátky do vězení. Kácha se však pomocí zfingovaného těžkého úrazu hlavy a ztráty paměti dokázal dalšímu pronásledování vyhnout a našel si místo nákupčího v Ústředních skladech hl. m. Prahy, kde zůstal 20 let.

Když v roce 1989 přišla sametová revoluce, dostal Miroslav Kácha z radosti infarkt. O naší polistopadové demokracii si ovšem nedělá žádné iluze: „Když to člověk dneska hodnotí, musí uznat, že oběti, který lidi přinesli, byly zbytečné. Že se nevyplatí za svobodu bojovat, když se s ní zachází jako dneska u nás. Zločinci, kteří mají na svědomí vraždy a další kriminální zločiny, jsou ve státních úřadech, ve všech možných důležitých místech v národním hospodářství a ti slušní - vězni, staří a nemocní - skutečně doplatili na to, že byli tak naivní a mysleli si, že jejich úsilí u nás něco zlepší. Jsou konkrétní případy, kdy jsou zločinci známi a ví se, co spáchali. Nemusím jmenovat, nebyl jenom Grebeníček, a nic se jim nestalo. U nás mluvit o spravedlnosti, to je

asi jako mluvit s prostitutkou o nevinnosti nebo s vrahem o čistém svědomí. Máme ÚDV, kolik udělali trestních oznámení a co se s nimi stalo? Když může soudní případ trvat 13 let a nakonec je z toho podmínka? Soudní řízení...? Doufejme, že ti, co přijdou po nás, nebudou tak hloupí, jako jsme byli my, a budou postupovat razantně a spravedlivě.“

Lieutenant-general **Miroslav Kácha** was born on September 21st in 1923 in Prague. Already as a student he took part in the resistance movement Obrana národa (Defense of the Nation) and after its downfall he became engaged in espionage activities aimed at a factory producing tanks and transporters located in Libeň. After the war he embarked on a military career and after the rise of the communists to power he joined the resistance movement through the espionage group lead by the Colonel Alexandr Korda. After having had been indicted, he was detained in May 1949. As an army officer he had to repeatedly undergo tough interrogations lead by the State Security - twice he was subject to interrogations in the “House” at Hradčany which have left him with permanent damages to his health. Kácha was convicted to life imprisonment and he had been held subsequently in the prisons of Pankrác, Bory, Opava and Leopoldov. He was granted release during the amnesty of 1960. After his return to civil life the State Security (StB) had tried to force him to cooperation. But on account of a construed event resulting in a serious injury he was able to avoid further persecution on health grounds. In 1995 Kácha was awarded the Legion of Merit of the White Lion by the then President Václav Havel.

Ivan
Kieslinger

Předchozí výslechy proti tomu nic nebyly. Mlátila mě celá služba asi osm nebo deset hodin. Trénovali na mně. Ukazovali si, jakým způsobem správně fackovat: „Podívej, musíš mít zaťatou pěst a teprve těsně před hlavou ji otevřít. Zkus si to!“ Tak to na mě tedy zkoušeli. Samozřejmě nohy taky. Byl jsem zutej a mlátili mě pendrekem nebo něčím jiným. Už jsem to prakticky nevnímal. Nakonec mě hodili na korekci.

The previous interrogations were nothing compared to this. All those on duty had been beating me for eight or ten hours. They used me as a training dummy. They demonstrated to each other how to slap the right way: “Look, your fist must be tightly clenched. You open it just as it reaches the head. Try it!” And so they were trying this on me. Legs were of course included. I was barefoot and they were beating me with the baton or some other things. I practically lost consciousness. In the end they threw me into the correction room.

Bud’ připraven! To je skautské heslo,
tady to znamenalo – na všechno...

Be ready! This is the motto of the Boy Scouts;
here it meant – for anything...

Ivan Kieslinger se narodil 28. listopadu 1928. Od mládí skaut, v květnu 1945 byl aktivním účastníkem Pražského povstání: „Vzal jsem si skautský kroj. Bylo krásné počasí a jel jsem do Prahy,“ vzpomíná Kieslinger, který se s dalšími skauty hlásil na radnici u velitele povstání Kutlvašra. Skauti byli vysláni jako hlídky u motolského cvičiště, kde byla vojenská německá posádka. V roce 1948 stihl Ivan Kieslinger ještě odmaturovat, ale na vysokou školu se už nedostal kvůli posudku komise Svazu československé mládeže: „Za prvé jsem byl ve skautu a za druhé jsem byl v mládeži národních socialistů,“ vzpomíná Kieslinger, který se s novou „rudou“ totalitou nehodlal smířit. Brzy po únorovém puči začal distribuovat letáky: „Kamarád Zdeněk Balvín, který znal mé smýšlení, mi přinesl časopis Svobodný zítřek - letákový samizdat.“ Do skupiny okolo časopisu nasadila StB agenta: „Znali všechny lidi, kteří Svobodný zítřek odebírali ve větším množství.“ Na první zatčení Kieslinger dnes vzpomíná s úsměvem: „Zatýkal mne úžasně solidní esenbák. Zůstal v předsíni, povolil mi, abych šel do kuchyně a ložnice. Měl jsem v podpaždí pistoli, ale střílet ani utíkat jsem kvůli příbuzným nehodlal. Předal jsem mu pistoli a všechny náboje.“ Výsledky v Bartolomějské byly prý s ohledem na pozdější mučení „procházkou růžovým sadem“: „Výslech se mi zdál ze začátku tvrděj, ale nedá se to ani v nejmenším srovnat s tím, co mě čekalo později. Sice řvali a fackovali, ale šlo to. Ptali se na časopisy. Kolik jsem jich dostal a rozdával.“ Poprvé Ivana Kieslingera odsoudili na 6 měsíců za rozšiřování Svobodného zítřku. Podruhé to bylo o mnoho horší. Za účast v protistátním vojenském spiknutí byl odsouzen na 16 let kriminálu. Krátce po tom, co byl propuštěn z uhelného dolu Vinařice, kde byl vězněn celých šest měsíců, zkontaktovala ho skautská vedoucí

Dagmar Skálová. Prosila ho, aby jako znalý Pankrácké věznice během vojenského převratu, který se chystá, doprovodil čet, která osvobodí z vězení generála Kutlvašra. Pokus o převrat byl prozrazen a Ivana Kieslingera odvezla eskorta opět do Bartolomějské. Estébáci zjistili, že krátce po propuštění telefonoval se Skálovými. To bylo jediné, co ho spojovalo s nepodařeným převratem. Ve vyšetřovně se setkal se svým blízkým přítelem: „Viděl jsem, že tam leží Čančík na nosítkách, rozbíjej na mraky,“ vzpomíná Ivan Kieslinger na přítele, kterého komunisté později popravili. Na Kieslingera tentokrát čekaly podstatně tvrdší výsledky než při prvním zatčení: „Pořád jsem měl mokré ručník na hlavě. Pak ostrá lampa, která ručník sušila, což nepříjemně stahovalo hlavu. Člověku se zdálo, že mu to hlavu rozdrtil. Mimo jiné do vás ještě kopali a mlátili,“ vzpomíná na první nakládačky, kdy si myslel, že nic horšího už ho nepotká. Chtěli z něj vytlout jména skautů, kteří o převratu věděli. Od Dagmar Skálové se nic nedozvěděli, tvrdila, že skauti hráli jen hru a o převratu nic nevěděli. Ani z Ivana Kieslingera nevymlátili jediné jméno.

Týrání vězně ale pokračovalo v lágru. V prosinci 1949 si bachaři v jáchymovském táboře Rovnost na Kieslingerovi „trénovali“ mlácení vězňů. Utrpěl dlouhodobá vážná zranění, skončil na dva roky na nemocničním lůžku, dodnes trpí následky: epilepsie, kombinovaná plicní a kostní tuberkulóza.

„Předchozí výsledky proti tomu nebyly nic. Mlátila mě celá služba asi osm nebo deset hodin. Trénovali na mně. Ukazovali si, jakým způsobem správně fackovat: „Podívej, musíš mít zařátou pěst a teprve těsně před hlavou ji otevřít. Zkus si to!“ Tak to na mně tedy zkoušeli. Samozřejmě nohy taky. Byl jsem zutej a mlátili mě pendrekem nebo něčím jiným. Už jsem to prakticky

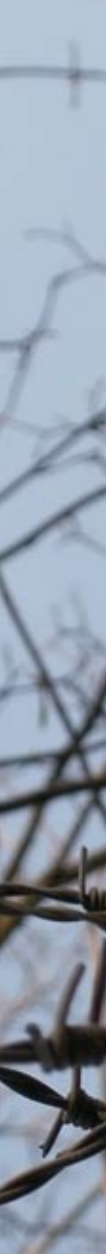

nevnímal. Nakonec mě hodili na korekce,“ vypráví Ivan Kieslinger, kterého propustili z lágru v roce 1954, kdy mu byla ze zdravotních důvodů udělena milost.

Ivan Kieslinger was born on November 28th in 1928. Since early childhood he had been a Boy Scout; in May 1945 he participated actively in the Prague Uprising; subsequently, he was convicted to six months for distributing the anti--communist self-printed publication (samizdat) Svobodný zítřek (Free Tomorrow). For taking part in the uprising of May 17th in 1949 he was convicted to 16 years of imprisonment. In December 1949 the warders at the Jáchymov camp “Rovnost” (Equality) used Ivan Kieslinger as a victim on which to “train” proper beating of prisoners. He sustained long-term injuries, ended up on the hospital bed for two years. He has been suffering from the consequences until now: epilepsy, combined lung and bone tuberculosis. In 1954 he was reprieved on health grounds.

Ján Eugen
Kočiš

„Dneska tě zavřou... jestli máš kam, tak zmiz“ - to mi jednoho dne oznámil tajný kurýr. Já jsem se nechtěl ukrývat, protože potom vždycky zavřeli i ty lidi, u kterých se někdo skrýval. Když jsem šel na vysvěcení, už jsem věděl, že to smrdí vězením - šel jsem dobrovolně, tak proč to komplikovat pro ty druhé? A bylo mi řečeno: „Tak co, to ten rok nevydržíš? Do roka režim praskne.“ To bylo 27. 7. 1955.

“They will arrest you today... if you have a place to go to, get lost” - this was what the secret courier announced to me one day. I did not want to go into hiding because they had always put to jail also those people who offered cover. As I departed to take the ordination, I knew that the smell of prison was in the air - I went voluntarily, why make things complicated for the other people? And I was told: “So what, could you not hold out for one year? The regime will fall down in a year.” That was July 27th in 1955.

Už když jsem šel na svěcení,
věděl jsem, že to smrdí vězením.

As I departed to take the ordination,
I knew that the smell of prison was in the air.

Ján Eugen Kočiš pochází z Pozdišovců na Slovensku, narodil se v roce 1926 v řeckokatolické rodině. Za gymnaziálních studií se rozhodl stát se knězem, služebníkem katolické církve řeckého obřadu, která měla v jeho krajině více než třísetletou tradici. S tímto předsevzetím nastoupil po válce na prešovské bohosloví, aniž by tušil, že kněžství dosáhne za okolností ne nepodobných pronásledování prvokřesťanské církve. V roce 1950 Komunistická strana Československa v součinnosti s československou pravoslavnou církví rozhodla o osudu řeckých katolíků jinak. Na jaře se sešel inscenovaný sbor (sněm), který bez jakéhokoli dorozumění s oficiálními představiteli církve rozhodl, že řečtí katolíci náležejí pravoslaví a do jeho lůna by se měli vrátit. Tehdy byl Kočiš vybrán jako předčasný svěcenec již ve čtvrtém ročníku bohosloví, aby si církev zajistila pro dobu pronásledování kněze pro pastorační věřících. Ke svěcení již ovšem dojít nemohlo a Kočiš se rozhodl estébáky obsazený seminář opustit. Po několika týdnech dostal povolávací rozkaz do PTP, do vojenské služby „beze cti“ a beze zbraně, odkud se vracelo v nedohledné době. „To byla těžká práce, odstřelovaly se velké balvany. Pro dva byla norma šest vozíků, šest kubíků. Tam jsme byli do března 1951. Pak jsme se vrátili na Libavou do lesů, na naše místo přišli pétépáci-laici - ti měli normu jen tři vozíky, zatímco my šest. Na Libavě jsme káceli stromy a zasazovali stromečky. Od března do listopadu. V listopadu jsme šli do Jeseníků, do lázní, a nakonec jsem se dostal do Plumlova u Prostějova, na vojenskou pilu.“

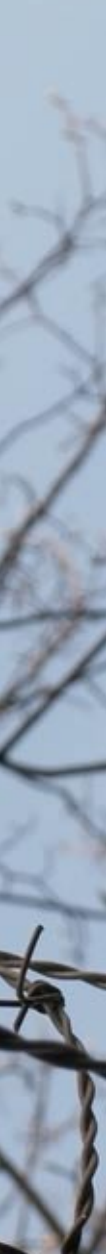
To už byl Kočiš tajným knězem. Na Vánoce roku 1950 dostal dovolenou a na Nový rok 1951 ho tajně vysvětil rožňavský biskup Róbert Pobožný. Ještě jako pétépák Kočiš chodil v rámci dovolených vycházek do blízké

obce, aby zde tajně sloužil v minoritském kostele mši svatou.

Od PTP se Kočiš vrátil až v roce 1953, po tři a půl roku trvající tvrdé práci a tajného kněžského působení. Skutečná služba v terénu ho ovšem ještě čekala. Nechal se zaměstnat jako expedient v pekárně a po čtyřiačtyřhodinových šichtách vyražel po okolí vysluhovat svátosti, celebrovat mši a zajišťovat duchovní péči laikům, kteří zůstali bez kněží a ke své víře se veřejně nesměli hlásit. Za rok a půl Kočiš působí na území rovnajícím se velikostí jedné menší diecéze a riziko roste neúměrně rychle. Po několika zahřívacích kolech a vyslýchání u StB bylo jasné, že udání je otázkou krátkého času. Ten se naplnil v červnu 1955. Tehdy dostal Kočiš varování: „Dneska tě zavřou... jestli máš kam, tak zmiz!“(…) Já jsem se nechtěl ukrývat, protože potom vždycky zavřeli i ty lidi (u kterých se někdo skrýval). Já už jsem věděl, když jsem šel na vysvěcení, že to smrdí vězením, šel jsem dobrovolně, tak proč to komplikovat pro ty druhé? A bylo mi řečeno: ‚Tak co, to ten rok nevydržíš? Do roka režim praskne.‘ To bylo 27. 7. 1955.“

Skrývání se na vesnicích v krajích, kde se každý zná s každým a kde ne každá zbožná hospodyně dokáže udržet exkluzivní tajemství, že právě ona skrývá kněze, bylo spojeno s neustálými přesuny: „Byl nějaký svátek a já se vydal do jiné obce a tam mi paní říká. ‚Naše teta tam v té a té obci skrývá kněze!‘ Říkám: ‚nepovídejte!... ‚Áno,‘ povídá ona... Když jsem se vrátil, zeptal jsem se: ‚Komu jste řekli, že jsem tu?‘ ‚Nikomu‘... ale tak to už bylo špatné, nemohl jsem zůstat.“

Poslední úkryt poskytla Kočišovi jistá rodina na celých 22 měsíců, než byl dopaden. Z mnoha jiných předchozích úkrytů ho vyháněla povídavost jeho hostitelů nebo jen krátkodobá ochota čelit tak velkému riziku.

Zde to bylo jiné: „To bylo z víry... Brali mě ne kvůli slávě, ale jako věřící. Když mě chytili, tak jeho bratr (toho, který mě ukrýval) říká: ‚Zbláznili jste se, to nemůže být pravda...‘ Nevěděl o tom, ačkoli k němu jeho bratr chodil každý den. Dvaadvacet měsíců nic neřekl ani svému bratrovi.“

Kočiš byl zatčen 7. 2. 1958. Jeho hostitel byl po záminkou vylákán na vojenskou správu, kde na něho udeřila StB. Zároveň byl zatčen i Kočiš a převezen do vyšetřovací vazby do Prešova. „Byla tam tma a asi třicet estébáků. To byl informativní výslech, kde se měli učit, jak reaguje vyslýchaný. Osvítli mě a krajský náčelník se oblékl do kněžských rouch... Chtěl mě zesměšnit. Já jako ptáče chycené do klece, kdy jsem od rána ani nejedl, ani nepil, mu říkám: ‚A vy jste inteligent? Inteligent svoje miluje a cizích si váží.‘ Za tři dny mě zavolal náčelník věznice a omluvil se mi.“

Rozběhl se kolotoč několika soudních stání, u kterých se Kočiš osobně obhajoval. Nepřítížily mu ostatně ani statečné výpovědi jeho někdejších chleboďárců. Nakonec je na veškerou Kočišovu činnost vztaženo i několik amnestií a poslední verdikt soudu zní na čtyři roky. Z nich si Ján Eugen Kočiš odseděl dva roky v lágru na Tmavém dole ve Rtyni v Podkrkonoší. Zbýlé dva roky pohltila amnestie roku 1960. Do roku 1968 pracoval jako plynárenský dělník a legálního kněžského působení se dočkal až během Pražského jara. Ján Eugen Kočiš byl od 1. 1. 1969 povolán na prešovské biskupství, kde 21 let působil jako ceremoniář a aktuár. V pražské duchovní správě působí dodnes.

Ján Eugen Kočiš was born in 1926 in Pozdišovce in Slovakia. During high school studies he decided to become a minister in the Greek Catholic Church and after the War he enrolled to the seminary and the College of Theology in Prešov. In the spring of 1950, however, the Greco-Catholic “synod” construed by the communists had announced the incorporation of all the Greek Catholics within the Orthodox Church, thereby outlawing the church loyal to Rome. Ján Eugen Kočiš decided to leave the seminary and sought employment in a civilian profession. After a short while he was called into the military service with the PTP (Auxiliary Technical Battalion) where he spent three and a half years. In the meantime he was canonized clandestinely and applied himself fully to the calling after his return from the PTP. Apart from the civilian employment he was traveling through the land and served the Eucharist to devout Catholics and performed pastoral service. After his denouncement he went into hiding and continued in his activities. He was arrested only after five years, in February of 1958. He was convicted to 4 years of imprisonment, two of which he spent in the coal mine of Rtyň located at the foot of the Krkonoše Mountains. In 1960 he was released after the amnesty. Until 1968 he worked as a laborer in a gas company. After the reinstatement of the Greek Catholic Church in 1968 he became a Master of Ceremonies in the Prešov bishopric. After 1993 he moved to the newly founded Apostolic Exarchate and became its chancellor. In 2004 the Pope John Paul II. named him the brevet Bishop.

Stanislav
Kosík

StB ve vyšetřovně drželo plno lidí, kteří se pokusili utéct přes hranice, ty, kteří se skutečně pokusili o protistátní činnost. Zavírali se důstojníci, likvidovali se vysokoškoláci, oni tomu říkali revoluční dění. Postavili mě obličejem ke zdi a já jsem řekl: „To je jako za gestapa!“ A ten vyšetřovatel prohlásil: „Tady uvidíš ještě horší věci, ještě horší, než co bylo za gestapa.“ Rychle mi došlo, že tohle patří opravdu mezi ty nejhorší diktatury. Co jsem pak prožil, mi to jenom potvrdilo.

The StB's cells were full of people who had tried to flee across the border, those who had really made an attempt at anti-state activity. Army officers were incarcerated, university graduates were liquidated... they called it the “Revolutionary Event”. I was made to face the wall, and I said, “This is just like when the Gestapo was here!” And the investigator retorted, “You’re going to see things here much worse, so much worse than what the Gestapo did.” It didn’t take long for me to realize that this really was one of the very worst dictatorships. What I experienced after that merely confirmed this.

Oni tomu říkali „revoluční dění“

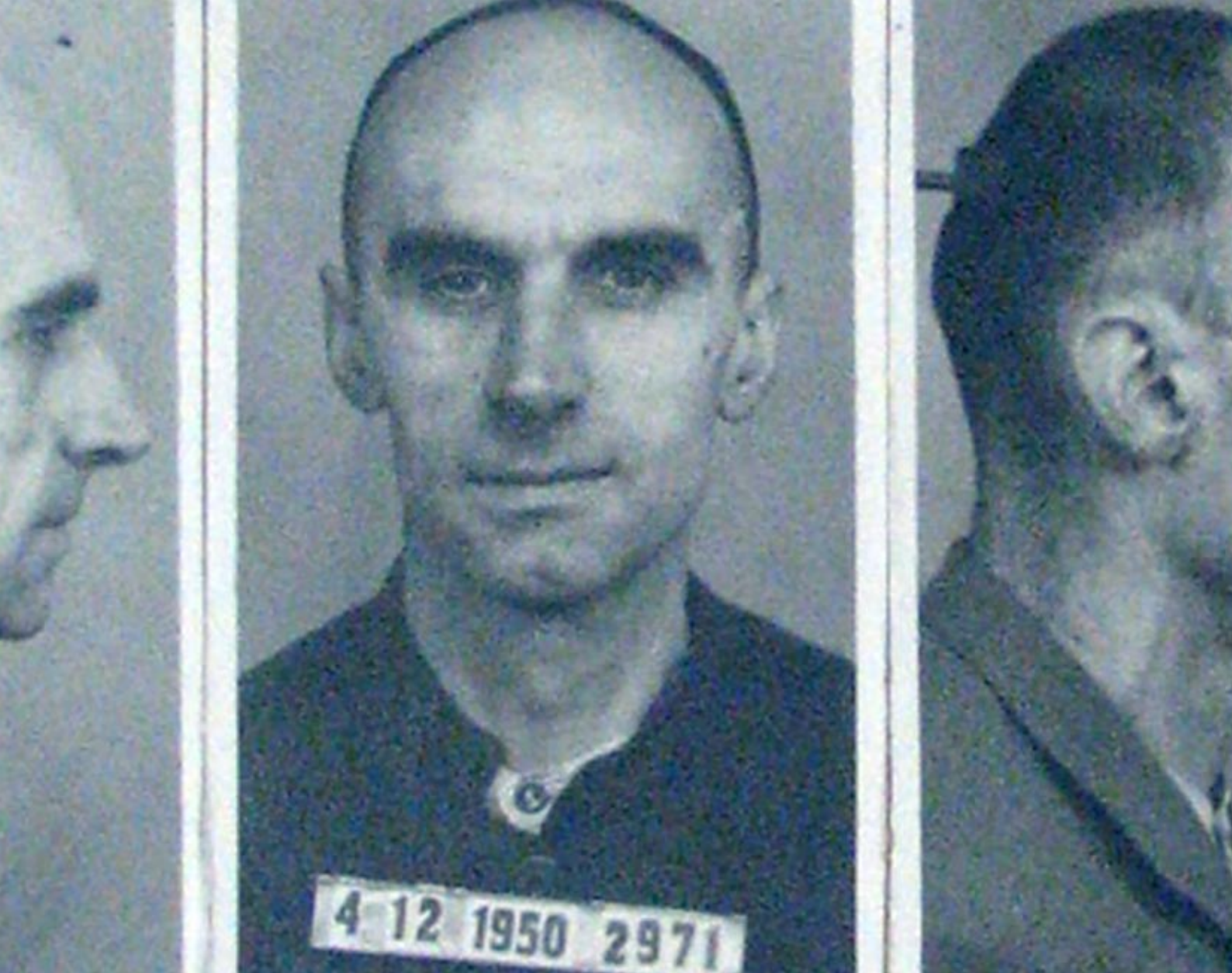
They called it the “Revolutionary Event”.

Stanislav Kosík se narodil 3. listopadu 1932 v rodině poštovního úředníka, člena národně socialistické strany, a jeho ženy Anny, která pracovala jako krejčová. Vyučil se obchodním příručím pro obor železářství. Jeho zálibou byla sportovní střelba. Chodil jako mnoho jeho vrstevníků na střelnice Svazu brannosti. Jednalo se o mládežnické kluby, které se organizovaly jako vojenské útvary. Armáda je plánovala využívat v případě potřeby jako oddíly a hlídky například při likvidaci následků živelné pohromy, k ochraně státní hranice, atd. V době komunistického puče v únoru 1948 byli přední funkcionáři Svazu brannosti pozatýkáni, krajská velitelství, kanceláře, výcviková střediska a sklady zbraní byly obsazeny příslušníky pohotovostních pluků SNB a příslušníky Lidových milicí a veškerá sportovně branná činnost byla zakázána. Stanislav Kosík a jeho přátelé si schovali zbraně pro případ, že nastane protikomunistické povstání. Dívka jednoho z bývalých členů Svazu brannosti ohlásila, že její mládenec nosí zbraň. StB provedla řadu domovních razíí a zbraň našla i u Stanislava Kosíka. Při vyšetřování ho mučili. „Můžu vám říct, že jak jsem byl činný v zápase, tak tohle násilí mě nezlomilo. Ale zlomilo mě, když jsem byl v temnici, kde jsem strávil pět dní a při rozsvícení jsem se musel hlásit. Nesměl jsem spát a trávil jsem tam celé dny a noci v dřepu, pět dní, bez jídla. Když nespíte, to je to známé vyplachování mozků, tak vám začnou ty sny, který máte před spaním, vnikat do vědomí. V té tmě najednou nedokážete rozpoznat rovnováhu mezi tím, co je snění a co je skutečnost. Mlátil jsem na stěnu a volal, že jim ty protokoly podepíšu. Tím jsem z té temnice vyšel, dali mě do normální cely, a čekal jsem potom rok, ještě abych, jak se říká, změkl, na soud,“ vzpomíná Stanislav Kosík na rok 1951:

„StB ve vyšetřovně držela plno lidí, kteří se pokusili utéct přes hranice, ty, kteří se skutečně pokusili o protistátní činnost. Zavírali se důstojníci, likvidovali se vysokoškoláci, oni tomu říkali revoluční dění. Postavili mě obličejem ke zdi a já jsem řekl: ‚To je jako za gestapa!‘ A ten vyšetřovatel prohlásil: ‚Tady uvidíš ještě horší věci, ještě horší, než co bylo za gestapa.‘ Rychle mi došlo, že tohle patří opravdu mezi ty nejhorší diktatury. Co jsem pak prožil, mi to jenom potvrdilo.“ Zhruba měsíc před soudem vyšetřovatelé nutili Stanislava Kosíka naučit se odpovědi soudního divadla: „Představte si, musím vám to upřímně říct, měl jsem přitom jediný pocit – obrovskou nenávist. Opravdu. Strach ne, pochopitelně, ale když mě potom znovu mlátili, byl jsem svázanejší, tak jsem jim řekl: ‚Vy kurvy, kdybych se vám dostal na kobylku, tak vás všechny postřelím‘,“ vzpomíná Stanislav Kosík. Domnívá se, že těsně před soudem dostal do kávy omamné látky: „To jsme všichni dostali kafe a přišli jsme na to tím, že ho museli všichni vypít. Snížilo nám to vědomí, jinak nic, ale něco tam bylo, skopolamin nebo něco,“ říká Stanislav Kosík, kterého odsoudili k 22 letům věznění; propuštěn byl až v roce 1962. Trest si odpykal ve Valdicích, na Mírově, v Leopoldově a na táboře Bytíz. Po propuštění pracoval jako deratizér v Táboře a jako obchodní zástupce podniku Domáci potřeby. Po roce 1989 byl jmenován členem Občanské komise pro bezpečnost; později se zabýval badatelskou prací v Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu.

Stanislav Kosík was born on 3 November 1932 into the family of a post-office worker, a member of the National Socialist Party, and his wife Anna, who worked as a seamstress. He learnt the trade of an ironmonger's assistant. He was a keen amateur marksman, and like many of his peers he frequented the shooting ranges of the Union of Defence. At the time of the Communist coup in February 1948, the leaders of the Union of Defence were arrested, the provincial headquarters, training centres and weapons stores were occupied by SNB reserve regiments and members of the People's Militia, and all recreational weapons-related activities were banned. Stanislav Kosík and his friends hid their weapons in case there was an anti-Communist insurgency. In 1951, the StB conducted numerous house searches, and found a weapon at the home of Stanislav Kosík, who believes he was drugged by the StB just before his trial: 'We were all given coffee, and we realized what was going on when everyone was forced to drink it. It sedated us, nothing else, but there was something in it, scopolamine or something,' says Stanislav Kosík, who was handed a 22-year sentence; he was released in 1962. He served his time in the prisons at Valdice, Mírov, Leopoldov and in the camp at Bytíz. On his release he worked as a pest control officer in Tábor and as a sales representative for Domáci potřeby, an enterprise specializing in domestic appliances. After 1989, he was appointed a member of the Civil Commission on Security; he subsequently became a researcher at the Office for the Documentation and Investigation of the Crimes of Communism.

Jiří
Krupička

Jiří Krupička se narodil 5. května 1913 v Praze. Vystudoval moderní jazyky na Filosofické fakultě UK (1932-1937) a poté geologii na Přírodovědecké fakultě UK a stal se světově uznávaným geologem. V roce 1947 získal doktorát přírodních věd. V roce 1950 se Jiří Krupička pokusil o ilegální přechod hranic, s sebou nesl rukopis své vědecké práce *Člověk a lidstvo*. Zadržela ho hlídka SNB Železná Ruda při přechodu hranic. Byl zatčen a 17. 11. 1950 odsouzen na šestnáct let do vězení. Později mu byl trest zmírněn na deset let. Prošel kromě jiného pracovním lágrem Vojna u Příbrami, kde se v roce 1955 účastnil hromadné hladovky vězňů známé pod označením „nudlová aféra“. Následně byl přemístěn do pověstných leopoldovských korekcí na izolační oddělení. Propuštěn byl jako většina politických vězňů na amnestii v roce 1960. Během Pražského jara spoluzakládal K-231, byl zvolen do nejužšího vedení, vedl tzv. Programovou komisi K 231. Po srpnové invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 emigroval nejprve do Nizozemska a poté do Kanady, kde žije dodnes. Do roku 1988 učil geologii na University of Alberta v Edmontonu. Stal se proslulým badatelem v tomto oboru, je autorem řady knih, např. „Stará pevnost“ nebo „Rozmanitost života“. Jeho poslední dílo „Kosmický mozek“ je hodnoceno jeho přítelem, spisovatelem a také někdejším politickým vězněm Jiřím Stránským slovy: „Je jakousi sumou Krupičkova celoživotního úsilí i vědění... je to kniha, která by měla patřit k povinné výuce škol vyšších i vysokých.“

Za vědu šel do kriminálu.

He was put to jail for doing science.

Jiří Krupička was born on May 5th in 1913 in Prague. He graduated from foreign language studies at the Philosophical Faculty of Charles University (1932-1937) and later from geology at the Faculty of Biology of Charles University to become a geologist of world renown. In 1947 he was awarded a doctorate in the biological sciences. In 1950 Jiří Krupička attempted to cross the borders illegally; he carried the manuscript of his scientific work entitled “Man and Humanity” with him. He was arrested on November 11th in 1950 and convicted to sixteen years of imprisonment. Later, the sentence was moderated to ten years. Among other places he was kept in the work camp “Vojna” near Příbram where in 1955 he took part in the prisoners’ hunger strike known by the name of the “noodle affair”. Subsequently, he was transferred into the infamous correction cells of Leopoldov, into the isolation section. Like the majority of the political prisoners he was released during the amnesty of 1960. During the Prague Spring he co-founded the K-231 and was voted into the narrower leadership. After the August invasion of the armies of the Warsaw Pact into Czechoslovakia in 1968 he emigrated first into the Netherlands and then into Canada where he has lived until the present day. Since 1988 he has been teaching geology at the University of Alberta in Edmonton. He has become a world-known researcher in the field; he is the author of a number of books, among them “Stará pevnost” (The Old Strong-Hold) and “Rozmanitost života” (The Diversity of Life). His friend, writer and also the one-time political prisoner Jiří Stránský, has evaluated his last work, “Kosmický mozek” (The Cosmic Brain), in the following words: “... it represents the sum of Krupička’s life-long effort and knowledge... it is a book which should be part of the curricula at high schools and universities.”

Karel
Kukal

Byla noční směna, kde není těch strážců tolik, jenom asi tři. Nás bylo jedenáct, dohodli jsme se, že budeme předstírat poruchu u čerpadla vody. Hlásili jsme, že si to musíme jít spravit, to byla samozřejmě záminka. Tři hoši s tím vyfárali nahoru, jeden bachař s nimi šel nahoru do dílny, tam ho zezadu praštili a odzbrojili. Pak už se zbrani šli zpátky k šachtě. Tam byl jeden nováček, takový horlivý bachař, měl na zádech samopal. Úlehla na něj mířil, aby dal ruce nahoru, on se snažil ze zad strhnout ten automat, tak ho postřelil. Zbývající bachaře jsme spustili klecí dolů do šachty a dali jsme se na útěk.

It was the night shift when the warders were not so numerous, just three. We were eleven and we made an agreement that we would lie that there was a leak in the water pump. We announced that we had to go to repair it - naturally, that was only a trap. Three guys went up with the pump and one of the warders followed them into the workroom. They whacked him from behind and disarmed him. Armed, they returned to the shaft. There stood one greenhorn there, a diligent warder, he carried a submachine gun on his back.. Úlehla aimed at him shouting he put his arms up, he tried to pull the gun from his back, and so he shot at him and wounded him. We put the rest of the warders into the cage box and let them down into the shaft. Then we started running away.

Přítele ztloukli tak, že ztratil paměť. Já jsem se nestačil oběsit...

They had beaten the friend so hard that he had lost memory.
I was not left with enough time to hang myself...

Karel Kukal se narodil 27. listopadu 1927 v Praze. Byl aktivním členem skautského hnutí už za války. Po roce 1948 se zapojil do protikomunistické odbojové organizace, která kromě toho, že tiskla a distribuovala letáky, pomáhala falšovat doklady západnímu agentovi Milanu Chocovi: „Měli jsme ve skupině jednu dívku, která byla sekretářkou na ústředí národně socialistické strany. Ještě před únorem se lidi začínali rozhlížet a udělali si jiný obrázek, neviděli v komunistech již jen nějaké osvoboditele, ale tušili, že to nepovede k ničemu dobrému. Hodně lidí vystupovalo z komunistické strany, někteří přišli na sekretariát, hodili tam komunistickou legitimaci na zem a přihlásili se do národně socialistické strany. Tím pádem tato dívka, Zdenka Horčíková se jmenovala, měla u sebe komunistické legitimace. Když přišli ti hoši ze Západu, tak jsme prostě vyloupili fotografie z těchto komunistických legitimací a přilepili tam jejich. Při zatčení je našli a takhle to spadlo i na nás,“ vzpomíná. Karel Kukal byl zatčen v roce 1949 a odsouzen za velezrádnou činnost k sedmi letům vězení. Prošel kriminály a lágry, například pověstnými Bory a Horní Břízou, Lipkovicemi. Roku 1951 se dostal na jáchymovský lágr Horní Slavkov, kde se zúčastnil jednoho z největších hromadných útěků vězňů v české historii. Bylo to v táboře č. 12, na šachtě č. 14 v Horním Slavkově: „Byla noční směna, kde není těch strážců tolik, jenom asi tři. Nás bylo jedenáct, dohodli jsme se, že budeme předstírat poruchu u čerpadla vody. Hlásili jsme, že si to musíme jít spravit, to byla samozřejmě záminka. Tři hoši s tím vyfárali nahoru, jeden bachař s nimi šel nahoru do dílny, tam ho zezadu praštili a odzbrojili. Pak už se zbraní šli zpátky k šachtě. Tam byl jeden nováček, takový horlivý bachař, měl na zádech samopal. Úlehla na něj mířil, aby dal ruce

nahoru, on se snažil ze zad strhnout ten automat, tak ho postřelil. Zbývající bachaře jsme spustili klecí dolů do šachty a dali jsme se na útěk,“ vypráví Karel Kukal. Jako jeden z mála uprchlíků přežil společně se svým přítelem a spoluvězněm Zdeňkem Štichem, kterého policisté ze zásahového oddílu SNB ztloukli tak, že ztratil paměť. Karel Kukal, když viděl, že útěk je marný, se pokusil oběsit, ale nestihl to. Z vězení vyšel roku 1962. Živil se jako dělník, roku 1968 se podílel na obnově skautingu, poté emigroval do Švýcarska. Až po roce 1989 se setkal se svým přítelem Zdeňkem Štichem, o kterém se domníval, že ho policisté utloukli.

Karel Kukal was born on November 27th in 1927 in Prague. He was an active member of the Boy Scout movement already during the war when it was banned. After 1948 he joined the anti-communist resistance organization which, apart from printing and distributing fliers, assisted in issuing false identity documents for the western agent Milan Choc. He was arrested in 1949 and convicted of traitorous activities to seven years of imprisonment. In 1951 he took part in the collective escape of the prisoners of the Jáchymov camp number 12 - shaft number 14 - in Horní Slavkov. As one of the few escapees he survived together with his friend and co-prisoner Zdeněk Štich whom the officers from the combat troop of the State National Security had beaten so severely that he had lost memory. Karel Kukal, when he saw that the escape was futile, tried to hang himself but did not have enough time to do it. He was released from prison in 1962. He supported himself as a laborer; in 1968 he took part in the reconstitution of the Boy Scouts. He then emigrated to Switzerland.

Ludmila a Jaromil
Langrovi

U zatýkání byl náš tříletý synek Miloš. Prosil, klečel na kolenou proti těm estébákům, ručičky sepnutý. Pánové, jděte pryč, nechte mého tatínka, pustte mého tatínka... Skálou by to pohnulo, ale s nimi vůbec ne. V pardubické vyšetřovně mě strčili do bunkru. Šířka byla tak tak na roztažené paže, byla tam tma. Chodila jsem podél zdi, abych nenarazila. Sednout jsem si nemohla, lehnout nebylo kam. Jakmile jsem přestala chodit, dozorce už řval. Na záchod se chodilo do kbelíku od marmelády. Byla jsem tam dva dny a dvě noci, než jsem omdlela. Můj muž tam byl několikrát.

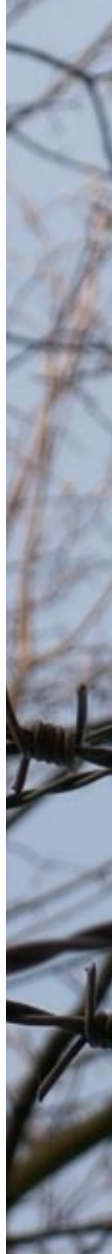
Our three-year old son Miloš was present during the detention proceedings. He was pleading, kneeling in front the Security officers, hands folded together. Sirs, do away, leave my father, let my father go... It would have moved a rock but not them, not at all. During the interrogations in Pardubice I was put into a bunker. It was scarcely wide enough to spread the arms in it, it was dark inside. I was walking next to the wall so that I would not hit anything. I could not sit; there was no place to lie down either. When I stopped walking, the warder began shouting. A marmalade can served as the toilet. I spent two days and two nights there before I fainted. My husband was put there several times.

Můj tříletý synek před nimi klečel a prosil o milost, skálou by to pohnulo, s nimi ne...

My three years old son was kneeling in front of them, pleading for mercy. It would have moved a rock but not them...

Ludmila Langrová se narodila 5. června 1923 ve Žlebech. Roku 1950 si v této obci mezi sebou začali vyřizovat účty místní komunisté a došlo přitom i k vraždám. StB pozatýkala řadu lidí, o nichž se vědělo (respektive naudávalo), že smýšlejí „protikomunisticky“. Její manžel **Jaromil Langr** vstoupil v roce 1946 do komunistické strany, ale po únoru 1948 se s komunisty rozešel, kritizoval jejich metody, ještě před svým zatčením byl ze strany vyloučen. Ačkoli skuteční vrazi byli později dopadeni, zatčení občané Žlebů se většinou na svou dobu nedostali, byli odsouzeni ve vykonstruovaných procesech s uměle vytvořenými „záškodnickými skupinami“. Nejdříve si přišli pro Jaromila, jejího manžela: „U zatýkání byl náš tříletý synek Miloš. Prosil, klečel na kolenu proti těm estébákům, ručičky sepnutý. Pánové, jděte pryč, nechte mého tatínka, pusťte mého tatínka... Skálou by to pohnulo, ale s nimi vůbec ne,“ vypráví Ludmila Langrová, pro kterou si eskorta přišla až za čtyři měsíce. Čekalo ji brutální vyšetřování v pardubické vyšetřovně: „Strčili mě do bunkru. Šířka byla tak tak na roztažené paže, byla tam tma. Chodila jsem podél zdi, abych nenarazila. Sednout jsem si nemohla, lehnout nebylo kam. Jakmile jsem přestala chodit, dozorce už řval. Na záchod se chodilo do kbelíku od marmelády. Byla jsem tam dva dny a dvě noci, než jsem omdlela. Můj muž tam byl několikrát,“ vzpomíná Ludmila Langrová, kterou ve vykonstruovaném procesu odsoudili na čtyři roky vězení stejně jako jejího manžela. Odsouzen byl i její otec. Jaromil Langr si většinu trestu odpracoval na Jáchymovsku, Ludmila seděla v ženské věznici v Rakovníku, kde vězeňkyně vyráběly dlaždice. Jejich syn Miloš vyrůstal u babičky, i když ho původně chtěli umístit do ústavní péče. Ludmila a Jaromil byli propuštěni v létě 1953 na amnestii, která přišla po smrti

Klementa Gottwalda. Jaromil Langr mohl nastoupit jen do dělnických profesí. Ludmila Langrová pracovala v dílně jako zámečnice, teprve po narození druhého syna mohla nastoupit do kanceláře v cementárně.

Ludmila Langrová was born on June 5th in 1923 in Žleby. In 1950 the local communists had began to settle the debts among themselves, a process which had also led to several murders. The State Security (StB) detained several people about whom it was known that their thinking was “anti-communist”. Her husband – Jaromil Langr – joined the communist party in 1946 but after February 1948 he had parted with the communists, criticizing their methods; he was expelled from the party still before his detention. Although the true murderers were later caught, most of the detained citizens of Žleby had not been released; they were convicted during construed trials referring to a non-existent, imaginary “group of saboteurs”. Ludmila Langrová (the then mother of a three years old child) was subjected to brutal interrogation and was finally convicted to four years of imprisonment.

Rudolf
Macek

Přijel štábní kapitán Karafiát z MV: strašná svine. Dozorci nám řekli, abychom si sbalili věci, a co nebudeme potřebovat, abychom poslali domů. Měli pravdu. Kdo si vzal něco s sebou na cestu, už to nikdy neviděl. Všechno ukradli. Naložili nás do tří autobusů a skupina 144 důstojníků a poddůstojníků se vydala na cestu. Jeli jsme na východ. Nevěděli jsme, kam nás vezou. Jestli do Leopoldova nebo do Ruska. U řeky Váh ozbrojený transport naštěstí zabočil do Leopoldova. Velitel věznice štábní kapitán Bálint, původem číšník, nás uvítal obvyklými slovy: „Odtud se dostanete jenom nohama napřed!“ Mizerný jídlo se nedá vylicít. Za dva měsíce jsem z 84 kg měl 58 kg. Ráno před snídaní padesát dřepů, po snídani padesát, před obědem padesát, po obědě padesát a při večeři totéž. Několikrát jsem z hladu omdlel.

Once the chief of the headquarters Captain Karafiát from the Ministry of Interior turned up: a horrible swine. The warders ordered us to pack our things and send anything that we did not need back home. They were right. Whoever took anything for the journey with him had never seen it again. They stole everything. They crammed us into three buses and a group of 144 commissioned and petty officers embarked on the journey. We were heading east. We had no clue as to where they were taking us. Whether to Leopoldov or to Russia. By the Váh river in Slovakia the armed convoy luckily turned in the direction of Leopoldov. The prison head, the chief of staff, Captain Bálint - a waiter by profession - welcomed us with the usual words: 'You will get out of here only with your feet in front!' The meager food failed all description. In two months I lost weight from 84 kg to 58 kg. Every morning before breakfast fifty knee-bends, and another fifty after breakfast. Before lunch fifty, another fifty after lunch. And the same at dinner time. I fainted of hunger several times.

Ráno před snídaní padesát dřepů, po snídani padesát, před obědem padesát, po obědě padesát a při večeři totéž.

Every morning before breakfast fifty knee-bends, and another fifty after breakfast. Before lunch fifty, another fifty after lunch. And the same at dinner time.

Rudolf Macek se narodil 13. května 1925. Roku 1947 absolvoval vojenskou akademii v Hranicích a po komunistickém převratu v únoru 1948 zorganizoval odbojovou skupinu mezi vojáky: „Na únor jsem byl odstraněn od útvaru do lyžařského kurzu ve Špindlerově Mlýně. Soustředili tam důstojníky, kteří nesouhlasili s komunisty. Celý únor jsme prožívali u rádia. Na víkend jsem si vzal volno a odjel organizovat skupinu. Snažili jsme se naši jednotku připravit na případ konfliktu. Byli jsme připraveni odzbrojit posádku a vydat zbraně civilním skupinám. Byli jsme čtyři. Kromě mne ještě poručík Ducháček, poručík Lux a nadporučík Moravec.“ Po čase ale byla skupina prozrazena a počátkem roku 1950 přišlo zatýkání.

Hlavní výsledky se konaly v Praze na velitelství 1. oblasti u generála Klapálka: „Někde ve čtvrtém patře byly kobky. Nebyl jsem fyzicky týrán, ale působili na nás psychicky a dávali nám nepatrně stravy. Celý den jsme byli ve tmě a v noci zase ve světle. Nesměli jsme ležet. Byli jsme tam asi tři nebo čtyři týdny. Do cely se přesně vešla postel, která měla devadesát centimetrů, a pak zbývalo dalších třicet centimetrů. Jídlo solili a nedali nám napít.“ V monstrprocesu, který se odehrál 24. dubna 1950 v Hradci Králové, byl Rudolf Macek jako vedoucí skupiny odsouzen na 22 let. Před mnohem tvrdším trestem jej uchránila skutečnost, že se mu během výsledků podařilo utajit další civilní skupinu na Náchodsku, pro kterou sháněl zbraně. Po odsouzení Macek putoval na dva měsíce na Pankrác a poté na dva roky do vojenské věznice v Opavě. Tam měl možnost se setkat s bývalou armádní elitou, například s generálem Kutlvašrem, plukovníkem Kordou, generálem Janouškem, Nosálem a dalšími. Oproti jiným věznicím tam ještě panovaly velice slušné poměry: „Když byly

Vánoce, seděl s námi u stolu i zástupce velitele věznice, kapitán Malý s rodinou.“

Vězeňská „idyla“ ovšem skončila v červnu roku 1952: „Přijel štábní kapitán Karafiát z MV: strašná svině. Dozorci nám řekli, abychom si sbalili věci, a co nebudeme potřebovat, abychom poslali domů. Měli pravdu. Kdo si vzal něco s sebou na cestu, už to nikdy neviděl. Všechno ukradli. Naložili nás do tří autobusů a skupina 144 důstojníků a poddůstojníků se vydala na cestu. Jeli jsme na východ. Nevěděli jsme, kam nás vezou. Jestli do Leopoldova, nebo do Ruska. U řeky Váh ozbrojený transport našťěstí zabočil do Leopoldova. Velitel věznice, štábní kapitán Bálint, původem číšník, nás uvítal obvyklými slovy: ‚odtud se dostanete jenom nohama napřed!‘. Mizerný jídlo se nedá vylicít. Za dva měsíce jsem z 84 kg měl 58 kg. Ráno před snídaní padesát dřepů, po snídani padesát, před obědem padesát, po obědě padesát a při večeři totéž. Několikrát jsem z hladu omdlel.“ Macek byl dlouho na samotce a na společné cely se dostal až po osmi měsících.

Z Leopoldova unikl teprve po třech letech, v roce 1955, když režim potřeboval další lidi na těžbu uranu. Tím pro Macka nastalo mnohaleté období života v dolech. Přes ústřední tábor v Ostrově a lágr Svatopluk se po několika měsících dostal na lágr Bytíz, kde nakonec zůstal 7,5 roku. Nejprve nastoupil na práci na překopu, později se stal důlním tesařem, po roce 1960 pracoval jako důlní potrubář a elektrikář. Na sklonku svého uvěznění na Bytízu Macek zažil i nechvalně známý propad, který se odehrál v noci z 31. března na 1. dubna 1962: „V noci už jsme někdy slyšeli, jak se sesypává forota. Nakonec to odnesla kuchyň. Vznikl kráter přes 50 metrů v průměru. Spadla do něj kuchyň se dvěma kuchaři. Našťěstí už bylo po směně. Chlapi například

odešli z televize v kulturním baráčku asi hodinu a půl předtím. Z domku zůstala jen zeď a na ní televizor.“
Do civilu byl Macek propuštěn v červnu 1962 na amnestii. Za komunismu se živil manuálně. Nejprve pracoval jako gumař a poté jako dělník v kamenolomu. Po revoluci v roce 1989 působil v prověřkových komisích u policie a na Ministerstvu obrany u vojenské kontrarozvědky.

Rudolf Macek was born on May 13th in 1925. In 1947 he graduated from the military academy in Hranice. After the communist coup in February 1948 he organized a resistance group among the soldiers; they made preparations for the potential conflict between the East and the West. However, in January 1950 he was arrested and as the leader of the group convicted to 22 years of imprisonment. For the longest time, he was kept in the uranium camp Bytíz - he spent 7,5 years there. He was released only after 1964. During communism he made a living as a manual laborer. At first he worked in the rubber manufacturing industry; later he worked as a laborer in a quarry. After the revolution of 1989 he was active at the testing boards of the police and at the Defense Ministry in the counter-intelligence forces. He is now Colonel in retirement.

Oto
Mádr

Pamatuji si, jak mne propouštěli z vězení. Sbalil jsem si svých pět švestek a odešel jsem branou ven, byl jsem rád, že je někdo nade mnou a mříže za mnou, žádné bouřlivé radování, prostě jsem s tím počítal, bylo to správné, měl jsem na to nárok. Jednoduše jsem šel do světa, který byl můj a jaképak copak... Jakápak vděčnost někomu, kromě Pána Boha, ovšem? Tak jsem kráčet z Valdic tou alejí do Jičína a najednou u mne zastavil nějaký mladý člověk, který jel kolem autem. A povídá: Pane, pojdte si sednout. - Ne, ne, děkuji, já se rád projdu. - Ale pane, pojdte, sedněte si! - Věděl, že jdu z kriminálu. A tou nabídkou vlastně hlasoval se mnou: pro svobodu.

I remember vividly when they had released me from prison. I packed my few things and left through the gate, I was glad that someone was watching above me and that there were no grates before me, I was not overjoyed as I was counting on this moment, it was the right thing to happen and I deserved it. I was simply entering into the world that was mine and that was the end of it... Why feel grateful to anyone, except to God, of course? So I was walking from Valdice through that alley to Jičín and suddenly a young man who was passing by in a car stopped and said: Come, have a seat, sir. - No, no, thank you, I would like to take a walk. - Why, sir, come, sit down! - He knew that I was coming from the prison. And in that offer he was actually voting with me: for freedom.

Bylo v nás nějak přirozeně ono křesťanské
Quotidie morior - umírám kdykoliv.

The Christian Quotidie morior - I die anytime -
was somehow, so naturally, always carried within us.

Oto Mádr se narodil v roce 1917 v Praze. Po absolvování měšťanské školy byl přijat na bubeněčské Arcibiskupské gymnázium, zvané tehdy „malý seminář“ – ústav měl v první řadě připravit nová kněžská povolání. „Už jako žák obecné školy jsem prožíval pronásledování v Mexiku, to znamenalo rozhodnout se pro pronásledované, nikoliv pro pronásledující – bezvěrce a ateisty – vynořila se potřeba postoje, s kým držet... nebyla to deprimující, ale osvobozující výzva – je čestné bojovat za Boží pravdu.“ Mádr byl vysvěcen v roce 1943. Svou kněžskou službu nastoupil nejdříve jako kaplan v Zámukách, později jako administrátor farnosti v České Skalici. Po válce dostal nabídku, aby nastoupil jako asistent na pražské Teologické fakultě. Jako jeden z posledních měl možnost studijní cesty do Říma, kde získal licenciát z teologie. Po návratu v r. 1949 se Mádr stal posluchačem přednášek a seminářů charismatického patera Tomislava Kolakoviče. (Kněz, jezuita, původem z Chorvatska, kterého KGB a StB označovaly za „vatikánského“ špiona. Kolakovič zakládal kroužky vysokoškoláků, které se věnovaly systematickému laickému studiu Písma a promýšlení zásad katolické víry a jejich uplatňování v běžném životě. Těsně před svým zatčením vždy zmizel, poslední zprávy se jeho žákům dostaly odněkud z Číny.) Mádr vzpomíná: „Plamínek tu rozfoukal Kolakovič. Říkal, že se musíme připravit na život s vírou v katakombách. Následovat Krista i s jeho křížem.“

Komunisté se snažili jakékoli náboženské aktivity zredukovat na nejnižší možnou míru a povoleny byly jenom formální projevy víry pod přísným dohledem státu. Oto Mádr se ve vězení ocitl v roce 1952, poté, co se skrýval v domě Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského a připravoval se na útek.

Inscenovaný proces s Mádrem se konal v létě 1953 v Brně. Byl označen za hlavu protistátní skupiny. Odsouzen byl na doživotí. „Samozřejmě jsem si dovedl představit, že už nevyjdu..., u těch, kteří do něčeho šli a za něco se obětovali, bylo toto *quotidie morior* – umírám kdykoliv – nějak přirozeně v nás.“

Prošel věznicemi v Ruzyni, na Mírově, ve Valdicích. V rámci různých amnestií mu byl trest snižován postupně na 25-20 let, nakonec byl podmínečně propuštěn v roce 1966. Ve vězení založil společně s dalšími kněžími „vězeňskou univerzitu“. Ve vězení se konaly při primitivní práci celé přednáškové cykly. Po propuštění na svobodu Mádr státní souhlas nedostal a pracoval jako pomocná síla v nemocnici, později v archivu Muzea hl. města Prahy. Významně se angažoval při založení a fungování tzv. Díla koncilové obnovy a v době normalizace začal vydávat samizdatové Teologické texty, dnes již významnou teologickou revui. Mons. Oto Mádr je v celoevropském měřítku uznávanou vědeckou kapacitou a patří k vrcholným morálním autoritám katolické církve. „Církev má v sobě regenerační sílu, není vázána na žádné období... je nad tím, v tom i pod tím..., nese to naše vlnění... to hrdinství i ty zrady a žije dál..., umí vítat navrátilce a povzbuzuje k jednotě.“

Oto Mádr was born on February 15th in 1917 in Prague, he finished studies at the seminary in Dejvice, he was ordained during the war. In 1947 he left for post gradual study in Rome - two years later he returned to Czechoslovakia. He refused to teach at the communist-dominated Theological Faculty of Cyril and Metoděj and organized groups of young Christians in the so called Catholic action. The State Security had been following Mádr and he had to go into hiding (in the convent of nuns of Saint Karel Boromejský) and in 1951 he attempted to escape to the West. However, he had not managed to make contact with the escort and he was caught on the way back after someone had turned him in. The State Security (StB) had been interrogating Oto Mádr for eighteen months, he was put into isolation and in June 1952 he was convicted to a life sentence. He had passed through the jails of Ruzyně, Mírov, Bory in Pilsen, Leopoldov and Valdice. He was released only in 1966 - precisely after fifteen years, one month and three days. He remained in opposition also during the normalization years, he belonged to the main organizers of the Catholic press (samizdat). Oto Mádr has been one of the most esteemed European Catholic theologians.

Miloslav
Neraď

Potřebujete vnitřní sílu, k tomu jsem byl veden celou dobu své výchovy: mluvit pravdu a být čestným člověkem. Je a bylo naším posláním tu demokracii vybudovat. Když jsem tomu věnoval 14 let svého života, tak už jsem nemohl jinak. Jednou jsem byl dokonce na pokraji toho, že se tam vrátím. Když už jsem byl v civilu, tak z nějakých důvodů, o kterých jsem nevěděl, přišli za mnou estébáci s tím, že pojedu do Bartolomějské. Řekli mi: „Tak se připravte, oblíkněte se a půjdeme.“ Tak jsem si dal do kapsy sušenky, připravil jsem si zubní kartáček a pastu, jak je to u správného mukla.

You need inner strength. This was how I was brought up all that time: to speak truly and be an honest person. It is, and it has been, our mission to build democracy. After I had dedicated fourteen years of my life to it, I could not do otherwise. Once I was very close to returning there again. When I was back in civilian life the State Police came after me out of reasons about which I had known nothing. They informed me that I was going to the Bartolomějská Street. They told me: "So, get ready, get dressed, we are leaving". So I put some cookies into my pocket, I prepared a tooth brush and a toothpaste - as befitted a genuine con.

Počítal jsem i s tím, že se tam vrátím.

I counted with the fact that I was going to return there.

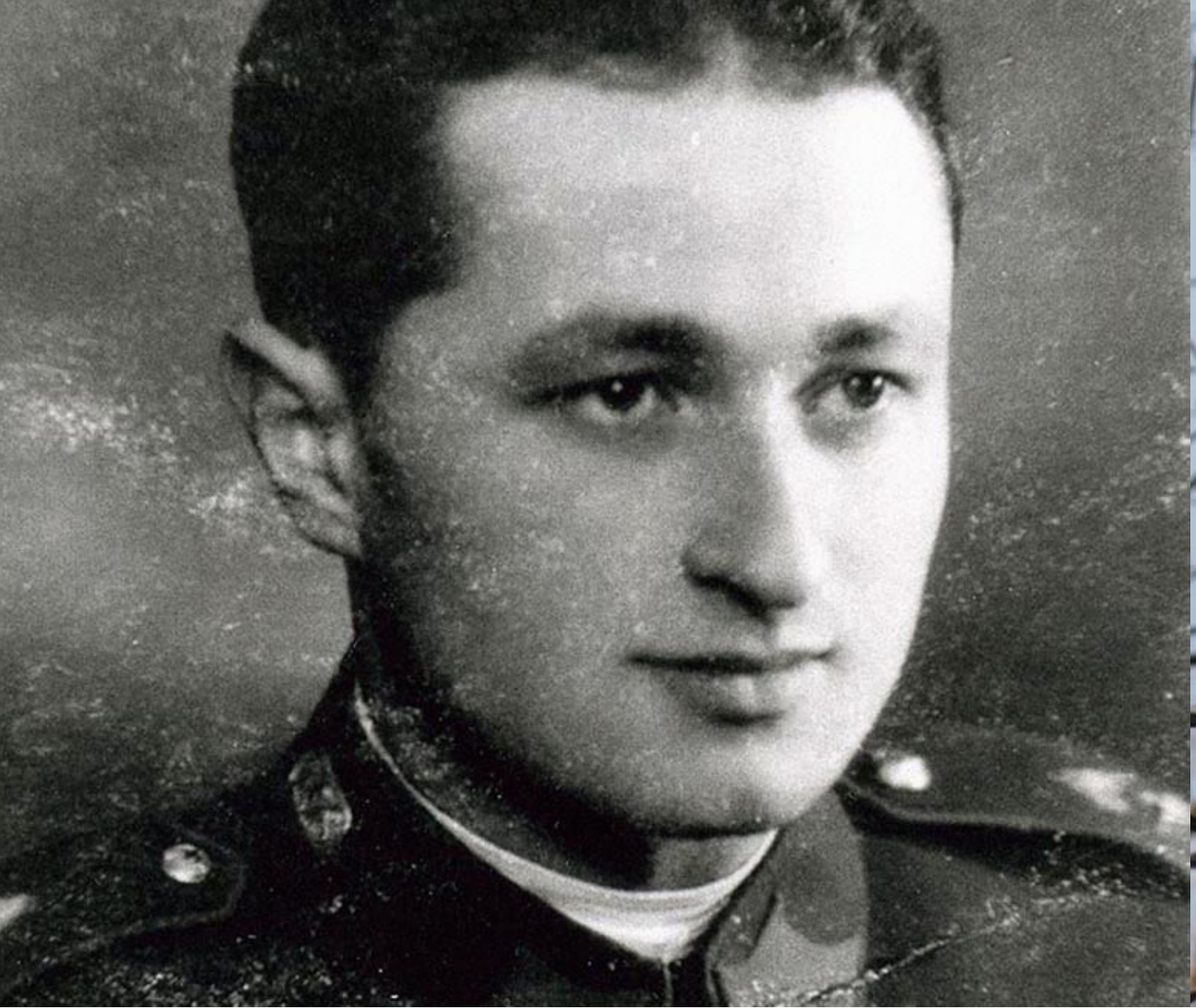
Miloslav Nerad se narodil v roce 1921 v Ledči nad Sázavou. Maminku ztratil již jako dítě, vychovávali ho otec a teta. Tragicky přišel i o staršího bratra, po jehož smrti se rodina přestěhovala do Prahy, kde Nerad vystudoval strojařskou průmyslovku. Za války pracoval v ČKD, zabrané tehdy Němci, a několikrát plánoval odchod za hranice. Z ČKD byly tehdy vysílány pracovní mise do Sýrie, Miloslav Nerad nikdy vybrán nebyl. Po válce si založil živnost na opravy kotlů. Firma fungovala ještě krátce po převratu, i když za neustálé šikany ze strany komunistů: „Nevadilo ani tolik, že jsem byl soukromníkem, ale že jsem se netajil se svým názorem na situaci a na komunisty. Nebyl mi dovolen přístup na sportoviště, na fotbal, volejbal, do Sokola, všude mě vykazovali. Byl jsem zanesen jako nepřítel režimu, hledali příležitost, jak mě můžou od přátel izolovat.“ Již tehdy začal Miloslav Nerad s rozšiřováním protikomunistických letáků a přípravou tajné buňky, která se měla v případě války zapojit do ozbrojeného povstání: „Mezi těmi lidmi byli kantoři, dělníci a konstruktéři, v případě, že by došlo k potřebě povstat a být k dispozici vojenským složkám.“ Poprvé byl zatčen v roce 1949 a vyšetřován v Pankrácké věznici, odkud byl po pár měsících propuštěn na mimořádnou amnestii prezidenta Gottwalda. Firma mezitím přestala fungovat úplně a Miloslav Nerad se naplno začal věnovat podzemní činnosti. Přešel hranice na Západ a v táboře Walka u Norimberku navázal kontakt s generálem Ingrem, od něhož dostal instrukce vrátit se do republiky a činnost skupiny obnovit. Po dvaceti dnech po návratu byl Nerad zatčen a obviněn z protistátní činnosti. Při výsleších byl brutálně bit a sužován tehdy běžnými vyšetřovacími metodami - hladem, zimou a nedostatkem spánku: „Na to nerad vzpomínám, protože těch

dvacet lidí, co mě zatýkali, bylo se mnou v té místnosti a tam mě mydlili. Nechali mě vysvléknout donaha, zmlátili mě, potom jsem musel stát na špičkách a na předpažených rukou držet pravítko, při tom mě bili a to se opakovalo až do úmoru. Ležel jsem na dece, která byla prosycená krví, hodili mi šálek s jídlem, které jsem nejedl, nebylo ani co pít. Když jsem byl později nucen jíst to, co mi předložili, jedl jsem se svázanýma rukama.“ Navrhován mu byl trest smrti, od soudu si odnesl dvacet let žaláře. Postupně vystřídal věznici na Borech a na pevnosti Leopoldov, lágr Bytíz u Příbrami a věznici v Opavě, kam byl na čas umístěn pro svou odbornou technickou kvalifikaci. S hrubým násilím se kromě vyšetřování setkal ihned po nástupu na Bory: „Od Trepky jsem dostal rovnou přes hubu. Povídá mi: ‚To mi neříkej, že jsi kuřák‘, odpověděl jsem: ‚ano, já jsem kuřák...‘. Tak jsem dostal druhou, ale zapsal si mě jako kuřáka, i když jsem opravdu nekouřil. Ale fasoval jsem cigarety a mohl je dávat kolegům. Ten Trepka byl bachař, pověstnej borskej bijec.“ Mimo běžné muklovské práce, jako draní peří, výroby samovazů na snopy až po tvrdou hornickou práci na šachtě, vypráví Nerad o otrockých pracích, které měly často nesmyslný účel a sloužily otevřeně hlavně k tomu, aby bylo možné držet mukly stále na krátké uzdě: „Například vyškrabávání černé podlahy tak, aby byla bílá, a podobné věci.“ Otřesné vzpomínky má Nerad i na samotné zacházení s vězni, ohledy na lidskou důstojnost a věk se nebraly žádné: „Cvičilo se například - před samoty vyhnali tak osmdesát lidí, mezi nima byl i gen. Kutlvašr - všichni vysocí a vyhublí. A měli dělat dřepy. Kutlvašr se spustil, téměř bezvládným tělem, spustil se až na paty, tam se odrazil a zase se vzpřimil a tak musel dělat dřepy. Nebylo možné se na to dívat.“

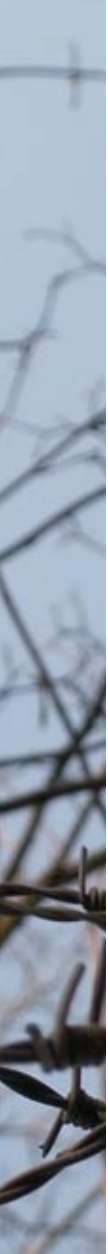

Celkem si Nerad odseděl 14 let, propuštěn byl na velkou amnestii v roce 1960. Po propuštění se mu přes známého z Leopoldova podařilo sehnat práci v pražských teplárnách. Oženil se dokonce s ženou jednoho z muklů, který předtím v lágru zemřel. Své postoj k režimu ovšem nadále netajil, krátce byl ke konci 60. let vyšetřován kvůli schůzce s přáteli z lágru, kde byl přítomen i jeden západní letec. Nyní pracuje Miloslav Nerad jako 1. místopředseda Konfederace politických vězňů. „Potřebujete vnitřní sílu, k tomu jsem byl veden celou dobu své výchovy: mluvit pravdu a být čestným člověkem. Je a bylo naším posláním tu demokracii vybudovat. Když jsem tomu věnoval 14 let svého života, tak už jsem nemohl jinak. Jednou jsem byl dokonce na pokraji toho, že se tam vrátím. Když už jsem byl v civilu, tak z nějakých důvodů, o kterých jsem nevěděl, přišli za mnou estébáci s tím, že pojedou do Bartolomějské. Řekli mi: ‚Tak se připravte, oblíkněte se a půjdeme.‘ Tak jsem si dal do kapsy sušenky, připravil jsem si zubní kartáček a pastu, jak je to u správného mukla.“

Milan Nerad was born in 1921 in Ledeč upon Sázava. After the Second World War he founded his own trade in cauldron repair and soon after the February coup he came into conflict with the Bolsheviks. In cooperation with his friends from the National Socialist Party he took part in the distribution of anti-Communist fliers and in 1948 he was arrested for the first time. After several months of imprisonment in the Pankrác jail he was released during amnesty but he continued in the anti-Communist activities. He founded a resistance group and left the country. In West Germany he contacted the group lead by the General Inger and as an agent-passenger he was put in charge of supporting the initiatives of the internal resistance – especially through the reconstitution of his own group which had ceased to function. After several weeks he was arrested and interrogated brutally. He did not divulge any information regarding his activities and he was convicted to twenty years of imprisonment by the State Court. He went through the prisons of Bory in Plzeň, in Leopoldov, through the uranium mines of Bytíz in Příbram and in Opava. After his release in 1964 he worked in the gas works. In 1968 he became a member of the Association of the Former Political Prisoners K231. In the meantime, he was again suspected of involvement in resistance activities although the evidence in support of the accusations turned out to be too thin in the end (see the citation). Currently, he has been active as the vice chairman of the Confederation of Political Prisoners.

Rudolf
Pernický

Po propuštění jsem byl - jak s oblibou říkám - nuceně nasazen do cihelny v Libčicích nad Vltavou, pak jsem pracoval jako skladník v Drogerii Praha. V srpnu roku 1970 jsem odešel do důchodu. Nechci opakovat, že naděje umírá poslední. My jsme vždycky věřili, všichni, kteří jsme byli v lágrech, že se to musí změnit a že se dočkáme svobody, trvalo to ale nějak příliš dlouho.

After my release, I was - as I like to say - made to do forced labour at the brickworks in Libčice nad Vltavou, and then I worked as a storekeeper at Drogerie Praha. I retired in August 1970. I don't want to repeat that hope is the last to die. All of us in the camps, we always believed that there would be change and that we would one day live to see freedom, the only thing is, it took too long.

Všichni, kteří jsme byli v lágrech,
jsme věřili, že se dočkáme svobody...

All of us in the camps believed
we would one day live to see freedom...

Rudolf Pernický se narodil 1. července 1915 v Krhově u Valašského Meziříčí. V roce 1938 ukončil studia na Vojenské akademii v Hranicích. Po mnichovské konferenci, kde spojenecké mocnosti ustoupily Hitlerovi, se dlouho nerozmýšlel a volil ilegální útěk za hranice jako jedinou možnou cestu, jak se postavit nacistickému Německu. Utekł přes Polsko do Francie, kde vstoupil do cizinecké legie. Po „přijímači“ v Marseille a po podpisu závazku k pětileté službě byl jako seržant 1. pluku cizinecké legie transportován do Oranu a pak do Sidi bel Abbes, kde bylo výcvikové středisko. Po krátkém výcviku ho velitelé cizinecké legie přidělili jako zdatného výsadkáře k 4. zuavskému pluku koloniální pěchoty v Tunisu. To už byla 2. světová válka v plném proudu a podle příslibu francouzské vlády o uvolnění všech Čechoslováků, kteří vstoupili do cizinecké legie po 15. březnu 1939, byl spolu s ostatními odeslán do města Adge v jižní Francii, kde se formovala československá zahraniční armáda. V červnu 1940 byl evakuován do Velké Británie, kde v letech 1942–44 cvičil československé parašutisty. Koncem války vedl parašutistický výsadek Tungsten, který operoval v Protektorátu Čechy a Morava. Jeho výsadek se hned na začátku potýkal s vážnými problémy. Chybou navigace seskočili výsadkáři asi 70 kilometrů mimo plánovaný dopad. V noci a sněhem putovali přes Vysočinu, přes den odpočívali, nemohli rozdělovat oheň kvůli prozrazení. Zachránila je prý čokoláda, kterou měli s sebou. Na kontaktní adresu dorazili po několika dnech s těžkými omrzlinami. Přesto je výsadek Tungsten dodnes považován za jednu z nejúspěšnějších zpravodajských akcí československé exilové vlády během války. Pernický do konce války působil jako okresní velitel v Novém Městě na Moravě a koordinoval akce proti ustupujícím nacistickým

jednotkám. Po válce ho Ministerstvo národní obrany přidělo na 2. odbor hlavního štábu a v srpnu 1945 a byl povýšen do hodnosti majora. Kromě služby na štábu úspěšně dokončil studium Vysoké školy válečné a byl jmenován do funkce přednosta operačního oddělení 14. pěší divize v Mladé Boleslavi. V září 1947 se oženil a v květnu následujícího roku se mu narodil syn. Na většinu výsadkářů z Anglie čekal v komunistickém Československu kriminál jakožto na údajné špiony britské zpravodajské služby. Rudolf Pernický byl zatčen už v listopadu 1948 a odsouzen Státním soudem v Praze ke 20 letům žaláře, odnětí hodnosti a titulů, ztrátě vyznamenání a občanských práv na 10 let. Osm let pracoval jako lamač v uranových dolech v Horním Slavkově, Jáchymově a Příbrami. Propustili ho na „velkou amnestii“ v květnu 1960: „Po propuštění jsem byl – jak s oblibou říkám – nuceně nasazen do cihelny v Libčicích nad Vltavou, pak jsem pracoval jako skladník v Drogerii Praha. V srpnu roku 1970 jsem odešel do důchodu. Nechci opakovat, že naděje umírá poslední. My jsme vždycky věřili, všichni, kteří jsme byli v lágrech, že se to musí změnit a že se dočkáme svobody, trvalo to ale nějak příliš dlouho,“ vzpomínal generál Pernický v roce 2003. V roce 1990 se stal jedním ze zakladatelů Konfederace politických vězňů a později byl jmenován jejím čestným předsedou. Rudolf Pernický zemřel 21. prosince 2005, v den 61. výročí svého seskoku na území Protektorátu.

Rudolf Pernický was born on 1 July 1915 in Krhov, near Valašské Meziříčí. In 1938, he graduated from the Military Academy in Hranice. After the Munich Conference, it didn't take him long to decide that the only way to make a stand against Nazi Germany was to cross the border illegally. He fled through Poland to France, where he joined the Foreign Legion. Shortly after completing his training in North Africa, under an agreement between the French government and the Czechoslovak government in exile, he was released and appointed as an officer of the Czechoslovak army in France. In June 1940, he was evacuated to the United Kingdom, where he trained Czechoslovak parachutists between 1942 and 1944. At the end of the war, he was in charge of the Tungsten parachute unit operating in the Protectorate of Bohemia and Moravia. He was arrested in November 1948 and subsequently the State Court in Prague sentenced him to twenty years' imprisonment, stripped him of his rank, titles and decorations, and deprived him of his civil rights for ten years. He worked for eight years as a quarryman in the uranium mines at Horní Slavkov, Jáchymov and Příbram. In 1990, he became one of the founders of the Confederation of Political Prisoners, and was later appointed its honorary president. Rudolf Pernický died on 21 December 2005, on the 61st anniversary of his landing in the Protectorate.

Radovan
Procházka

Leopoldov, to byl prostě středověk. Ne, že by vás zardousili, sotva jste překročil bránu věznice, nebo že by vás hodili na mrchoviště, kdybyste nepřežil, ale do země před tu bránu by vás klidně jen tak zakopali. Leopoldov, to byla šikana, hlad, mizerné lékařské ošetření, absolutně žádný styk s domovem. Každý bachař byl na své chodbě „neomezený Stalin“, který si dělal, co chtěl. Jestli přežijete nebo ne, záleželo na jeho okamžité náladě. Sem tam zastřelili člověka, kterého předtím poslali na práci těsně k oplocení. Nějaký pitomec na strážní věži, na špačkárně, po něm začal pálit a pak se to označilo za „pokus o útěk“.

Leopoldov, that was quite simply the middle ages. Not that they had strangled you as soon as you had passed the prison gate or that they had thrown you onto the pile of carcasses if you had not survived. But they would have had easily just buried you in front of the gate. Leopoldov, that was chicane, hunger, poor medical care, absolutely no contact with home. Every warder was the “unbounded Stalin” on his floor, doing anything he pleased. Whether you survived or died depended on his momentary mood. From time to time they shot the person whom they had sent to work close to the fence. Some moron at the watch-tower began firing at him and it would have been called “a case of attempted escape”.

Prý jsme se během nudlové aféry snažili rozvrátit socialistickou ekonomiku. Asi tím, že jsme ten ešus nudlí nesnědli.

Allegedly, we tried to disrupt the socialist economy during the “noodle affair”. I guess by the fact that we had not eaten the mess-tin of noodles.

Radovan Procházka se narodil v květnu roku 1927 v rodině tehdejšího velitele Hradní stráže TGM a ruského legionáře, podplukovníka Vladimíra Procházky. Od dětství miloval vážnou hudbu, chtěl se stát operním zpěvákem. Byla ale válka a on cítil stejně jako jeho otec a bratr povinnost k hnutí domácího oboje. Radovan, jak říká, toho moc nestihl. Na začátku války jezdil se svým bratrem na kole v pohraničí, aby předával o tamější vojenské situaci informace jedné lounské odbojové skupině. Během Pražského povstání se jejich otec stal jedním z velitelů ve skupině Alex, která povstání řídila. Radovanův bratr se stal pobočníkem a překladatelem pověstného ruského maršála Pavla Semjonoviče Rybalka. Soudruzi z NKVD ho tedy považovali za „svého“ prověřeného agenta: „Dělal jsem otci osobní stráž. Otec přijímal ruské generály, a protože se oslavoval konec války, ruští generálové velmi dobře pili. Zároveň předpokládali, že otec Rybalkova tlumočníka, kterého si Rybalko ‚přivezl‘ do Prahy, je z ruského hlediska nepochybně spolehlivý, takže s otcem mluvili naprosto otevřeně. Tak se stalo, že otec už v červnu přišel k velmi utajovaným informacím a dozvěděl se, že Rusové počítají s tím, že spolu s českými komunisty bude v Československu dříve nebo později proveden státní převrat,“ vzpomíná Radovan. Jeho otec Vladimír Procházka tyto zpravodajské informace oznámil vojenskému atašé, později komunisty popravenému Heliodoru Píkoví. Vladimír Procházka tragicky zahynul po srážce s ruským nákladním vozidlem. Radovan, i když se původně rozhodl pro lesní inženýrství, nastoupil po otcově smrti z úcty k rodinné tradici na vojenskou akademii.

V roce 1950 sloužil Radovan Procházka jako operační důstojník u hodonínské posádky. Zde byl zatčen

v důsledku prozrazení Kordovy protikomunistické zpravodajské odbojové skupiny, se kterou spolupracoval.

„Přišli brzy ráno. Od počátku mi to bylo jasné. Ještě na schodech jsem přemýšlel, jestli se přece jen s nimi nemám nějak vypořádat. Zdálo se mi ale, že by to bylo riskantní pro zbytek rodiny. Dokonce si pro mě přišel i sám Pergl, což je zcela mimořádný, protože Pergl zatýkat nechodil. Odvezli mě rovnou na ‚Domeček‘.“ Domeček byl tehdy pověstnou vyšetřovací vazbou Obranného zpravodajství.

Radovan Procházka byl vyšetřován brutálními komunistickými metodami. Od soudu odešel „spokojen“, dostal „jen“ patnáct let kriminálu, i když mu prokurátor navrhoval trest smrti.

Prošel snad všemi nejpověstnějšími lágry a kamenými věznicemi komunistické éry. Podle něj byl bezkonkurenčně nejhorší Leopoldov:

„Leopoldov, to byl prostě středověk. Ne že by vás zardousili, sotva jste překročil bránu, a že by vás hodili na mrchoviště, kdybyste nepřežil, ale do země před bránu by vás zakopali. To byl oproti tomu středověku asi jedinej rozdíl. Jinak to byla šikana, hlad, mizerný lékařský ošetření, absolutně žádný styk s domovem a každěj bachař byl na té chodbě neomezený Stalin, kterej si tam dělal, co chtěl. Jestli máte nebo nemáte přežít, záleželo na jeho okamžitý náladě. Sem tam někoho zastřelili při ‚pokusu o útěk‘, když člověka poslali dělat těsně u oplocení a nějakej pitomec na špačkárně po vás střílel. Bachaři, to byli prostě debilové, to se jinak říci nedá,“ vypráví Radovan Procházka, který se stal v roce 1954 jedním z hlavních aktérů tzv. nudlové stávky na příbramských lágrech. Za ni vyinkasoval dalších 12 let.

„Prý jsme se snažili rozvrátit socialistickou ekonomiku. Asi tím, že jsme nesnědli ten ešus nudlí,“

vzpomíná s úsměvem Procházka na dobu totality. Od soudu putoval zpátky do Leopoldova; zde strávil 10 let života.

Propuštěn byl až v roce 1964, žádná z předchozích amnestií pro politické vězně se ho netýkala. Po propuštění si sehnal místo kulisáka v Národním divadle, kde v různých pozicích vydržel až do revoluce 1989. Poté se stal důstojníkem českých zpravodajských služeb nejdříve v Úřadu pro zahraniční styky a informace a později pracoval ve vojenském zpravodajství.

Radovan Procházka was born on May 11th in 1927 in the family of the chief of the castle guard of the President T. G. Masaryk, the Russian legionary lieutenant colonel Vladimír Procházka. Since his childhood he has been in love with classical music and dreamed of becoming an opera singer. During the war he joined the resistance movement, after the liberation and the tragic death of his father he enrolled at the military academy, to honor his memory. In 1950 Radovan Procházka served as an operation officer in the Hodonín garrison. He was cooperating with the military group which was passing information to the West. In 1951 he was detained and brutally interrogated in the infamous “House” near Hradčany; later, he was convicted to 15 years of imprisonment. Radovan Procházka went through the prison camps of Jáchymov and Příbram where he had participated in the so-called “noodle affair” in 1954 which had broken out on the grounds of dissatisfaction with the poor diet - the hard-working prisoners had rioted when all they had been served one day were dry noodles. As an alleged organizer of the riot he was subsequently convicted to further 12 years of imprisonment. After the trial Procházka was escorted to Leopoldov; he came out only in 1964. He found employment as a scene-shifter in the National Theatre in Prague; after the downfall of communism he had been active on different posts within the news broadcasting sector. He had been the holder of the degree of lieutenant-general in retirement.

Radomil
Raja

Jak jsme tam prostě leželi, tak přiběhl jeden nebo dva policajti a vystříleli celý zásobník. Vedle mne zastřelili Tomáše Hübnera z Brodu, mladého kluka. Mne postřelili do noh, Pepíka Veselého, Jindru Kokošku postřelili. Takže tam vypálil do těch těl zhruba sedm ran, když měnil zásobník, že bude pokračovat, někdo ho okřikl, nevím, kdo to byl. Říká: „Soudruzi, soudruzi, neprasečte, potřebujeme také nějaké živé.“

As we were lying there, one or two policemen ambushed us and emptied the whole cartridge at us. They shot Tomáš Hübner from Brod right next to me, a young boy. They shot me in the legs, they also shot Pepík Veselý, Jindra Kokoška. So he finished seven or so shots into the bodies. As he was changing the cartridge in order to continue, somebody shouted at him, I do not know who it was: "Comrades, don't turn this into a slaughterhouse, we also need some of them alive."

Soudruzi, neprasečte, potřebujeme také nějaké živé.

Comrades, don't turn this into a slaughterhouse, we also need some of them alive.

Radomil Raja se narodil 7. dubna 1932 v rodině drobného živnostníka. Od dětských let se věnoval skautingu. Když komunisté zrušili Junáka, odmítl Raja vstoupit do svazu mládeže a s přáteli se scházel dál, jezdili na výlety apod. Raju a jeho přátele oslovil rodák ze Železného Brodu Jiří Hilger, který o sobě tvrdil, že je agentem americké SIS a že v Československu organizuje odbojovou činnost. Byl to však agent StB. Radomil Raja se zanedlouho dozvěděl, že má být zatčen, rozhodl se tedy s kamarády utéci za hranice. Útěk měl proběhnout v režii Jiřího Hilgera. Radomil Raja, Jiří Hába, Jindřich Kokoška, Jiří Majer, Robert Hofrichter a Josef Veselý se vydali k hranicím do Jizerských hor. Utábořili se nedaleko Smědavy. Na obranu u sebe měli několik pistolí. Podle Hilgerových instrukcí měli počkat na místě. Čekali dva dny. Mezitím přepadový oddíl SNB zajišťoval přílehlé okolí.

„Oni to udělali šikovným způsobem, aby se neproláklo, že to je jaksi zorganizovaný, tak se najednou objevil jakýsi Slovák a že hledá koně. Což byl nesmysl, oni ho tam nasměrovali, aby se k nám dostal. Ještě jsem ho vyvedl s kamarádem z lesa. Oni na základě toho, že to prý vyzradil ten Slovák – což byl tedy nesmysl, protože oni o tom věděli perfektně předem –, nás ráno po třech hodinách potmě obstoupili. Dostali rozkaz, aby, až se bude rozednívat a uvidí kontury stanů, zahájili palbu a vystříleli to tam,“ říká Radomil Raja.

Za úsvitu zahájilo SNB palbu. Raja byl postřelen do ramene. Všichni kromě Jiřího Háby si museli lehnout ven před stany.

„Jak jsme tam leželi, tak příběhl jeden nebo dva policajti a vystříleli celý zásobník. Vedle mne zastřelili Tomáše Hübnera z Brodu, mladého kluka. Mne postřelili

do nohou, Pepíka Veselého, Jindru Kokošku postřelili. Takže tam vypálili do těch těl zhruba sedm ran. Když jeden měnil zásobník, že bude pokračovat, někdo ho okřikl, nevím, kdo to byl. Říká: Soudruhu či soudruzi, neprasečte, potřebujeme také nějaké živé!“

Tomáš Hübner byl mrtvý okamžitě, postřelený Jiří Hába se bránil střelbou z pistole. Podle oficiální vyšetřovací verze Jiří Hába Tomáše Hübnera zastřelil a poté spáchal sebevraždu. Bezpečnost přivlekla i dva těžké kulomety a stan, ve kterém byl Hába, úplně rozstřílela. Jiří Hába byl pětáctýřicetiletý bankovní úředník. Ostatním skautům bylo teprve mezi 17 a 19 lety.

Dva mrtvé pochovala StB na hřbitově v Hejnicích. „Hrobníkem tam byl Němec, takový slušný člověk, starší pán. Oni byli vysvlečení do naha. On je odmítl pohřbít, říkal, takhle se nepohřbívalo ani za války, museli tak na ně něco dát. Zakopali je tedy na hejnickém hřbitově jako psy, on musel podepsat mlčenlivost, že nikomu nic nesdělí. Byl slušný, takže nám to řekl. Nechal se po roce 1990 zjistit, kde leží, provedla se exhumace, aspoň jejich ostatky se dostaly do hrobů jejich rodičů. Co je na věci největší tragédie vedle těch lidských životů? Poněvadž nebyli odsouzení, nemohli být ani rehabilitováni, ani jejich rodinám se nikdo po devadesátém roce neomluvil.“

Zraněné odvezla SNB do tanvaldské nemocnice k základnímu ošetření a potom do vězeňské nemocnice na Pankráci. Následoval soud. Radomil Raja byl po zranění částečný invalida, a protože byl nezletilý, soud mu udělil trest „pouze“ ve výši dva a půl roku odnětí svobody. Trest si odseděl v několika věznicích pro nezletilé.

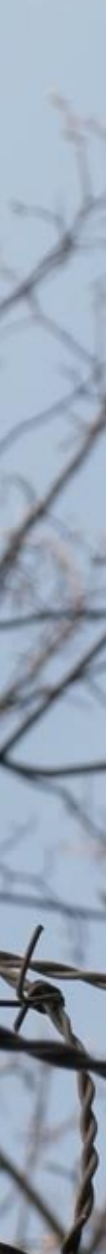
Radomil Raja podal po roce 1990 trestní oznámení na neznámého pachatele pro spáchání vraždy. Pro nedostatek důkazů byl případ odložen.

Radomil Raja was born on April 7th in 1932. Since early childhood he had been engaged with the Boy Scouts. Raja and his friends from the Scouts group Junák were addressed by Jiří Hilger who presented himself as an agent of the American State Information Service. He was an agent-provocateur in disguise. When Radomil Raja found out that he was to be arrested, he decided to escape together with his friends across the border. The escape was organized by the aforementioned Jiří Hilger. Radomil Raja, Jiří Hába, Jindřich Kokoška, Jiří Majer, Robert Hofrichter a Josef Veselý embarked on the journey in the direction of the border in the Jizerské Mountains. They broke camp not far from the Smědava. In the meantime the combat commando of the State Police was guarding the vicinity. At the day-break the commando opened fire. Raja was shot in the shoulder. All except Jiří Hába had to lie down in front of the tents and one of the members of the commando was shooting into the Scouts who were lying down. Tomáš Hübner was dead on the spot. Radomil Raja, Josef Veselý, Jindřich Kokoška were wounded. Jiří Hába was also wounded; he defended himself by shooting from the pistol. The police commando, however, brought two heavy machine guns with them, and shot the tent in which Hába was lying into pieces. Jiří Hába was a forty-four years old bank accountant. The other Scouts were between 17 and 19 years old. The wounded were brought into the Tanvald Hospital by the State Police and later into the prison hospital in Pankrác. As a consequence of the injuries which he had sustained, Radomil Raja had become partly disabled; as he was still of a minor age the jury sentenced him “only” to two and a half years of imprisonment which he had spent in several prisons for juveniles.

Otakar
Rambousek

Člověk musí v kriminále vědět, kde je jeho místo, musí vědět, že nesmí uhnout... Podle čísla se poznalo, kdo seděl dlouho – a bachaři se s takovými lidmi nesměli moc bavit. Nahoře pochopili, že ti blbci-dozorci na takové vězně nestačí. Byl mezi námi chlap, který byl pořád v korekci. S ním opravdu nemohli dělat nic. Jednou si ho zavolal velitel věznice a zase mu dal za trest samovazbu. A jak s ním zůstal sám v kanceláři, tak ten chlap popadl plný uhlák a práskl s ním o zeď. Pak vyrval ze zdi nějaké trubky a celou kancelář rozmlátil. Dostal příležitost, a tak ji využil, celý den museli chodbaři uklízet. Ten vězeň skončil samozřejmě na dlouho v díře, možná dostal i „bubeníka“, ale nezlomil se. Muklovská čest nade vše... Věděli jsme, že ten „tábor míru“ půjde do hajzlu. Když slyšíte verdikt patnáct let, tak si nejdřív říkáte „jéžíšmarjá“, ale pak ubíhá rok za rokem a najednou máte za sebou deset, dvanáct let... Koukáte už jenom nazpátek, co bude, to nevíte...

In jail, one had to know where his place was; he had to know that he must not bend aside... One could tell who had been “sitting” for a long time by the number – and warders were not allowed to talk with such people very much. Those at the top understood well that the idiotic warders came short of such prisoners. There was a man among us who had been sitting in the corrections all the time. They were absolutely not able to do anything with him. Once he had been called by the prison chief and he convicted him to solitary confinement as a punishment. And as the prisoner was left alone in the office for a while, he lifted the coal bin and threw it against the wall. He then pulled some pipes out of the wall and smashed the whole office up. He simply got the chance and so he took advantage of it. The corridor-warders had to be cleaning the rubble all day long. The prisoner, of course, remained in jail for a long time, perhaps he also got “the drummer” but he had not broken down. Con’s honor above everything... We knew that the “peace camp” would go to hell. When you heard the verdict – fifteen years – you thought at first, “oh my God”; but then the time was passing, year after year, and suddenly you had ten years behind you, twelve... All you could do was just look back, what would come you did not know.”

Neexistovalo žádné „pane veliteli, já budu hodnej“
Člověk musel být nekompromisní a mít úplně jasno:
šel jsem dělat to a to, protože stojím na té a té straně.

There was no “Mr. Commander, I will cause no trouble.”
One had to be uncompromising and quite clear about where he stood: I went to do this and this because I stood on this side.

Otakar Rambousek se narodil v roce 1923 v Praze, vyučil se instalátérem, v letech 1943-44 zažil nucené otrocké práce v Berlíně, v roce 1944 utekl domů a pracoval „načerno“ jako zámečník a osvětlovač ve studiu českého filmu v Praze-Radlicích, 1.-8. května 1945 se zapojil do Pražského povstání, účastnil se bojů o rozhlas a sloužil jako spojka na velitelství Bartoš. Po roce 1948 se mu podařil ilegální útěk za hranice, kde ho kontaktoval agent americké služby CIC a byl vyslán zpět do Československa jako tzv. agent chodec. Ota Rambousek chodil cestu Waldsassen - Cheb, kde zpravidla nasedal na vlak kamkoli, co nejdále od hranice. Pronášel kromě vzkazů i české telefonní seznamy pro německou stranu: „Jednou jsem přišel z venku do Chebu na nádraží, vidím dveře otevřený a světlo (kasy byly zavřeny). Tak jsem vlezl do dveří a tam sedí nádražák a dva policajti. Tak říkám: ‚Kdy to pojedete?‘, ale už v duchu si říkám, tohleto je blbý. Ale nic, ohřeju se a srali na to. Vypad jsem ven, vůbec z nádraží, kdyby je napadlo se jít podívat. Prochodil jsem to ve tmě, nešlo normálně čekat na nástupišti. Většinou jsem šel mimo nádraží na konec plotu, a až když jel vlak, tak naskočit a už to jelo,“ vzpomíná Rambousek na dobu, kdy každý „neznámý“ byl podezřelý. V Čechách si vybudoval síť spojek, většinou spolehlivých kamarádů z dřívějšíka, u kterých přespával. Část jeho pomocníků byla doporučena jeho nadřízenými. Rambousek přešel ilegálně přes hranice tam i zpět celkem čtrnáctkrát. Pak ho jedna ze spojek zradila: „Seděl jsem u snídaně, bylo půl osmý ráno, když vtrhli dovnitř. Když jsem to potom počítal, bylo jich na mě celkem třináct. Na lavici jsem měl položenou montgomerák a v něm pistoli, ale bývali by mě rozstříleli na sračku.“

V roce 1950 byl odsouzen na doživotí. Celkem si odseděl 15 let. Vězně na Pankráci, na Mírově,

v Leopoldově, ve Valdčicích. Zásadně ctil muklovskou čest: „Člověk musí mít v kriminále jasno v tom, kde je jeho místo a že nesmí uhnout. A to oni vědí a pak vás nechaj. Podle čísla se to poznalo: kdo seděl dlouho, měl nízký číslo a bachaři se s takovými nesměli moc bavit. Nahoře totiž věděli, že takovej člověk to má srovnaný a že tihle blbci - bachaři na něj nestačí. Byl tam mezi námi chlap, který byl furt v korekci. S ním opravdu nemohli nic dělat. Jednou si ho zavolał velitel věznice, zase mu dal nějaký trest samovazby. Jak s ním zůstal sám v kanceláři, ten chlap popadl plný uhlák a jako Kyklop prásk s ním o zeď. Pak vyrval nějaký trubky ze zdi a rozmlátil mu to tam na sračku. Dostal příležitost a také jí jaksepatří využil. Celý den to tam museli chodbaři uklízet. Ten vězeň skončil samozřejmě na dlouho v díře, možná dostal i ‚bubeníka‘, ale nezlomil se. Muklovská čest nade vše. (...) Věděli jsme, že ten tábor míru půjde do hajzlu. Když se řekne patnáct let, tak si první řeknete, jéžíšmarjá, ale on pak ubíhá rok za rokem... a pak už máte za sebou deset a dvanáct... Koukáte jenom nazpátek, co bylo, co bude dopředu, to nevíte... Neexistovalo žádné ‚pane veliteli, já budu hodnej‘ nebo ‚pane veliteli, já vám budu praskat‘. To člověk musí mít úplně jasno už předem. Šel jsem dělat tohle a jsem na této straně. Nekompromisně,“ vypráví Ota Rambousek. V roce 1964 byl propuštěn na amnestii a za pět let emigroval do USA. Od roku 1996 žije opět v ČR. Proslavil se kromě jiného i jako spisovatel, napsal knihu o bratrech Mašínech „Jenom ne strach“ a vlastní příběh zpracoval do románu „Paměti lichoběžníka“.

Rambouskovu rodinu postihla před několika lety další tragédie. Jeho 27letý vnuk zahynul při teroristickém útoku na World Trade Center 11. září 2001. Byla to jediná česká oběť ve dvojčatech.

Otakar Rambousek was born in 1923 in Prague. He trained as a plumber; between 1943 and 1944 he was forced to work in Berlin but before the end of the war he managed to escape to Prague and worked illicitly in the film production industry as a locksmith and a lighting technician. In May 1945 he took part in the Prague Uprising and the skirmishes in defense of the broadcasting house in Prague; subsequently, he was active in the film news-bulletin. In 1948 he left to the West and became the so called agent-passenger - he was returning to Czechoslovakia bringing information to the exile, or more precisely the American, secret services. In total, Ota Rambousek made fourteen illegal crossings of the borders. In 1949 he was given in to the State Security; its forces detained him and one year later he was convicted to a life-sentence. He had remained imprisoned (in Mírov, Leopoldov and Valdice) until 1964. Soon afterwards he had emigrated to the US; he returned home only in the mid-90's. Ota Rambousek is the author of several books, of the prose *Jenom ne strach* (Anything but Fear) and *Paměti lichoběžníka* (Memoirs of the Trapeze) among others. His twenty-seven years old grandson had perished during the terrorist attacks on the World Trade Center on September 11th in 2001 as the only Czech victim in the "Twins".

Jan
Roman

Na podzim 1952 nás poslali na skládání řepy. Využil jsem příležitosti: nakládali jsme řepu do prázdných vagónů. Bylo nás šest vězňů a dva bachaři. Vždycky jsme naložili vagón, pak ho odvezli, přivezli další prázdný atd. – od rána do večera. Večer jsme s ostatními odtlačovali jeden vagón a já záměrně zůstal pozadu a předstíral, že ho podkládám. Strážci už byli večer otupělí, pořád nás přepočítávat nemělo smysl. Zatímco ostatní odcházeli s plným vagónem, přešel jsem haldu a zmizel k nádraží... Podruhé jsem chtěl vyskočit z vlaku, policista si zavola lidi na pomoc, vyrazili záchodové dveře a chytli mě. Policista jen láleřil, že za to dostanu 10 let! Nesmysl, dostal jsem rok, protože si mysleli, že jsem kriminální...

In autumn 1952 they sent us away to stack beetroot. I took advantage of the situation: we were stacking the beetroot into the empty carriages. We were six prisoners and two warders. We always stacked the carriage, they drove off with it, then brought another, empty carriage and so on – from morning till evening. One evening I was pushing the carriage together with others and I deliberately remained behind, pretending to be putting something underneath the wheels. The warders were fairly dumb by the time evening came and it made no sense to them to be recounting us again and again. While the others were moving away with the full carriage I climbed over the heap and disappeared towards the railway station... The second time I wanted to jump out of the train but the police guard called onto the passenger and they knocked out the toilet door and caught me. The guard was swearing and threatening that I would get ten years for this! Nonsense, I got one year because they thought that I was a criminal prisoner...

Nakonec dveře na záchod vyrazili a chytli mě na okně...

In the end they knocked out the door of the toilet and caught me on the window sill...

Jan Roman se narodil 7. března 1929 na Podkarpatské Rusi, na začátku války se s rodiči přestěhoval na Moravu. Po únoru 1948 vyráběl spolu s dalšími studenty gymnázia protikomunistické letáky. Roku 1949 byl zatčen a odsouzen ke 12 letům vězení. „Osmnáctého července 1949 nás odvezli do Jáchymova,“ vzpomíná Roman. Na haldě s rudou nevydržel příliš dlouho: „Začal jsem mít potíže s plícemi. Zjistili u mě silikózu, takže mě odvezli do Valdic, kde byli soustředěni starší nebo nemocní lidé. Tam jsem byl asi dva roky. Prostředí bylo bezpečnější, ale člověka neustále lákalo dostat se ven.“ Možnost útěku se naskytla na pracích za branami věznic: „Na podzim nás poslali na skládání řepy. Bylo nás šest vězňů a dva bachaři. Vždycky jsme naložili vagón, pak ho odvezli, přivezli další prázdný atd. – od rána do večera. Večer jsme s ostatními odtlačovali jeden vagón a já záměrně zůstal pozadu a předstíral, že ho podkládám. Strážci už byli večer otupělí. Zatímco ostatní odcházeli s plným vagónem, přelezl jsem haldu a zmizel,“ popisuje Jan Roman útěk, který se mu podařil 28. října 1952. Kontaktoval několik přátel, kteří mu nabídli, aby s nimi utekl do Rakouska. Přechod hranic plánovali až 1. ledna 1953. Musel tedy po úkrytech vydržet do konce roku. Nejprve zamířil pěšky do Pardubic, kde mu pomohl strýc: „Nechal mě přespat ve sklepě. Pak mě vybavil starým zimákem, nechal jsem si narůst knírek, nasadil černé brýle a rádiovku a byl jsem k nepoznání.“ U strýce zůstat prý bylo z mnoha důvodů nebezpečné, a tak vyrazil k Brnu: „Tam jsem vnikl do jedné chaty a prodléval v ní až do doby, než začal padat sníh, protože by bylo nebezpečné, že by někdo viděl stopy. Setkával jsem se s otcem, který mě zásoboval penězi,“ vypráví Roman. Když začátkem prosince začalo sněžit, vydal se za příbuzným na Jesenicko, kde

zůstal několik týdnů, déle to nešlo, příbuzný musel do nemocnice, takže Romanovi nezbývalo než znovu vymýšlet, u koho hledat nový úkryt: „Ještě ve Valdicích jsem se seznámil s knězem Josefem Kůnickým, který se veřejně vyjádřil v tom smyslu, že když k němu přijde nějaký bývalý vězeň a požádá ho o úkryt, on ho neodmítne. Vzpomněl jsem si na ta slova, a protože to bylo blízko, zariskoval jsem. Zbývalo mi čtrnáct dní do Nového roku. Zazvonil jsem na dveře fary, bylo to v Poštělmově u Zábřehu, a představil se, že jsem Jenda,“ vzpomíná Roman na osudové rozhodnutí. Faráři však zřejmě dospěli k závěru, že jde o provokaci, a udali ho: „Vyjádřili se všelijak a já odešel k nádraží. A jak jsem se pohyboval u nádraží, přišli ke mně dva lidi a ptali se, jestli nejsem Jenda. Přisvědčil jsem a samozřejmě už mě měli.“

Jako chycený útěkář měl Roman zcela oprávněné obavy o svůj další osud, a tak se pokusil během eskortování o další útěk: „Jeden starší policista mě vezl do Brna. Jak známo, cestou je řada tunelů. Když je projíždějí, vlak zpomalí a toho jsem chtěl využít. Předstíral jsem, že chci na záchod. Ač nerad, dopravil mě tam a odvázel mi pouta. Když jsem vešel do kabinky, prudce jsem dvířka zavřel a zamkl. Vrhel jsem se k oknu. Počítal jsem, že jak vlak zpomalí, snadno vyskočím. Nepředpokládal jsem ale, že záklopka na dveřích bude tak slabá.“ Policistovi příběhli na pomoc cestující, kteří slyšeli křik, když mu Roman přibouchl prst mezi dveře: „Nakonec dveře vyrazili a u okna mě chytli,“ vypráví Jan Roman. Při vyšetřování se snažil hrát roli kriminálního, který vykrádá chaty, aby se nedostal do rukou StB: „Po týdnech vyšetřování přišli a říkali, že jsem chat vykradl ještě víc. Stěží jsem potlačoval radost.“ Skutečně se mu podařilo své vyšetřovatele

přesvědčit, že mají co dočinění s obyčejným zlodějem. Po uzavření věci byl Roman odsouzen na jeden rok a skončil v uhelných dolech v Oslavanech. Po smrti Stalina a Gottwalda přišla amnestie pro kriminální vězně a zaznělo i jméno Roman: „Nevěřil jsem tomu, ale říkal jsem si, že stojí za tu legraci neodporovat.“ Před komisí ale všechno prasklo: „Prokurátor se na mě podíval: ‚Toho chcete propustit? Vždyť má ještě 12 roků!‘“ Roman putoval zpátky do Jáchymova na tábor Rovnost: „Moje největší výhra byla v tom, že mě nedali do Valdic. V Jáchymově jsem ‚radostně‘ těžil rudu.“ Na svobodu vyšel (opět díky administrativnímu omylu) roku 1955.

Jan Roman was born on March 7th in 1929 in the Carpathian Mountains of Russia; at the beginning of the war he moved to Moravia with his parents. After February of 1948 he began issuing anti-communist fliers with other students at his high school. In 1949 he was detained and convicted to 12 years of imprisonment. On October 28th in 1952 he managed to escape from the Valdice prison. He had been hanging around various friends and relatives, breaking into recreational cabins, until he decided to seek help at the parsonage. While still in Valdice he befriended the pastor Josef Kůnický who had been announcing in prison that the political prisoners would find asylum with him. Unfortunately, the local pastors at the parsonage reached an agreement that this amounted to a provocation and refused to accommodate Roman. It seemed that they had reported the “alien person”. He was arrested and escorted by train to Brno. During the journey he attempted another escape, though unsuccessfully. He asked his guard to let him go to the toilet; he closed the door quickly and locked himself in. The policeman together with the other passengers knocked the door of the toilet out and caught Roman just as he was trying to climb onto the window sill. The interrogators thought that he was a thief who was robbing the cabins; Roman was convicted only to one year of imprisonment. After the death of Stalin and Gottwald he was to be released during the amnesty of criminal prisoners; the jury, however, uncovered his true identity and he was sent to the Jáchymov camp. He was released (most probably due to a similar administrative error, in any case, as the last member of the original group) in 1955.

Václav
Růžička

Několikrát se stalo, že se některý z vězňů pokusil utéct v důlním vozíku, zasypan hlušinou. Proto bachaři vozíky namátkou kontrolovali, píchali do nákladu dlouhými sbíječkami – a když narazili na něco tvrdého, hned spustili poplach. Jednou jsme jim připravili takový žertík. Stojíme připraveni k odchodu, slyšíme pravidelný zvuk, jak bachař ‚pikoval‘ do vozíků, najednou je slyšet, že narazil na dřevo. Rozsvítlo se jak na divadelní scéně. Vozík převezli na zvláštní kolej, přijelo zvláštní komando se samopaly. Obklopili vozík, namířili samopaly a křičeli: Vylezte ven! A nic. Vysypali tedy kameny a skutečně pod nimi objevili bednu. Další výzva k vystoupení. A zase nic. Jeden odvážný esenbák odtrhl víko a tam... zdánlivě prázdné. Vzal reflektor a posvítil si dovnitř. Uprostřed, na dně bedny, ležel myslivecký klobouk. Esenbáci se tlačili, pak jeden z nich klobouk pomalu odklopil – a pod ním bylo hovno! Neumíte si představit, jak nám bylo blaze, že se podařil takový vtip. Ale co následovalo: hned na místě šikana: Rozestoupit! Lehnout! A za trest cvičení do úmoru. Ale stálo to za to.

It had happened several times that one of the prisoners tried to escape in the mine tram, covered underneath the mine refuse. The warders had therefore been checking the trams at random from time to time, they would pierce the load with long drills – when they would strike something hard they would put on an alarm. We were standing in line ready for the departure when we heard the regular sounds of the warder piercing through the tram loads until he suddenly struck some wood. The lights went on, just as in a theatre scene. The tram was pushed to a side track, a special commando armed with submachine guns turned up. They surrounded the tram and shouted: Come out! And nothing. So they threw out the stones and they found a box hidden underneath them. Another bid for more performance. A brave warder pulled off the cover... seemingly nothing, just emptiness. He took the search light and pointed it inside. Inside, on the bottom of the box, there lied a hat. The warders pressed against each other, then one of them slowly lifted the hat up – and underneath it there was shit! You could not imagine what a bliss we felt that the joke was successful. But what followed: chicane right on the spot: Make space! Lie down! And exercise as punishment until we dropped off. But it was worth it.

Neustále jsme se udržovali v naději, že to „brzy praskne“, že se režim zhroutí. Ubíhaly měsíce a pořád nic a nic.

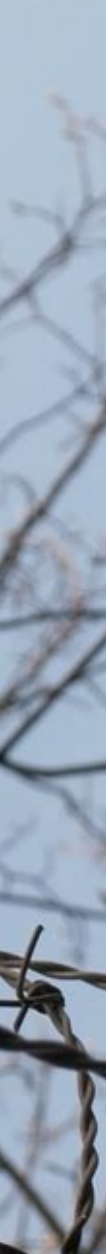
We had been constantly encouraging each other in the hope that things would „break through“ one day, that the regime would collapse. The months were passing and nothing was happening, nothing.

Václav Růžička se narodil 21. června 1931 v Kácově. Studoval střední průmyslovou školu v Kolíně. Za to, že tiskl a distribuoval protikomunistické letáky na Kolínsku a v Posázaví, byl odsouzen na 13 let vězení. Státní bezpečnost ho zatkla těsně před maturitou v únoru 1950. „Čeho se letáky týkaly? Na vypůjčeném cyklostylu jsme například na Prvního máje upozorňovali, co dříve znamenal První máj a jak toho komunisté zneužili. Snažili jsme se v lidech vypěstovat vědomí, do čeho padá republika. Moc daleko jsme se v té práci nedostali, záhy nás uklidili,“ vypráví Růžička. Při výslechu byl psychicky a fyzicky mučen - při fackování mu praskl ušní bubínek a kopanci mu vyšetřovatelé pohmoždili ledviny. Soud byl komedie, sehrané divadlo mezi soudcem, státním zástupcem a obhájcem ex offo, jistým Dolanským. Sedm let (1951-1958) strávil Václav Růžička v jáchymovských pracovních táborech; vzpomíná na žertíky, které jako vězni připravovali na bachaře: „Párkrát se některý vězeň pokusil utéci v důlním vozíku zasypán hlušinou. Proto bachaři vozíky namátkou kontrolovali, píchali do nich dlouhými sbíječkami, a když narazili na něco tvrdého, hned spustili poplach. Jednou jsme jim připravili takový žertík, na který se nedá zapomenout. Stojíme připravení k odchodu, slyšíme pravidelný zvuk, jak ‚pikoval‘ do vozíků, najednou se ozval zvuk, jak narazil na dřevo. Rozsvítlo se jako na divadelní scéně. Vozík navezli na zvláštní kolej, která vedla z výklopníku. Přijelo zvláštní komando se samopaly na honění vězňů. Obklopili vozík, namířili samopaly a křičeli, ať vylezou ven. A nic. Vysypali kameny a skutečně objevili bednu. Další výzva k vystoupení. A stále nic. Jeden odvážný esenbák odtrhl víko a tam... zdánlivě prázdné. Vzal reflektor a posvítil si tam. Uprostřed na dně bedny byl jen položený

myslivercký klobouk. Esenbáci se tlačili a shýbali se s reflektory nad kloboukem, pak jeden z nich klobouk pomalu odklopil... a pod ním... bylo hovno. Krásný hovno! Neumíte si představit, jak nám bylo bláze, že se podařil takový žertík. Ale co následovalo! Hned na místo, rozestoupit! Lehnout! A dělali jsme klencáky. Ale stálo to za to!“ vypráví s úsměvem Václav Růžička. Z ústředního jáchymovského tábora byl po třech letech přeřazen do tábora Nikolaj, kde prý panovaly mnohem horší podmínky - nedostatek jídla, více „zbytečné buzerace“. Na ranní šichtu se vstávalo ve tři hodiny. Snídaně - jen černá káva, chleba se fasoval na tři dny - tři malé bochníčky rozdělené na čtyři díly, čtvrtina musela stačit na čtyři dny: „To byla hrůza. Také jsem si od té doby zvykl nechávat chléb trochu ztvrdnout. Stále to ještě dělám. Měkký chleba se totiž rychle sní, kdežto tvrdý chléb se jí pomaleji, vydržel nám déle, na celé období.“

Uprostřed Nikolaje byl lágr v lágru. Stál tam barák vyhrazený pro státní politické vězně. Okolo v dřevěných boudách spali „vlčáci“ - kriminální případy. Esenbáci využívali jejich agresivity a snažili se je na politické mukly poštvat.

Po propuštění v roce 1958 Václav Růžička nastoupil do podniku Stavby silnic a železnic. O pár let později mu povolili zaměstnání ve stavebním podniku Státní památkové péče. Někdejší politický vězeň měl nevýdanou příležitost setkat se se svým obhájcem ex-offo dr. Dolanským přímo v kriminále, kam byl také z nejasných důvodů odsouzen. Bývalý obhájce, když zpozoroval Růžičku, v té době ostříleného mukla, se roztrásl a rozplakal, prosil o milost, protože se bál, že mu muklové dají „deku“. Nic takového se však nestalo, naopak Růžička mu pomohl. Při odchodu z tábora doktor

Dolanský spoluvězně ujišťoval: „Hoši, až něco budete chtít, tak se stavte...“

O několik let později, již na svobodě, chtěl Václav Růžička po doktorovi Dolanském jistou právní pomoc při vymáhání odškodného pro kamaráda, který si po úraze na šachtě odnesl trvalé zdravotní následky. Advokát Dolanský se však nechával před ním zapírat. „Komunista zůstane komunistou, kurva zůstane kurvou,“ říká Václav Růžička.

Václav Růžička was born on June 21st in 1931 in Kácov in the family of the local hotel-keeper. He studied at a technical highschool in Kolín and after February 1948 he and his friends began printing anti-communist fliers on a borrowed mimeograph, and distributed them in the districts of Kolín and Posázaví. The fliers informed that the communists had been exploiting the Workers' Day of May 1st and drew attention to the consequences of a totalitarian regime, the morass into which the republic had been descending. Shortly before the graduation, in the spring of 1950, Václav Růžička was arrested. During the interrogations in the Bartolomějská Street in Prague the officers of the State Security (StB) were kicking him in the kidneys and punctured his tympanum; later he was convicted to thirteen years of imprisonment for capital treason and espionage. In the end, Růžička spent “only” seven years in jail, slaving in the uranium mines of Jáchymov most of that time. Until now he has been regularly organizing meetings of the Jáchymov cons in Český Štenberk.

Tomáš
Sedláček

Nejdřív jsem si nesměl sednout – a pak, i když jsem nebyl u výsledku, musel jsem furt chodit. Celý den, celou noc. Já jsem to počítal, musel jsem na tom malém prostoru nachodit víc než čtyřicet kilometrů. Moje heslo bylo: vydržet. Chodil jsem ode zdi ke zdi a říkal jsem si pořád dokola: vydržet, vydržet, vydržet! Když už mi dovolili, abych si sedl, snažil jsem se z toho prostředí odpoutat. Vymýšlel jsem si, domýšlel jsem takové své historie, samozřejmě se v tom motaly holky. Nejdřív jsem se bál myslet na manželku, to bylo takové příliš ostré, ale pak do toho člověk manželku zatáhne a žije v představách: co bude, až vypadne, co budeme dělat, co nebudeme dělat, jak budeme žít...

At first I was not even allowed to sit – and then, even while not interrogated, I was forced to walk all the time. All day and all night. I was counting it; it must have been more than 40 kilometers that I walked in that little space. My maxim was: hold out. I was walking from wall to wall and telling myself again and again: hold out, hold out, hold out! When they finally let me sit down I tried to detach myself from the surrounding. I was making things up, all sorts of stories, of course the girls featured in them too. At first I was afraid to think of my wife, that was a bit harsh at first, but then I brought the wife into it and started living in fantasies: what would happen after I was let out, what we would do together, what we would not do, how we would live...

Svoboda není zadarmo.

Nikdo vám nezaručí, že zase nepřijde nějaký blbec a lidi nezfamfrní. Že se vám nestane to, co se stalo nám.

Freedom does not come without sacrifices.

No one can give you the guarantee that some dumb head would not come and brain wash the people. That you would not have to go through all that which we had had to suffer.

Tomáš Sedláček se narodil 8. ledna 1918 ve Vídni, dětství prožil v Toušni na Moravě, už v roce 1938 sloužil v hodnosti poručíka v liberecké posádce jako voják z povolání, roku 1940 utekl do zahraničí tzv. balkánskou cestou do Francie, později byl evakuován do Anglie, kde prošel výsadkářskými kurzy v anglické armádě. V roce 1944 byl rozkazem československého ministerstva národní obrany převelen na východní frontu na Duklu. Na konci léta 1944 byl vyslán s jednotkou na pomoc Slovenskému národnímu povstání. S oddílem byl odříznut od jakéhokoli zásobování. Okolnosti ho donutily několik měsíců se ukrývat na úpatí Nízkých Tater, než se s jednotkou znovu připojil k postupující Rudé armádě.

V roce 1951 byl nic netušící tehdejší major Sedláček, pedagog na vysoké vojenské škole, zatčen za údajné spiknutí a odvezen do „Domečku“ v Kapucínské ulici u Loretánského náměstí v Praze: „Hned mě z cely odvedli k vyšetřovateli Řiřicovi, měl jsem zavázané oči. A pak to začalo - hovořte o své trestné činnosti! Nevěděl jsem, o čem mám hovořit, tak jsem řekl, že o ničem nevím, což bylo považováno za zapírání. Druhý nebo třetí den zavolali Pergla (pozn. aut.: neblaze proslulý sadista, někdejší velitel Domečku) a šoupli mě do řetězů, na nohy okovy. Já vždycky říkal, že proti středověku je tady úžasný pokrok. Nynější okovy měly manžety, což ve středověku asi nebylo!“

Devět dnů a nocí Tomáš Sedláček nespál, na samotce musel chodit z jednoho kouta do druhého. Později si spočítal, že takto nachodil přes 40 km. Není divu, že smyšlené a vynucené protokoly podepsal. Vyšetřovatelé ho tedy nechali vyspat, na dalším výslechu vše odvolal a začalo to nanovo: „Moje heslo bylo vydržet. Chodil jsem ode zdi ke zdi a říkal jsem si dokola:

vydržet, vydržet, vydržet! Když už mi bylo dovoleno sedět, snažil jsem se z toho prostředí odpoutat. Tak jsem se v duchu vracel, snažil jsem se domýšlet své historie, holky se v tom samozřejmě motaly, to je přirozený. Nejdřív jsem se bál myslet na manželku, to bylo takové příliš ostré. Pak už člověk tu manželku do toho zatáhne a žije v představách - co bude, až vypadnu, co budeme dělat, co nebudeme dělat, jak budeme žít a tak dále.“

Vyšetřovatelé ho nutili, aby jim odříkával nazpaměť jejich verze případu, a tak si na samotce opakoval v hlavě výmysly a snažil se je konfrontovat s tím, jak to bylo doopravdy. Po devíti dnech beze spánku se realita začala mísit s polopravdami:

„A pak už jste tak zblblej, že si říkáte - Hergot! Jak to vlastně bylo! Kučera (pozn. aut.: později popravený kapitán, odsouzený v procesu se Sedláčkem) a já jsme nejdřív dostali doživotí. On to měl daleko horší. Vyšetřovatel Karel Tichý ho mlátil a pořád mu hrozil špagátem. Mně nikdo nikdy nějakým špagátem nebo doživotím nehrozil. Já byl tak naivní, že jsem si říkal, dají mi pár let, že jsem něco neohlásil. Že dostanu doživotí, to mě ani ve snu nenapadlo.“ Tomáše Sedláčka odsoudili na doživotí, později trest snížili na 25 let kriminálu. Prošel kromě jiných Leopoldovem a uranovým lágrem Bytíz. Pracoval jako odbíhač na haldě, vyvážel z důlního tunelu po kolejnicích vozíky. Za jednu směnu vyvezl víc než osm set důlních vozíků. V lágru se čas od času někdo pokusil o sebevraždu, nejčastěji z toho důvodu, že se mu sen „co bude s rodinou všechno podnikat, až ho pustí“ zhroutil: „Myšlenky na svoji ženskou jsou v tom kriminále taková podstatná záležitost, takový cíl, kam směřuje všechno. Já pak už nic jiného nedělal, než myslel na to, co bude, až budeme spolu, co budeme dělat. A najednou to z ničeho nic bouchne. To je strašný.

To jsem měl hlavu mezi nohama, doslova. Dělal jsem mašinkáře, když jsem nejezdil, to jsem měl opravdu hlavu mezi koleny. To bylo tvrdý. Ono to bylo různé. S někým se žena rozvedla hned a ta moje to vydržela osm let, a pak to takhle dopadlo. Já byl ale za necelý rok venku. To byla ta ironie osudu.“

Po devíti letech v roce 1960 byl propuštěn na amnestii. Pro bývalého vězně se našlo dělnické místo v Praze u jednoho stavebního podniku. Později se přihlásil na průmyslovku a podruhé v životě odmaturoval. Tak dostal lépe placené a zajímavější místo jako stavební projektant. Znovu se oženil. S odstupem mnoha let říká, že má obavy o současné a budoucí generace: „Musíte si uvědomit, že svoboda není zadarmo. Ty oběti a utrpení byly obrovské. Svoboda není zaručena. Není zaručeno, že někde nevyleze nějaký blbec a někoho zase nezfamfrní, tak jako se to stalo nám. Svobodu je nutno pořád bránit. V nynější době globalizace, jestliže je porušována svoboda v nějaké Tramtárii, týká se to i nás. Je nutno s tím něco dělat, to si musíme uvědomit. A také nezapomeňte na ty, kteří vaši dnešní svobodu vydobyli, uhájili, obnovili.“

Tomáš Sedláček was born on January 8th in 1918 in Vienna, he spent his childhood in Toušev in Moravia. Already in 1938 he served as a lieutenant in the Liberec garrison. In 1940 he escaped through the so called “Balkan” road to France, later he was evacuated to England where he had gone through paratrooper training. In 1944, on the order of the Czech Ministry of National Defense, he was transferred to the eastern front - to Dukla and afterwards to the rear of the enemy to assist on the side of the Slovakian national uprising. After the war he had been active as a Professor at the Military Academy in Prague. In 1951 the late Major Sedláček was detained on account of an alleged conspiracy. He was tortured in the ill-known Little House in the Kapucínská Street in Prague. For nine days and nights Tomáš Sedláček was kept from sleeping, he was forced to walk all that time in the solitary cell. He was convicted to life imprisonment; he had been jailed in the prisons of Valdice, Mírov, Leopoldov, and Bytíz. After the amnesty of 1960 he worked as a mason, later as an assistant draftsman. Tomáš Sedláček currently holds the degree of lieutenant-general in retirement.

Anna Magdalena
Schwarzová

V pardubické věznici se mohl načerno vzdělávat každý, kdo chtěl a nebál se riskovat. Učily se třeba i jazyky, angličtina... Ve vězení jsme vytvářely takové rodinky, tu naši tvořily ženy, které seděly za víru. Dělalysme v neděli vězeňské mše, modlily jsme se česky. Měly jsme dvojjazyčný misál, ale tam se nic neudrželo, sebrali nám ho při nějakém „filcuňku“, prohlídky byly pořád. Navíc ke konci začaly problémy s kriminálními vězeňkyněmi. Do roku 1958 jsme od nich byly izolované, ale pak to byla bída, člověk si neudržel nic, ani kapesník. Dost si taky pamatuju korekce, protože v korekci jsem skončila poměrně často. Nejvíc v době, kdy si vymysleli, že budeme v neděli chodit do práce – my jsme to odmítaly, a tak jsme z korekcí skoro nevylezly.

In the Pardubice prison anyone who wanted to, and was not afraid to take the risk, could acquire education illegally. For instance, one could even learn languages, English... In the prison we created families, so-to-speak; ours was constituted by women who had been detained on account of their religious beliefs. On Sunday we conducted a prison mass, we prayed in Czech. Our prayer book was bilingual, but nothing would ever last for long there, it would be confiscated during one of the frequent searches. Furthermore, towards the end the criminal detainees had begun to cause trouble. Until 1958 we were isolated from them, thereafter it was terrible, one could not hold onto anything, not even a napkin. The so-called corrections have also remained deeply entrenched in my memory as I had ended up there quite a few times. Especially during the period when they had come up with the idea that we should be going to work – which we promptly refused – so we would hardly ever leave the “corrections” at all.

S komunismem jsem nikdy nekoketovala, ani před válkou, ani po ní.

I have never trifled with communism, whether before or after the war.

Anna Magdalena Schwarzová, přáteli přezdívaná Nina, je řeholnice řádu bosých karmelitánek v Krakově. Narodila se 14. března 1921 v době situované pražské židovské rodině – a její život lze charakterizovat jako dlouholetý boj o svobodu víry, o spravedlnost, o právo zařídít se na světě tak, jak si člověk sám zvolí. Byla vězeňkyní nacismu i komunismu.

Už roku 1939 se Anna Schwarzová poprvé hlásila do karmelitánského kláštera – byla Židovka rodem, katolička vyznáním. Kvůli židovskému původu ji však v klášteře odmítli a o dva roky později byla spolu s rodiči deportována do koncentračního tábora v Terezíně. Její bratr Jiří se ještě před okupací dostal do Anglie, kde pak bojoval jako letec RAF. V říjnu 1944 byl Annin otec zavlčen do Osvětimi a ihned poslán do plynové komory, stejně jako její dva strýcové. Anna s maminkou nacismus přežily, přišly o blízké příbuzné i o veškerý majetek.

Po válce se Anna Schwarzová znovu přihlásila do kláštera a znovu „zůstala za zdí“ – musela se starat o nemocnou matku a začala na Filosofické fakultě UK studovat jazyky. Angažovala se v různých katolických sdruženích a roku 1948 ji konečně přijali do Karmelu. Do jejího života však zasáhl další totalitní režim: z příkazu komunistické Státní bezpečnosti řád brzy vyloučil novicky a applicantky. Annu Magdalenu Schwarzovou následně vyhodili i ze studií.

Na počátku 50. let patřila k tajnému křesťanskému společenství Rodina a přátelila se s řadou významných osobností českého katolicismu: s kněžími Oto Mádrem a Josefem Zvěřinou, se svým zpovědníkem Zdeňkem Bonaventurou Boušem, s profesorkou Růženou Vackovou, s pozdějším církevním historikem a spisovatelem Václavem Vaškem. Anna Schwarzová pravidelně

pronikala do internačních táborů, navštěvovala kněze, pašovala jim nejrůznější materiály, papežské indulty, pokyny, jak se chovat v nesvobodném státě, nosila jim jídlo a víno.

Dne 12. února 1953 ji zatkla Státní bezpečnost, následně byla zařazena do „protistátní skupiny“ Hošek a spol. a v březnu 1954 odsouzena k 11 letům odnětí svobody za velezradu, ke ztrátě „čestných občanských práv“ a k propadnutí majetku. Převezli ji do ženské věznice v Pardubicích, odkud se dostala na svobodu teprve po amnestii v roce 1960. Dlouho pak žila v Českém Krumlově, živila se jako dělnice v papírně, teprve ke konci 60. let směla pracovat jako tlumočnice a překladatelka.

V roce 1977 se Anně Magdaleně Schwarzové podařilo vycestovat na Západ a v Římě konečně složila řádové sliby. Ve stejném roce byla zveřejněna Charta 77, kterou sice nepodepsala, ale byla s chartisty v blízkém styku – k nelibosti představené řádu, protože vztah církevní hierarchie k rodícímu se disentu byl velmi rezervovaný.

Počátkem března 1980 založila StB na Annu Magdalenu Schwarzovou svazek, označený krycím jménem „Sára“. Sestra Magdalena v té době spolupracovala s Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných a začala jezdit do karmelitánského kláštera v Krakově, převážela písemnosti, zajišťovala spojení s polskými duchovními. Tajná policie ji podezírala, že připravuje útěk kněze Františka Lízny za hranice – sledovala ji, nasadila na ni agenty, odposlouchávala jí byt, prováděla v něm tajné prohlídky, odebrala jí pas. Jak vyplývá ze svazku „Sára“, v obavách z tehdejších polských událostí ji StB považovala málem za špiónku mezinárodního formátu.

Čs. úřady nakonec (po několikaletém úsilí) vyhověly její žádosti o přestěhování do Polska. Vlastně se

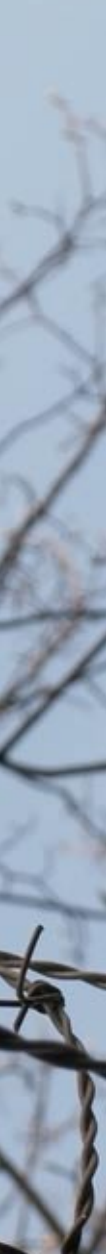

jí podařil husarský kousek: zatímco StB vyhnala řadu aktivních oponentů komunismu na Západ, stěhovala se Anna Magdalena Schwarzová do jiného státu socialistického bloku. Zemi opustila pod dohledem tajné policie 19. ledna 1985. Na index v Československu nežádoucích osob ji StB zařadila 25. ledna téhož roku. Do vlasti se nakrátko vrátila až po listopadu 1989, v krakovském klášteře žije dodnes.

Anna Magdalena Schwarzová, among friends known by the nickname Nina, has been stationed as a nun in the Order of Barefoot Carmelites (Řád Bosých Karmelitánek) in Cracow. She was born on March 14th in 1921 into a well-situated Jewish family residing in Prague. During the war she was deported together with all her relatives to the concentration camp in Terezín. At the beginning of the 1950's Anna Schwarzová had become a member of the secret Christian association "Family" and befriended several of the prominent personages of Czech Catholicism. She had been entering detention camps on a regular basis while visiting pastors and smuggling diverse materials such as the papal indulgences, the rules of conduct in a non-free state, as well as food and wine. On February 12th in 1953 she was detained by the State Security Forces and subsequently placed into the "anti-state group" Hošek et. al. In March 1954 she was convicted to 11 years of imprisonment for capital treason, to forfeiture of her civil rights and to confiscation of property. She had been transferred to the women's prison of Pardubice which she was able to leave only following the amnesty of 1960. In 1985 she had left the country under the surveillance of the State Security (StB) to the Convent in Poland.

Dagmar
Skálová

Mé skautské sestry a bratři hráli jen noční bojovku,
o vojenském převratu nic netušili, tvrdila u výslechu.
Takto zachránila mnoho svých přátel i přes
nesmírné fyzické utrpení.

My Scout sisters and brothers were busy playing
a night game, they had had no knowledge
of the military coup, I said during the interrogations.
In this way she had saved many of her friends
in spite of the tremendous physical suffering.

Dagmar Skálová (roz. Šimková) se narodila 6. listopadu 1912 v Plzni. Aktivní skautkou se stala už ve dvacátých letech minulého století. Měla skautskou přezdívku Rekša. Později vedla svůj oddíl skautek. Odsouzena byla Státním soudem 8. srpna 1949 na doživotí. Spolu s ní bylo souzeno dalších osm lidí, mj. Jiří Navrátil, František Falerski, Ivan Kieslinger. Soud jí kladl za vinu, že chystala ozbrojený politický převrat, do něhož zapojila i „své“ skauty. StB se podařilo skutečně odhalit pravděpodobně jediné důkladně připravované vojenské protikomunistické povstání, kterého se Dagmar Skálová se skauty chtěla účastnit. Hlavní úder se měl vést na Prahu od Žatce, odkud měly přijet tankové jednotky. Kriminální rada Dr. Hrbek se měl pokusit obsadit se čtyřiceti vojáky ministerstvo vnitra a budovu SNB a StB v Bartolomějské ulici a budovu Československého rozhlasu, kde měl k národu pronést řeč osvobozený generál Kutlvašr, který velel v roce 1945 Pražskému povstání. Dagmar Skálová měla se skauty zajišťovat spojky a lékařské ošetření. Akce byla plánována na třetí hodinu v noci 17. května 1949. Zatýkání nastalo těsně před povstáním, kdy první účastníci se zbraní v ruce nastupovali do výchozích pozic. StB pozatýkala 112 důstojníků a 554 civilistů. Šest lidí bylo odsouzeno k trestu smrti, jedenáct na doživotí. Toto odhalené spiknutí podle mnohých historiků mohlo nejspíše jako jediné zvrátit události nastolené komunistickým pučem v únoru 1948.

Při výsledku na Státní bezpečnosti byla Dagmar Skálová brutálně fyzicky mučena. Takto chtěli vyšetřovatelé získat jména dalších skautů zapojených do vojenského spiknutí a její doznání, že všechny skauty o vojenském převratu informovala. Dagmar Skálová mlčela a i přes nesmírné týrání tvrdila, že zatčení skauti

nic nevědí, hráli jen noční bojovku, o převratu nic netušili. Zachránila tím desítky svých přátel. Dagmar Skálová byla jednou z největších autorit ve vězeňském zařízení v Pardubicích. Patří mezi ženy, které v roce 1956 napsaly dopis generálnímu tajemníkovi OSN o porušování lidských práv v Československu. V kriminále si odseděla šestnáct let, propuštěna byla až v roce 1965. V roce 1968 byla velmi aktivní činnicí ve sdružení politických vězňů K 231. Jako jedna z mála byla nositelkou nejvyššího skautského vyznamenání Zlatého stupně Řádu Čestné lilie v trojlístku a v roce 1997 obdržela od prezidenta Václava Havla Řád TGM.

Dagmar Skálová (Šimková by birth) was born on November 6th in 1912 in Pilsen. She became an active Scout as early as the 1920. Her Scout nickname was Reckshaw. Later, she led her own group of the Scout girls. She was tried by the State Court on August 8th in 1949 and sentenced to life imprisonment. Another eight people were tried together with her - Jiří Navrátil, František Falerski, Ivan Kieslinger among others. The jury accused her of preparing an armed political coup in which she had allegedly engaged also “her” Scouts. During the interrogation by the State Security she was physically tortured. Through this technique the interrogators intended to find out the names of the other Scouts connected with the military coup and obtain her confession that she had had informed “her” Scouts about the military coup. Dagmar Skálová remained silent and even through the tremendous torture she was insisting that the detained Scouts had not known anything, that they were busy playing only a night game and that they had had no knowledge of any coup. She saved tens of her friends in this way. Dagmar Skálová was one of the strongest authorities in the prison establishment in Pardubice. She belonged to the group of women who had written a letter in 1956 to the General Secretary of the United Nations informing about the violations of human rights in Czechoslovakia. She was in jail for sixteen years; she was released only in 1965. Later she has become a very active participant in the Association of Political Prisoners K 231 during 1968. As one of the few holders of the highest Scout Golden Degree of the Order of the Fair Lily in the Trefoil, she was awarded the Legion of Merit of T. G. Masaryk by the then President Václav Havel in 1997.

Julián
Slepecký

Udělal jsem si šperhák z drátu, nechodil jsem na vycházky a místo toho jsem v dílně odmontoval prkno v podlaze a doloval jsem. Byl to klášter, kde byly silné zdi. Suť jsem vynášel do komína, trvalo mi to asi dva měsíce, než jsem se provrtal naskrz... Jak jsem se spustil dolů, tak tam přišel farář. Naznačoval jsem mu, aby byl ticho. Měl jsem před ním respekt, on však zamknul dveře a šel to oznámit...

I had fashioned myself a passkey from a wire and stayed in during the outdoor rest hours. Instead, I had detached one of the floor boards underneath a machine and started digging. The prison was located inside a monastery, the walls were thick. I had been stuffing the rubble into the chimney, it took roughly two months until I dug through all the way... I used a piece of cloth which I tied to the leg of the machine, broke through the last bricks which, however, fell into the sacristy and naturally caused a great deal of clamor. As I was sliding down, the pastor came in. I gesticulated towards him to remain quiet, I felt respect for him. He, however, locked the door and went out to call the police. If I were a swine I would have killed him. There was nowhere to escape to anymore, I could not go back, and it would be futile anyway. All I could do was wait for the police to come with their rifles...

Bylo mojí vojenskou povinností pokusit se o útěk, byl jsem přece válečným zajatcem komunistů...

To attempt an escape, that was my military duty. I was a military captive of the communists after all.

Julián Slepecký se narodil 9. března 1928 v Haliči české matce a ukrajinskému otci. Za války byl nacistickými úřady odvezen na práce do Lipska a roku 1945 deportován do Sovětského svazu - navzdory tomu, že se přihlásil k české národnosti a požadoval čs. občanství. Podařilo se mu uprchnout z transportu do Gulagu.

Do Československa se dostal na konci listopadu roku 1945, jeho rodiče v té době žili v bezpečí u příbuzných v Praze, utekli z Haliče těsně před příchodem Rudé armády. Julián v Katovicích našel Československý červený kříž, který mu po ověření adresy rodičů v Praze asi během dvou týdnů zajistil lístek na vlak do Prahy.

Po válce se Julián Slepecký přihlásil na vojenské učiliště pro spojařské mechaniky. Vojenským výcvikem prošel na Slovensku v Turčianském Svätém Martině a nastoupil na vojenská studia v Novém Městě nad Váhom. V hodnosti rotmistra začal sloužit u 4. spojovacího pluku SNP v Martině, kde vedl kromě jiného i výcvik nováčků v poddůstojnické škole. S některými ze svých vojáků se později pokusil o ilegální útěk za hranice.

Na začátku padesátých let armáda zrušila starý československý vojenský řád A-1-1 a začala zavádět pravidla podle sovětského modelu. Juliána Slepeckého jeho nadřízení nutili vstoupit do KSČ, to jako voják odmítal, bylo mu ovšem jasné, že dříve nebo později se s komunisty dostane do vážného konfliktu: „Založil jsem pětičlennou skupinu a začali jsme plánovat útěk na Západ. Když se blížilo datum odchodu, tak nás jeden zradil, věděl, co chceme dělat. Už nás sledovalo vojenské obranné zpravodajství,“ vzpomíná Julián Slepecký.

Dne 12. ledna 1951 měla skupina v plánu útěk. Kde přesně získají zbraně a kde přesně přejdou státní hranice, nevěděli, měli jen pár kontaktů na podobně

smýšlející lidi. Jeden z přátel za Juliánem přišel, aby si s útekem pospíšili, že má informace o jeho zatčení. Byla to ovšem provokace, domnívá se Julián Slepecký. Na cestu k hranicím se vydali jen tři: „Ve třech jsme jeli osobním vozem z kasáren. Ten, co řídil, to všechno prozradil. Byl to Slovák, nějaký Motko z Važce. Už byl takový nervózní, nevěděl, jak to dopadne. Všechno prozradil, bál se, co kdyby to dopadlo špatně. Přijeli jsme k jednomu známému za Žilinu, byl hospodský a chtěli jsme si tam opatřit zbraně. Když jsme seděli a byli v dobré náladě, tak přišli se samopaly a: Ruky hore! A už jsme byli zatčení,“ vypráví Julián Slepecký, který byl odsouzen ke dvaceti letům vězení. Říká, že jako důstojník ctící prvorepublikový řád čs. armády považoval za svoji povinnost se v zajetí nejméně dvakrát pokusit o útěk. Poprvé to bylo ve vězeňském vojenském zařízení v Trenčíně, byl ale chycen mladým dozorcem - měl na výběr: buď ho zabije, nebo se mu vzdá. Slepecký začal předstírat duševní chorobu. Podruhé se na útěk důkladně připravil. V Ilavě se tajně prokopal do kaple přilehlé k věznici. Farář ale neměl s uprchlým vězněm slitování. Přivolaná zásahová jednotka SNB Slepeckého surově zmlátila a za nohy odtáhla středem kostela, kde se právě v tu chvíli konala bohoslužba. Julián na svůj útěk vzpomíná: „Udělal jsem si šperhák z drátu, nechodil jsem na vycházky a místo toho jsem v dílně odmontoval prkno v podlaze pod mým strojem a doloval jsem. Byl to klášter, kde byly silné zdi. Suť jsem vynášel do komína, trvalo mi to asi dva měsíce, než jsem se provrátil naskrz. (...) Z látky jsem si udělal takový popruh, který jsem uvázal za nohu stroje, prorazil jsem poslední cihly, které padaly do sakristie a samozřejmě udělaly obrovský kravál. Jak jsem se spustil dolů, tak tam přišel farář. Naznačoval jsem mu, aby byl ticho. Měl jsem

respekt před farářem, on však zamknul dveře a šel to oznámit. Kdybych byl svině, tak jsem ho zlikvidoval. Už nebylo kam utéct, zpátky to nešlo a stejně to bylo zbytečné, tak jsem jen čekal, až pro mne přišli s pistolemi. Hned na místě jsem dostal do držky. Odtáhli mne ven přes kostel, kde byla mše, zpátky do cely...”

Julián Slepecký skončil v pověstných leopoldovských korekcích. Na svobodu se dostal na amnestii roku 1960, pracoval pak v nejrůznějších dělnických profesích. Po roce 1990 byl rehabilitován a povýšen do hodnosti plukovníka ve výslužbě.

Julián Slepecký was born on March 9th in 1928 in Galicia (in Central Europe) to a Czech mother and a Ukrainian father. During the war he had been dragged into forced labor in Leipzig and in 1945 deported to the Soviet Union despite the fact that he had identified himself as Czech and claimed Czech citizenship. During his transportation to the Gulag he had managed to escape, he joined the army and was promoted officer shortly afterwards. After the rise of the communists to power he had attempted to leave clandestinely to the West. He was detained and in 1951 convicted to 20 years of imprisonment. He has claimed that as an officer he had respected the army code of the First Republic and thus considered it his duty to make at least two attempts at an escape during his detention. For the first time, he had attempted to escape from the military prison in Trenčín but he was caught by the guard. Slepecký gave himself up and began to feign mental illness. He had made proper preparations for the next escape and secretly dug a path underground leading to a church in the vicinity of the prison building in Ilava. However, the pastor had given him in, the members of the combat unit of the State Security (SNB) had beaten Slepecký severely and dragged him through the middle of the church amidst the mass which had been conducted there at the moment. Julián Slepecký was released only in 1960. Today he holds the degree of captain in retirement.

Sergěj
Solovjev

Na zahrádce velitele Domečku, kde pěstoval zeleninu, byly cestičky, kde se procházeli vězni, kteří měli vycházku. A najednou slyším, že tam někdo píská známou melodii. Vylezl jsem k okýnku a viděl tam bráchu. Zavřeli ho za to, že „věděl-nepověděl“. Brácha byl v přízemí a já na prvním patře. Pak se jednou stalo, že mě bachař vytáhl na úklid chodby a bratra na úklid spodního patra, a tak jsme se setkali na schodech.

In the garden of the House where he grew vegetables there were paths on which the prisoners on outdoor breaks were walking. And suddenly I noticed that someone was whistling a familiar melody. I climbed to the window and spotted my brother. He was jailed for the "he-knew-but--did-not-tell". My brother was kept on the ground floor and I was kept on the first floor. It happened once that the warder pulled me out to clean the corridor and he pulled out my brother to clean the ground floor as well. And so we bumped into each other on the stairs.

Bráchu jsem poznal podle melodie,
byl v kriminále o patro níž.

I could tell it was my brother by the melody;
in the prison, he was kept on the floor bellow...

Sergěj Solovjev se narodil 1. května 1924 v Turnově. Ruské jméno má po otci, carském důstojníkovi a zajatci z první světové války. Roku 1947 se Solovjev spolu s Vladimírem Čepelkou (oba byli vojáci) zapojil do zpravodajské činnosti pro USA: „Když Čepelka nastoupil na vojnu, přihlásil se schválně k Obrannému zpravodajství.“ U OBZ se Čepelka dostal k tajným informacím, ze kterých bylo jasné, kam bude směřovat další vývoj pod taktovkou komunistů. Solovjev, který byl s Čepelkou během své vojny u letectva ve spojení, se s tím rozhodl něco udělat: „Pracoval jsem v kanceláři u rotmistra. Viděl jsem, jaké zásahy dělají, s kým komunikuje osvětář atd. Všechny detaily jsem mohl Čepelkovi předávat. Ten je dával Američanům. Měl přímý kontakt s lidmi od Kateka. Tímto způsobem se dalo zachránit spoustu lidí. Bylo možné je varovat, aby utekli,“ vypráví Solovjev. V květnu 1948 byl zatčen, vyšetřován agenti Obranného zpravodajství v pověstné mučírně na pražské Loretě v „Domečku“, odsouzen k trestu smrti za vojenskou velezradu a konspiraci. Trest smrti dostal i Čepelka. Oběma byl později rozsudek zmírněn na doživotí. Krátce po nich zatkli i Solovjevova bratra – jen proto, že vlastního sourozence neudal.

„Na zahrádce velitele Domečku, kde pěstoval zeleninku, byly cestičky, kde se procházeli vězni, kteří měli vycházku. A najednou slyším, že tam někdo píská známou melodii. Vylezl jsem k okýnku a viděl tam brácha. Zavřeli ho za to, že ‚věděl-nepověděl‘. Brácha byl v přízemí a já na prvním patře. Pak se jednou stalo, že mě bachař vytáhl na úklid chodby a bratra na úklid spodního patra a tak jsme se setkali na schodech,“ vzpomíná Solovjev, kterého od soudu eskortovali do Leopoldova. Cestu na Slovensko s vojenským doprovodem si dodnes vybavuje: „Představte si, že nás vedou

dva důstojníci, i když jsme byli spoutaní, a jedeme tramvají po Praze na Hlavní nádraží! Kdyby se o tom někdo dozvěděl, mohli nás klidně osvobodit. Ale nikomu jsme za to nestáli. Veřejnost byla nesmírně slušná a sympatizovala s námi.“ Po týdnů v leopoldovské samotce byl Solovjev přidělen na práci do košíkárny. Režim ve věznici se ještě příliš nepodobal tomu, jaký zažil o několik let později.

Na jaře roku 1949 ho transportovali do opavské věznice: „Tam to bylo taky ještě celkem sympatické. Byly to bejvalý kasárna, který se přestavovaly na věznici. Tam to celkem šlo,“ říká Solovjev, který se tam dokonce dostal do knihárny, kde opravoval a vázal knížky: „Naučil jsem se další řemeslo a k ruce jsem dostal generála Janouška a Kutlvašra. Krásně jsme si popovídali. Obzvlášť když slyšel mé jméno. Bojoval na ruské frontě a měl ruskou manželku. Nádherná situace...“ – která se ovšem rázem změnila opětovným přemístěním do Leopoldova. Mnozí političtí vězni byli zařazeni na práce v dolech, lágry na Jáchymovsku a Příbramsku byly volnější. Solovjev měl ale v posudcích striktní pokyn: „umístit vždy do kamenné věznice“. Vzpomíná: „Rovnou nám řekli, že odtud půjdeme nohama napřed. Podmínky byly hodně drsné, ne jako předtím. Svlíkli nás donaha, honili a buzerovali. Pak nás nahnali do kobek.“ Na svobodu se dostal na amnestii roku 1960, dnes působí jako předseda Konfederace politických vězňů v Semilech.

Sergěj Solovjev was born on May 1st in 1924 in Turnov. His Russian name came from his father, the Tsarist general and captive of the First World War. In 1947 Solovjev together with Vladimír Čepelka (both were soldiers) became engaged in espionage activities in the services of the United States of America. In May 1948 he was detained and interrogated by the agents of the Defense Information Unit in the infamous “Little House”, the house of torture, at the Prague’s Loreta. He was convicted to capital punishment for capital military treason and conspiring; the sentence was moderated to life-imprisonment. Shortly after him his brother was also detained, simply on the grounds that he had not given his brother in. Solovjev was released during the amnesty of 1960. Presently, he has been active as the head of the Confederation of Political Prisoners in Semily.

Jiří
Stránský

Náš šéf, který byl zatčený a hrozil mu trest smrti, si na třináct svých spolupracovníků vymyslel historky, ta nejhorší byla o mně. Napovídal vyšetřovatelům, že mne jeho organizace vyslala na šestinedělní kurz do západního Německa, kde mne měli cvičit nejen v zacházení s vysílačkou, ale také v tichém vraždění a tak podobně. S vysílačkou jsem se měl vrátit a ukrýt ji na neznámém místě. Když si pro mne přišli estébáci, už jsem byl u PTP. Zatkli mne a při výsleších málem utloukli k smrti, protože chtěli, abych se přiznal. Jenže já netušil, proč mne sebrali. Když nevíte, o co jde, to je nejhorší situace. Musel jsem z nich tedy nejdřív dostat, k čemu se to mám vlastně přiznat... Měl jsem pak štěstí, protože mi ještě nebylo 21 let, takže jsem nebyl plnoletý. Dostal jsem tudíž poloviční sazbu - dostal jsem šestnáct let, ale fakticky jen osm.

Our chief who was detained and threatened with the death sentence made up stories about each of his thirteen collaborators; the one about me was the worst one. He lied to the interrogators that his organization had sent me to undergo a six-week training in West Germany where I was supposed to have learned how to handle the transmitters but also how to commit a silent homicide and so on. I was supposed to have had returned with the transmitter and hidden it at an unknown place. When the State Security guys came to arrest me, I had already been with the PTP. They had detained me and beaten me almost to death because they wanted me to confess. But I did not have a clue why they had detained me. When you did not know what the matter was about, that was the worse situation. So to begin with I had to make them tell me what it was that they wanted me to confess to in the first place... I was lucky then as I had not reached 21 by then and so was not of age. The sentence was reduced to half - I got sixteen years, but eight in fact.

Někdo říká, že měl zásadu „Neohnu se!“ nebo „Nekleknu!“
Naše rodinné heslo bylo: „Tu radost jim neuděláme!“
Nikdy jim nedáme najevo, že nás ponižují.

Some people said they stuck to the maxim: “I will not bend!” or “I will not kneel down!” Our family maxim was: “We won’t make them this happy!” We will never let it show that they are humiliating us.

Jiří Stránský se narodil 12. srpna 1931. Pochází z pražské patricijské rodiny – jeho otec JUDr. Karel Stránský byl přední pražský advokát, z matčiny strany je vnukem meziválečného československého předsedy vlády Jana Malypetra. Mezi jeho příbuzné patří i zakladatel českého skautingu Antonín B. Svojsík. Karel Stránský se v době nacistické okupace angažoval v odboji, jako jeden z předních představitelů Sokola byl zatčen a vězněn.

V únoru 1948 studoval skaut Jiří Stránský gymnázium, měl maturovat v roce 1950, těsně před zkouškou byl však z politických důvodů ze školy vyloučen. Živil se manuálně, našel si práci u Zeměměřického ústavu při stavbách triangulačních věží, později nastoupil do tiskového oddělení pražského propagačního podniku. Jeho šéf, původní majitel propagační firmy František Šilharta, byl zatčen.

V létě 1952 Stránského odvedli – narukoval k Pomocnému technickému praporu, tedy de facto na otrocké práce v armádní jednotce pro „nespolehlivé občany“. V lednu roku 1953 si pro něj přijela tajná policie, jejíž příslušníci ho zatklí na základě udání právě Františka Šilharta, který se podle Stránského chtěl vyhnout trestu a vymýšlel si pro StB historky o svých spolupracovnících. Jiří Stránský byl tvrdě vyslýchán, aniž tušil, co od něj vyšetřovatelé chtějí a k čemu se má vlastně přiznat. Nakonec byl obviněn z velezrady a odsouzen k osmi letům vězení za „záškodnické“ činy, kterých se nedopustil.

Komunisté ho věznili v řadě kriminálů a pracovních táborů. Jeho otec podal v polovině padesátých let stížnost pro porušení zákona a pokoušel se zajistit synovo předčasné propuštění. Jiří Stránský vzpomíná: „V roce 1958 za mnou na lágr přišel vyšetřující soudce, bývalý

vojenský prokurátor Metlička, který dal pověsit já nevím kolik lidí. Přišel mi oznámit, že jsem seděl neprávem, že můžu jít s ním, okamžitě domů. A dodal: ‚Tady mi jenom podepište takovou formalitu.‘ Dal mi papír a na něm bylo napsáno, že ‚žádám o milost‘. Řekl jsem: ‚Ale vždyť jste mi oznámili, že jsem nevinný. Jak můžu žádat o milost, když jsem nevinný?‘ Viděl, že jsem na ten trik nepřistoupil – a nejen že jsem seděl další dva roky, ale šel jsem za drzost do korekce.“

Na svobodu se Jiří Stránský dostal až v roce 1960, živil se jako kopáč u Vodních staveb, od roku 1965 pracoval u Benziny a externě spolupracoval s Filmovým studiem Barrandov. Roku 1974 ho opět odsoudili na tři a půl roku (za údajné „rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví“). Po pádu komunismu byl zvolen prezidentem Českého centra Mezinárodního PEN klubu. Napsal řadu knih, her a scénářů, zřejmě nejznámější je román *Zdivočelá země*, podle něhož vznikl stejnojmenný televizní seriál.

Jiří Stránský was born on August 12th in 1931 in Prague. He comes from a family of a Prague patrician; on the mother's side he is the grandson of the Czechoslovakian Prime Minister during the inter-war period, Jan Malypetr. The founder of the Czech Bory Scouts A. B. Svojsík is also a family relative. Stránský studied at the grammar school, he was supposed to graduate in 1950; shortly before the examination, however, he was expelled from the school on political grounds. He made a living as a manual laborer, later he acceded to the Prague Company for Propagation; from there he entered the PTP (Auxiliary Technical Battalion) - the army unit for "untrustworthy citizens". In January 1953 he was arrested on the basis of a denouncement, accused of capital treason and convicted to eight years of imprisonment for deeds which he had never committed. Jiří Stránský was released in 1960, he worked as a digger with the Water Works, and from 1965 he worked at the Benzina gas company and cooperated part-time with the Barrandov film studio. In 1974 he was convicted once again to three and a half years (for an alleged "pillage of property in socialist holding"). After the downfall of communism he was voted President of the Czech Center of the International PEN Club. He is the author of several books and scripts, "Zdivočelá země" (Wild Country) being probably the most widely known among them. A television series was filmed on its basis.

František
Šedivý

Takzvaný tříkilový černý chleba se dělil na dvacet dílů. Teoreticky to mělo být po 15 dkg, ale tři kila bochník nikdy neměl, takže přiděl byl 12-14 dkg. K pití byla káva z melty. Ta tekla z kohoutku a člověk si mohl natočit, kolik chtěl: teplá, ale hořká, hlad nezahnala. Na týden se fasovalo deset malých kostek cukru. Někdo tomu propadl, všechno snědl a hodinu neměl hlad, což ale nemělo smysl. Nikdy jsem to neudělal. Tříkrát týdně byla k večeři polívka: voda s tvrdou uvařenou suchou zeleninou, často z pytlíků ještě z protektorátu. Jestli v polívce plavalo pět kousků brambory velikosti třešně, tak to bylo hodně. Zcela výjimečně se objevila nudle. K obědu byla nějaká omáčka a jeden knedlík, tzv. blboun, a když tak dva až tři kousky jakéhosi masa. Takže hlad vás prostě nepřešel, vůbec nikdy neskončil. Ve dne v noci, pořád měl člověk hlad.

The black bread, allegedly of three-kilos, was to be divided into twenty parts. Theoretically, into pieces of 150 grams each; but the loaf never had three kilos so the ratio was 120-140 grams each. Coffee of roasted rye was served for drink. It was pouring from the faucet so one could help himself to as much as one liked: it was warm but bitter, it did not calm the hunger. One would get a ratio of eight small sugar cubes. Some lost it and ate them all in one go and then did not feel hungry for a whole hour. But that was not very sensible. I had never done it. Three times a week there was soup for supper: water with some hard, boiled, dry vegetables, often cooked from the sacks still left from the protectorate. If there five pieces of potatoes of the size of a cherry swam in the soup, then that was considered a feast. Very rarely, some noodles could also be found. For lunch there was some sauce and one dumpling, the so called dummy, and perhaps two or three pieces of meat of an uncertain origin. So hunger simply never left you. It never stopped. During the day, at night, all the time you were hungry.

Hlad vás prostě nepřešel. Vůbec nikdy neskončil.
Ve dne v noci, pořád měl člověk hlad.

Hunger simply never left you. It never stopped. During the day, at night, all the time you were hungry.

František Šedivý se narodil 2. července 1927 v Zadní Třebáni. Za nacistické okupace byl v roce 1942 v důsledku heydrichiády vyloučen ze studia na reálce a později byl pracovně nasazen v české pobočce továrny Junkers. Tehdy se jako spojka zapojil do odboje. Když po únorovém komunistickém puči v roce 1948 krátké období svobody končilo, Šedivý se znovu pustil do odporu proti totalitě: „Pomáhali jsme lidem, kteří museli za hranice. Jednou za mnou přišli, jestli bych nedoprovodil jedny starší manžele. Několikrát jsem šel na Šumavu, našel si cestu a převedl je.“ Druhý přechod hranic byl daleko složitější, protože Šedivý vedl mladou paní se dvěma malými dětmi, ale podařil se. Netrvalo dlouho a stal se obětí agenta provokatéra, který se mu představil jménem Petr. Když počátkem padesátých let zjistil, že muž, který Petra přivedl, skončil za mřížemi, začal po věci pátrat. Zasvětil do ní i mladíka, který hodlal uprchnout na Západ: „Tehdy existovaly tzv. Hlasy domovu, které vysílala Svobodná Evropa. Přes ně měl poslat zprávu. Když pak padlo smluvené heslo: ‚Jan Sladký Kozina‘, dozvěděli jsme se, že se celá věc přešetřuje, že zatím nemohou s jistotou říct výsledek, ale že máme být opatrní.“

Asi čtrnáct dní po vysílání hesla v zimě roku 1952 Šedivý agenta Petra náhodou potkal v Praze na ulici: „Už jsem byl napůl přesvědčen, že je estébák. Naproti byla cukrárna u Bergra, tak jsme tam šli. Něco šeptal ženě už v šatně. Říkal jsem si, že to je konec. Sedl si tak, abych nikam neviděl, a pak, že si musí odskočit. U šatny ale namísto k toaletám odbočil k telefonu.“ Šedivý poté jen bezmocně pozoroval, jak servírka kassíruje babičky a do kavárny přicházejí podezřelí lidé: „Pavel začal, že se o něm vyskytly v zahraničí nějaké informace a že se podle obsahu domnívá, že jsem je

tam dal já. Abych mu řekl, co proti němu mám a co všechno jsem tam poslal. Zapíral jsem a nakonec se mi ho podařilo zvíkat, že mu pomohu s odhalením skutečného zdroje.“ Agent nechal Šedivého prozatím odejít. Zatčení přišlo 8. května 1952.

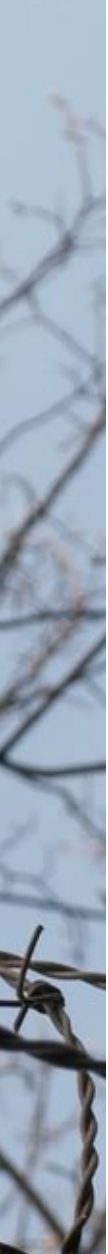
Po vyšetřování v Bartolomějské a na Pankráci byl František Šedivý odsouzen na 14 let za velezradu a špiónáž. Přes věznici Mírov, kde zůstal asi tři měsíce, putoval na Jáchymovsko do uranových lágrů. Na táboře „C“ tehdy panoval největší hlad z celého Jáchymovska. Na přiděl stravy podle „stravenky 1“ Šedivý vzpomíná: „Tzv. tříkilový černý chleba se dělil na dvacet dílů...“ Po mnoha měsících byl František Šedivý transportován na Příbramsko na lágry Bytíz a Vojna. Pronásledovaly jej vážné zdravotní problémy se srdcem a postupně střídala různá zaměstnání. Propuštěn byl na podmínku teprve v únoru 1964.

František Šedivý, engineer, was born on July 2nd in 1927 in Zadní Třebáň. During the Second World War, following the Heydrich affair of 1942, he was expelled from his secondary school studies. In 1944 he was put to forced labor in the Junkers factory. At that time, he joined the anti-Nazi resistance movement, acting as a messenger. After the communist coup of February 1948 he joined the resistance movement once again, this time the anti-communist one. He took part in the flier-initiatives; as a border escort he had walked refugees over the border in the Šumava Mountains twice with success; at the university he was engaged in organizing a group which had been preparing for the expected downfall of the regime. At the beginning of the 50's he managed to uncover the identity of the provocateur agent Gold. Subsequently, he was detained in 1952 and convicted to 14 years of imprisonment. He went through the Mírov prison and the several camps in the Jáchymov region: the central camp, the "C"camp, the "L" camp; he survived the so-called Death Tower, the prisons of Bytíz and of Vojna. He was released on condition in February 1964.

Antonín
Špaček

Generál Ludvík Svoboda se jako komunistický ministr obrany neštil vyhazovat své spolubojovníky z armády. Je podepsán i pod dekretem o mém vyhazovu... Poté, co jsem byl poslán na nucenou dovolenou, jsem podával oficiální cestou žádost o vystěhování a bylo jasné, že chci z armády odejít – nebylo vůbec třeba dávat mi výpověď. Nepamatuji si už datum, ale bylo to tak, že ve čtvrtek jsem dostal vyhazov, v pátek jsem ještě obcházel úřady, v pondělí večer už mne hledali v bytě a v úterý brzo ráno mne zatkl. Soud pak nabyl přesvědčení, že kdyby se obžalovanému Špačkovi nepodařilo odjet legálně na vystěhovalecký pas, byl by odešel ilegálně, stejně jako v roce 1939, a v zahraničí pak spáchal zločin velezrady... To, že nás likvidovali nacisté, tomu rozumím, ti to měli v programu. Ale že vlastní lidé, to je pro mne nepochopitelné...

The communist Minister of Defense, the general Ludvík Svoboda, was not ashamed to expel his co-belligerents out of the army. He signed also my decree of expulsion... After I had been sent on a compulsory holiday, I submitted the application for emigration through the official channel and it was clear that I wanted to leave the army – it was absolutely not necessary to give me the dismissal. I do not remember the dates properly but it was like this: I was dismissed on Thursday and on Friday I was still making the rounds at the authorities; on Monday evening they had already been looking for me in the flat and on Tuesday early morning they detained me. The jury then reached the conclusion that if the accused Špaček had not had managed to leave legally carrying an emigrant passport, he would have had left illegally – just as in 1939 – and so committed the offence of capital treason abroad... The fact that the Nazis had been liquidating us, that I understood – it was their program. But that own people would – that has been beyond my understanding...

Soud došel k přesvědčení, že jsem trestný čin sice nespáchal, ale přesto jsem vinen, protože bych se o trestnou činnost mohl pokusit.

The jury reached the verdict that although I had not committed any crime I was still guilty because I could have had attempted a criminal activity.

Antonín Špaček se narodil 23. května 1917 v Hradčanech na Prostějovsku, na podzim roku 1939 utekl tzv. balkánskou cestou do Francie, účastnil se bojů o Francii ve 3. praporu 1. pluku 10. pěší roty, transportován do Anglie, nasazen v roce 1944 při obléhání francouzského přístavu Dunkerque: „Dostal jsem za úkol zlikvidovat maják obsazený Němci, bylo to přes 7000 metrů. Vystříleli jsme všechny náboje a nic. Rozptýl byl veliký. Později jsem ho viděl zblízka, byla to nádherná budova. Byl jsem nakonec rád, že se mi to nepodařilo,“ vzpomínal generál Špaček krátce před svou smrtí v roce 2007.

Po válce se vrátil do Československa s anglickou ženou a synem. Sloužil u Hradní stráže a od roku 1947 působil na Vysoké válečné škole. Po roce 1948 byl degradován a vyhozen z armády na tzv. dovolenou s čekáním. Žena se synem odjela zpět do Anglie, on oficiálně požádal komunistické úřady o vystěhování, byl zatčen a odsouzen za údajnou špionáž a za pokus o vyžrazení vojenského tajemství na 10 let kriminálu v jáchymovských dolech. „Generál Svoboda se neštítíl jako ministr obrany vyhazovat své spolubojovníky z armády. Je podepsán pod dekretem o mém vyhazovu. Byl to vlastnoruční podpis, žádný faksimile. Byli jsme vyhazováni a likvidováni. Když jsem byl poslán na dovolenou, to už jsem se chystal odejít sám z armády a vycestovat do Británie za ženou. Podával jsem oficiální cestou žádost o vystěhování. Ve čtvrtek 17. února jsem dostal vyhazov, v pátek jsem obcházel úřady, v pondělí večer u mne někdo v bytě zvonil, to jsem nebyl doma, a v úterý brzo ráno mne zatkli. Soud nabyl přesvědčení, že kdyby se obžalovanému Špačkovi nepodařilo odjet legálně na vystěhovalecký pas, byl by odešel ilegálně, stejně jako v roce 1939, a v zahraničí spáchal zločin velezrady. Skutková podstata nebyla

splněna, ale soud nabyl přesvědčení, že kdybych byl býval... Já v té době byl už půl roku z armády pryč, co jsem tak mohl prozradit? Dostal jsem deset let, odseděl jsem si pět a půl roku. To, že nás likvidovali nacisté, to je jasné, ti to měli v programu, ale že vlastní lidé, to je nepochopitelné...“ vyprávěl Antonín Špaček.

Manželství bylo úředně rozvedeno v roce 1956. Antonína Špačka propustili na amnestii v roce 1960, neúspěšně hledal zaměstnání, nakonec se vrátil zpět do dolů jako civilní zaměstnanec. Celkem tedy nafáral 16 let. V roce 1969 byl rehabilitován a o pět let později mu byla vrácena hodnost. V roce 1993 byl jmenován generálem, na jaře 2001 zvolen předsedou Československé obce legionářské. Zemřel 3. dubna 2007.

Antonín Špaček was born on May 23rd in 1917 in Hradčany in the Prostějov district. In autumn 1939 he escaped through the so-called Balkan road to France in order to be able to fight the Nazis. He took part in the battles for France; he was then transported to England and in 1944 he was drafted during the siege operation to win the French port Dunkerque. After the war Antonín Špaček returned to Czechoslovakia with his English wife and their son. He served in the Castle Guard and from 1947 he taught at a military school. After the communist coup he was demoted and expelled from the army. His wife with the child returned back to England; Špaček applied officially with the communist authorities for the permission to leave the country. He was detained instead and convicted to ten years of imprisonment for an alleged espionage and an attempt to betray a military secret. In 1956 when he had been held in the uranium camps of Jáchymov, his wife divorced him. After the amnesty in 1960 Antonín Špaček worked in the mines. In the spring of 2001 he was voted to become the head of the Czechoslovak Legionary Association. He died in 2007 as a lieutenant-general in retirement.

Mirko
Šťastný

V Ruzyni, kam jsem se dostal po „nudlové aféře“, jsem měl za trest jedenadvacetidenní korekci. Jednou za tři dny jsem dostal poloviční dávku jídla, spalo se na betonu, bez přikrytí, ruce na nohách, od šesti do deseti hodin jsem musel chodit, jinak dozorcí kopali do dveří, opřít jsem se nesměl... Na dole Eliáš zase litaly v korekci krysy a vedle byl prasečinec, takže když jste dostal za trest deset dní, bylo vám jasné, že se těch deset dní nevyspíte, protože se budete bát, aby vás krysa nepokousala... Dohromady jsem v korekcích strávil víc než sto padesát dnů.

In Ruzyně where I ended up after the “noodle affair” I was put to the corrections for twenty-one days. Once in three days I was given a half-portion of a meal, I had to sleep on the concrete, without a blanket, hands folded on the legs, from six until ten I had to be walking, otherwise the warders began kicking the door, I was not allowed to lean against the wall... In the Eliáš mine rats were running around in the correction rooms and a pig sty was located next to it so when you got ten days there you were certain that you would not sleep for those ten days because you feared that a rat would bite you... All together I spent more than hundred and fifty days in the corrections.

Míjel jsem policajty na schodech a jeden se mě zeptal: „Nejste Mirek Šťastný?“ Chtěl jsem říct ne, ale vtom vykoukla ženská od nás z baráku a řekla: „Jo, to je von!“ Tak mě měli.

I was passing the policemen on the stairs as one of them asked me: “Are you Mirek Šťastný?” I wanted to reply no but in that very instant the woman from our house looked out and said: “Yeah, that’s him!” And so they had me.

Mirko Šťastný se narodil 9. října 1927 v Praze. Vyrůstal v „masarykovské“ rodině, jeho otec byl legionář a Šťastný se už v mládí stal funkcionářem národně socialistické strany. V únoru 1948 se jako student ČVUT zúčastnil protestního pochodu na Pražský hrad.

„K prezidentu Benešovi jsme se tehdy nedostali,“ vzpomíná, „zavřeli před námi bránu a už tam byl pohotovostní pluk. Mezi policisty panoval viditelný rozkol, když jsme začali zpívat hymnu, tak jedni stáli a vzdávali čest, druzí otočili pušky a pažbama do nás řezali.“

Krátce poté se Mirko Šťastný podílel na založení odbojové skupiny Eduard I., II. a III., která sestávala převážně z obyvatel Královských Vinohrad. Členové skupiny se zabývali hlavně rozšiřováním protikomunistických letáků, zařizovali převádění lidí na Západ, předávali informace a sbírali peníze na podporu režimem pronásledovaných rodin.

Mirka Šťastného zatkla StB v květnu 1950 na schodech domu, v němž bydlel, po udání příčinlivé sousedky. O pobytu ve vazbě na Pankráci říká: „Mezi dozorci byli neuvěřitelní sadisté. Jeden třeba otevřel kobku a musel jste se hlásit: ‚Číslo to a to vám přeje, pane veliteli, dobré ráno. Vám, vaší manželce a dětičkám i vašemu pejskovi přeje dobrý den.‘ Když jste podobnou šaškárnu neudělal, vlítli dovnitř čtyři s pendrekem a byl jste samá krev.“

Po tvrdém vyšetřování byl Mirko Šťastný souzen v jednom z procesů souvisejících s případem Milady Horákové - a ve vězení na Pankráci byl také v den její popravy. Dostal patnáctiletý trest, který si odpracovával mj. v uranových dolech. Na Jáchymovsku fáral na šachtě Eva, poté byl převezen do příbramského tábora Vojna, kde se stal jedním z aktérů tzv. nudlové aféry - vězeňské vzpoury proti nesnesitelné stravě. Po táborech

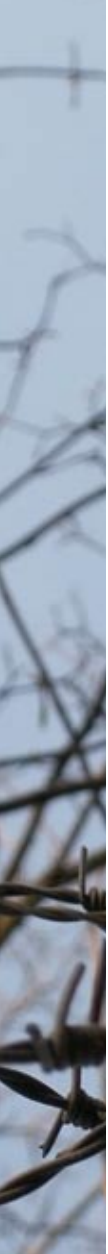
a věznicích putoval až ro roku 1960, kdy ho propustili na amnestii. Dnes je místopředsedou Konfederace politických vězňů.

Mirko Šťastný was born on October 9th in 1927 in Prague. He grew up in a “Masarykian” family as the father was a legionary and Šťastný worked as a functionary of the National Socialist Party since his early youth. In February 1948, as a student of the ČVUT (Czech Higher Technical Learning) he participated in the protest march to the Prague castle. Soon afterwards he took part in organizing the resistance group of Eduard I., II. and III. which consisted chiefly of the residents of the Královské Vinohrady quarter in Prague. The members of the group were concentrating chiefly on the distribution of anti-Communist fliers, on arranging of border crossings to the West for people; they were also passing information and collecting money in support of the families persecuted by the regime. Mirko Šťastný was arrested by the State Security (StB) in May 1950, on the stairs of the house in which he lived, after a denouncement by a diligent neighbor. After tough interrogations he was tried in one of the processes connected to the Milada Horáková case. He was given a sentence of fifteen years of imprisonment, part of which he was working off in the uranium mines. In the Jáchymov mines he used to go down in the shaft Eva; later he was transferred to the Vojna camp in the Příbram location where he became one of the actors in the so called “noodle affair” – a prisoner uprising against the unbearable diet. He had been passing through camps and prisons until 1960 when he was released after the amnesty.

Zdeněk
Štich

Většinu vyprávění, co budu říkat, vím od Karla (Kukala). Protože s ním jsem se setkal v roce 1991 v Praze. To bylo tak – byl jsme na chalupě a manželce soused říká, že v Respektu o mně někdo něco píše. Hned jsem ho šel koupit. Tam jsem se dozvěděl o Karlu Kukalovi a že jsme se znali. Sehnal jsem švýcarskou adresu Karla Kukala na Konfederaci politických vězňů v Praze a hned jsem mu napsal. Dali jsme si sraz, že za mnou přijede, myslel, že jsem mrtvý. Na nádraží vidím, že jde proti mně čahoun, kožený kabát... Padli jsme si do náruče, zašli jsme do restaurace a začali jsme si navzájem vykládat naše osudy. Teprve tam jsem se dozvěděl, jak to se mnou bylo.

Most of what I will be telling you I have learned from Karel (Kukal) – when I had met him in Prague in 1991. It was like this – I was staying at the cottage when the neighbor told my wife that someone had written about me in the Respekt magazine. I went out to buy it straight away. That was where I learned about the existence of Karel Kukal from, and that we have known each other. I had managed to find the Swiss address of Karel Kukal through the Confederation of Political Prisoners in Prague and wrote to him immediately. We arranged to meet, he wrote he would come to see me – he thought I was dead. At the railway station I saw a tall guy, in a leather jacket... We embraced each other, went to the restaurant and began to tell our stories. It was only there and then that I learned what had happened to me.

Ztracená paměť se vrátila s přítelem Karlem Kukalem.

The lost memory returned with the friend Karel Kukal.

Zdeněk Štich se narodil 10. října 1928 v Ostravě. Po válce studoval vojenskou leteckou akademii. Po roce 1948 odmítl vstoupit do KSČ, a ze studia ho proto vyloučili. V roce 1949 byl zatčen a odsouzen k deseti letům vězení. Nutno podotknout, že Zdeněk Štich si nepamatuje na nic ze svého života před 14. říjnem 1951, kdy byl tak surově zmlácen, že ztratil paměť. Svůj život znovu prožívá ve vyprávění svého přítele a spoluvězně Karla Kukala, se kterým se setkal až po roce 1989: „Věšinu vyprávění, co budu říkat, vím od Karla (Kukala). To bylo tak - byl jsem na chalupě a manželce soused říká, že v Respektu o mně někdo něco píše. Hned jsem ho šel koupit. Tam jsem se dozvěděl o Karlu Kukalovi a že jsme se znali. Sehnal jsem švýcarskou adresu Karla Kukala na Konfederaci politických vězňů v Praze a hned jsem mu napsal. Dali jsme si sraz, že za mnou přijede, myslel, že jsem mrtvý. Na nádraží vidím, že jde proti mně čahoun, kožený kabát... Padli jsme si do náruče, zašli jsme do restaurace a začali jsme si navzájem vykládat naše osudy. Teprve tam jsem se dozvěděl, jak to se mnou bylo.“

Zdeněk Štich se po roce 1948 připojil k protikomunistické skupině, která v Ostravě tiskla a distribuovala letáky: „Dnes vím, když se na to dívám zpětně, že takováhle akce nemohla skončit jinak. Když je víc lidí a roznášejí letáky po celém městě, tak to musí prasknout, ale tenkrát nám to asi nedošlo,“ říká.

Skupina byla v roce 1949 zatčena, v následném procesu bylo žalováno 31 osob, Zdeněk Štich byl mezi hlavními pěti viníky spolu Oldřichem Váňou, Josefem Špalkem, Jaroslavem Kučerou a Josefem Škutou, všichni dostali po deseti letech. Zdeněk Štich uchovává výstřižek z dobového tisku, jeden z mála dokumentů, který ke svému procesu vlastní, pravděpodobně ho vystříhli

jeho rodiče v době konání procesu. Od Karla Kukala se dozvěděl, že byli nejlepšími přáteli v kriminále. Útěk se nezdařil, protože je jeden z vězňů zradil. Kukal a Štich přežili jen zázrakem. Ve věznici byl Zdeněk Štich tak ztýrán, že si dodnes nic nepamatuje, vzpomíná na první okamžiky „nového“ života, které se odehrávaly v nemocnici. Byl ze zdravotních důvodů z vězení předčasně propuštěn. Když se alespoň částečně zotavil ze svých zranění, vyučil se hodinářem, pracoval pak jako jemný mechanik v Ostravě, kde dodnes žije.

Zdeněk Štich was born on October 10th in 1928 in Ostrava. After the war he studied at the military academy of aviation. After 1948 he refused to join the Communist Party of Czechoslovakia and so he was expelled from the studies. He joined a group which had been distributing anti-communist fliers. In 1949 he was arrested and convicted to ten years of imprisonment. It should be noted that Zdeněk Štich did not remember anything from his life from before October 14th in 1951. He learned the details of the events which had brought him into the communist prison only after 1989 from his friend and co-prisoner Karel Kukal. It was with him that he had attempted to escape from the shaft number 14 in Horní Slavkov in 1951. He was caught and tortured so brutally that he had lost memory and become permanently disabled. When his injuries had healed at least partly, he trained as a watchmaker and worked as a fine mechanic in Ostrava where he has lived until now.

Václav
Vaško

Ve vazbě jsem si uvědomoval, že musím neustále zaměstnávat mozek a nevypnout ho. Říkal jsem si, že i když jsem společenský člověk, musím si hrát na kartuziánského mnicha. Od rána do večera jsem se modlil. Večer jsem si představoval, že píšu scénář nebo divadelní hru. První vycházku jsem měl po šesti měsících... Nejhorší je pocit, že na vás svět zapomněl, to je součást celého toho systému. Všude je ticho. Zejména v sobotu a v neděli, to začali lidé třeba bouchat v okolních celách na dveře a křičeli: „Já chci vypovídat!“ Stravu nám dávali na podlahu v esšálku. Musel jsem se k tomu sklonit jako pes. Musel jsem z hladu sám se sebou bojovat – když jsem slyšel, že už vezou na vozejkou jídlo, honilo se mi hlavou „už to nesou“ a táhlo mě to ke dveřím... Tak jsem si říkal: „vrať se!“ Šel jsem k oknu a zase – táhlo mě to jako magnet. A já se vzpíral a říkal si: „přece nenechám se sebou takhle manipulovat!“

In jail I had always realized that I must busy my brain with something and never switch off. I told myself that although I was a sociable person by nature I must play the role of a Carthusian monk. From morning till evening I had been praying. At night I imagined that I was writing a film script or a theater play. After six months, I was granted the first permit to visit outside... The feeling that the world had forgotten you, that was worst of all – this was what the system counted on. Everywhere there was quiet. Especially during Saturdays and Sundays, people from the adjoining cells started banging on the doors and shout: “I want to testify!” The food was served in a tin pot. I had to bend over it like a dog. In the perpetual hunger I had to battle with my own self – when I heard that they were bringing the food on the trolley the thoughts overcame me: “Here they come with the food!” And I would be pulled towards the door. So I told myself: “Come back!” I returned to the window and go on again – it was pulling me as a magnet. And I was resisting and told myself: look, you must not let yourself be manipulated like this!

Snažili se člověku vsugerovat, že něco spáchal. Nespáchal. Ale stejně měl takový povědomý pocit... Zároveň jsem ovšem cítil určitou hrdost, že jsem byl vybrán, abych stál proti tomuto ďábelskému režimu.

They tried to convince you that you had committed some crime. You had not. But still, you were left with a strange feeling... At the same time, I was feeling kind of proud that I had been chosen to stand against this devilish regime.

Václav Vaško se narodil v roce 1921 ve Zvolenu. Rodina byla smíšená nábožensky i národnostně, jeho otec byl český katolík, maminka pocházela z evangelické rodiny.

Za studií Vysoké školy obchodní v Bratislavě se Vaško seznámil s jezuitou Tomislavem Kolakovičem, jehož osobnost ho hluboce ovlivnila v chápání křesťanské víry. Kolakovič přinášel na Slovensko moderní pojetí ekumenismu i osobního prožívání křesťanství a oslovil široký okruh katolických studentů. „Setkal jsem se s ním v Bratislavě, byl jsem pozván na nějakou schůzku s tím, že tam bude mluvit nějaký pán a že to bude zajímavý. Přišel Kolakovič, jezuita, a začal vyprávět o dělnickém křesťanském hnutí v Belgii, o Jocu (Jeunesse Ouvrière Chrétienne). On mluvil o křesťanství jako o odpovědnosti - ve škole, v rodině, na pracovišti, všude.“

Za vypuknutí Slovenského národního povstání se Vaško s Kolakovičem vydal z Bratislavy do Banské Bystrice, kde Vaško vyrůstal, a oba se povstání zúčastnili. V Banské Bystrici se rozdělili a Kolakovič přešel jako lékař k partyzánům. Václav Vaško prodělal vojenský výcvik na Donovalech a následně několik bojových střetnutí s německým Wehrmachtem. Při přechodu Hronu byl po krátké přestřelce s vojáky Wehrmachtu zajat a uvězněn. Z vojenského vězení se dostal do rukou gestapa, u kterého byl veden na černé listině jako student, který uprchl k partyzánům - a byl za to odsouzen k smrti. Záminkou pro nejvyšší trest byl útok cizí partyzánské skupiny na bystrickou trafostanici. Po intervenci Vaškova známého u prezidenta Tisa nebyl trest smrti naštěstí vykonán.

Po válce vstoupil Václav Vaško do diplomatických služeb a odjel do Moskvy, kde měl na starosti repatriace československých občanů.

„Největší problém byl se zakarpatskými Ukrajinci, Podkarpatskou Rusí a volyňskými Čechy. Bylo možné žádat o opci, ovšem jenom v případě, že se jednalo o Čechy. Když byla manželka Ukrajinka nebo Rusínka, tak se to na ně nevztahovalo. Jejich manželé byli vojáci, bojovali za vlast a takhle se jim odměnili. Ani ne tak naše vlast jako Sověti. Jednu noc se prostě uzavřely hranice, a kdo byl na druhé straně, musel zůstat.“

V Moskvě se oženil s ruskou katoličkou Irinou Jukovovou a narodila se mu dcera. Díky své známosti s Kolakovičem byl ovšem záhy z Moskvy odvolán a musel zde zanechat i svou rodinu. Po vysvětlení celé aféry se do Moskvy na čas vrátil, ale byl po krátkém čase znovu a s konečnou platností povolán zpět do Prahy. Jeho žena s dcerou Mášou nedostala povolení odjet s ním a další shledání se konalo až za 23 let. Kvůli manželce a dceři a ze zoufalství nad jejich osudem vstoupil ještě během moskevské služby do komunistické strany, ale musel se vrátit bez nich. V Praze se Vaško zapojil do činnosti nyní již prakticky ilegálních katolických kroužků a byl záhy propuštěn i ze služeb Ministerstva zahraničních věcí a musel hledat zaměstnání jako dělník. Ze strany byl pro své přesvědčení, ze kterého neustupoval, za teatrálních okolností vyhozen.

Václav Vaško byl zatčen v lednu 1953 a po téměř ročním vyšetřování odsouzen ke 13 letům vězení. Dobu od ledna 1953 do začátku roku 1954 strávil na ruzyňské samotce: „Tam jsem si uvědomoval, že musím neustále zaměstnávat mozek a nevypnout ho. Říkal jsem si, že i když jsem společenský člověk, najednou jsem v situaci, kdy si musím hrát na kartuziánského mnicha. Prakticky od rána do večera jsem se jen modlil. Večer jsem si představoval, že píšu scénář nebo divadelní hru. Nejhorší je, že máte pocit, že na vás svět zapomněl.“

Ticho – to je součást celého toho systému. Zejména v sobotu a v neděli – to začali lidi třeba bouchat v okolních celách na dveře a křičet: ‚Já chci vypovídat!‘

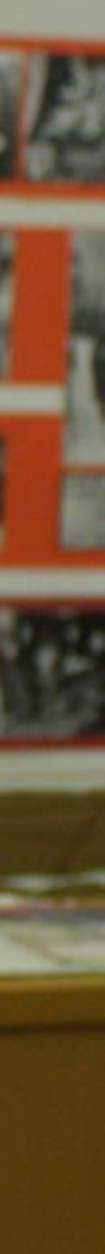
Stravu vám dávají na podlahu v esšálku – musíte se k tomu sklonit jako pes. Často jsem musel z hladu sám se sebou bojovat – když jsem třeba slyšel, že už vezou na vozičku jídlo, honilo se mi hlavou: ‚už, už to nejsou‘, a táhlo mě to ke dveřím... Tak jsem si říkal: ‚vrať se!‘ Šel jsem k oknu a zase – táhlo mě to jako magnetem ke dveřím. No přece nenechám takhle se sebou manipulovat...“

Svou první vězeňskou štaci nastoupil Václav Vaško v jáchymovských dolech, po dvou letech byl převeden na Mírov, kde se díky malé lsti dostal na izolované kněžské oddělení, na kterém již zůstal. Zde se věnoval studiu a začal psát. Mezi kněžími se mu podařilo zůstat i po převozu na Leopoldov a tajně dokončit prakticky ucelené teologické vzdělání. Václav Vaško byl propuštěn na amnestii v roce 1960 a znovu nastoupil dělnické povolání. Zlom nastal v době Pražského jara, tehdy stál u zrodu Díla koncilové obnovy – hnutí, které si kladlo za cíl obnovit katolický život, a to v intencích 2. vatikánského koncilu, který proběhl na počátku šedesátých let. Pokus byl brzy zmařen příchodem okupačních vojsk a projekt se již nemohl plně uskutečnit. Václav Vaško začal působit v nakladatelství Katolické charity a věnoval se i samizdatové činnosti. Po listopadové revoluci přijela z SSSR jeho dcera Máša s manželem a rodinou. Manželka Irina následovala dceru o pár let později a s Václavem Vaškem po 44 letech odloučení obnovili své manželství. Svůj život a vzpomínky sepsal Václav Vaško na naléhání přátel v knížce Ne vším jsem byl rád.

Václav Vaško was born on April 26th in 1921 in Zvolen. As a student he took part in the Slovakian Uprising; he was held in jail by the Nazis and at the last moment, thanks to the help of some good people, he managed to escape execution. His relatives were active in the Slovakian non-communist resistance movement. After 1945 Vaško worked at the Czechoslovakian Embassy in Moscow where he was in charge of the repatriations of Czechoslovakian citizens who had been detained in the Soviet Union and cut from their relatives. He got married in Moscow, his wife bore a daughter, but after February of 1948 he was cut from the family and called back to Prague. He was making a living as a laborer; the wife and daughter were forbidden by the authorities to join him. In February 1953 Václav Vaško was detained on account of his activities among the young Christians and convicted to thirteen years of imprisonment. He spent seven years in jail; he was held, for example, in the Mírov prison, in the Jáchymov camps and in Leopoldov. He had been allowed to reunite with his family only after twenty-three years had passed; it was only after 1989 that his daughter Máša had been granted the residence permit and enabled to move to Czechoslovakia. Václav Vaško has become a distinguished Church historian and writer.

František
Zahradka

Když mne při výsleších bili, bral jsem to jako součást boje. Když je válka, musí se počítat s tím, že budou ztráty. Byl jsem nad tím povznesený, nějaká ta rána se dala vydržet. Horší bylo později masové týrání v lágrech, při práci i při nástupech: měli jsme hlad, stáli jsme v mrazu, v mokrých hadrech... V zimě nás honili pěšky, chodili jsme skoro dva kilometry z tábora Nikolaj na šachtu Eduard. A pak už nás dokonce vázali k sobě lanem, protože se proslýchalo, že někdo by mohl utéct.

When I was beaten during the interrogations, I took it as part of the struggle. During war time one had to count with the fact that there would be losses. I was quite aloof about everything, a blow sustained here and there could be endured. The mass tyranny of the camps during work-time and assemblies was the worse part: we were famished, standing in the freezing cold, in wet cloths... in winter they forced us to walk on foot, two kilometers away from the camp Nikolaj to the mining shaft Eduard. And later on they even started to tie us together with a rope as the rumor was spreading around that someone could escape.

Převádět přes čáru bližní v nouzi.

To guide fellows in need accross the line.

František Zahrádka se narodil 30. října 1930 v Děčíně, v rodině italského legionáře. Po Mnichovu se rodina musela odstěhovat do Českých Budějovic, kde Zahrád-kovi za války pomáhali uprchlým ruským zajatcům. Maminku a strýce uvěznilo gestapo, ale dočkali se osvobození.

Roku 1945 vstoupil František do 10. skautského oddílu, který nějakou dobu vedl spisovatel a pozdější politický vězeň Karel Pecka. Učil se radiomechanikem a spřátelil se s českými piloty, kteří bojovali proti nacismu v řadách Royal Air Force. S komunismem František Zahrádka nikdy nesympatizoval - vychovávali ho v duchu skautských zásad a rodinné tradice, v úctě ke svobodě.

Díky oddílovým výletům znali budějovičtí skauti velmi dobře pohraniční oblasti - a hned po únoru 1948 toho František využil. Začal spolu s kamarády „přes čáru“ převádět bližní v nouzi, včetně západních letců. Pokaždé dovedl uprchlíka k hraničnímu patníku a pak se vracel zpátky. Jednou se ale musel skrývat před pohraničníky a došel až do Bavorska, kde se setkal s důstojníky americké armády. Požádali ho, aby se vrátil a převedl na Západ několik lidí, což František splnil.

V roce 1949 inicioval Karel Pecka vydávání protikomunistických letáků a časopisu *Za pravdu* - do práce na ilegálním tisku zapojil kamarády z oddílu, včetně Františka.

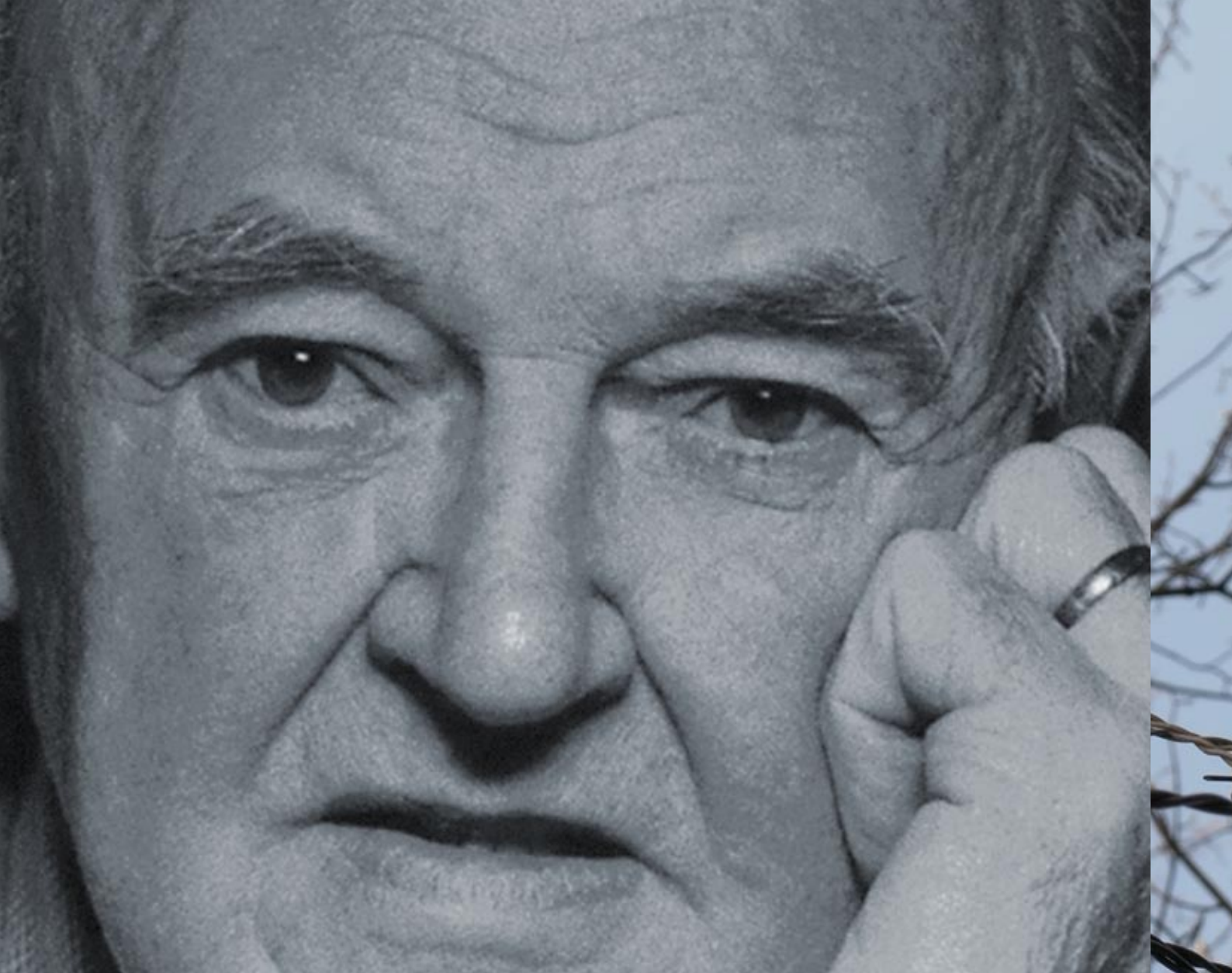
Státní bezpečnost začala v té době mladého skauta podezírat a pak sledovat. Příslušníci Obranného vojského zpravodajství ho zatkli 3. září 1949. Po brutálním vyšetřování navrhl prokurátor pro Františka Zahrádku coby hlavní postavu odbojové skupiny trest smrti. Souzen byl 8. a 9. prosince 1949 a dostal vzhledem k nízkému věku „pouze“ dvacet let.

Zahrádku věznili v Praze na Pankráci, v Plzni-Borech, v jáchymovských uranových táborech, pracoval na pověstné věži smrti, kde se třídila uranová ruda. V roce 1956 se dostal na Příbramsko do táborů *Vojna* a *Bytíz*. V té době Františkovi zemřeli oba rodiče - dozvěděl se to s dvouměsíčním zpožděním, nesměl ani na pohřeb.

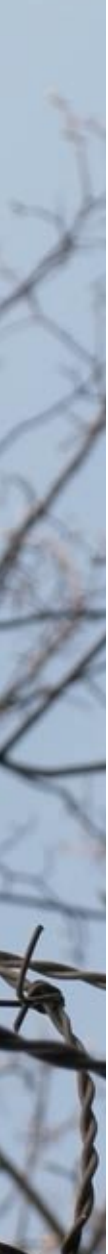
Na svobodu vyšel teprve roku 1962, pracoval pak dál v dolech jako elektrikář. Po roce 1989 vzniklo i díky jeho neúnavné snaze Muzeum třetího odboje v Příbrami.

František Zahrádka was born on October 30th in 1930 in Děčín. After München the family was forced to move to České Budějovice where the Zahrádka's began helping the run-away Russian detainees. The mother and the uncle were detained by the Gestapo but they survived to see the liberation. From 1945 František was a member of the 10th division of the Boy Scouts. He trained to become a radio technician and befriended the Czech pilots who had been fighting against Nazism in the Royal Air Force. Through their frequent trips, the Boy Scouts had become well acquainted with the borderland territories- and just after February of 1948 this knowledge had come handy. František and his friends began to escort people in need "across the line", including the pilots from the West. He escorted the refugee to the guard stone at the frontier, and then returned back. Once he was forced to walk all the way to Bavaria where he met the officers of the American Army. They asked him to escort several people both to the West and back - which František accomplished. He was detained on September 3rd in 1949. Following a brutal interrogation the Prosecutor proposed capital punishment for František Zahrádka - he was convicted "only" to 20 years of imprisonment. Zahrádka was jailed in Prague in the Pankrác prison, in the Bory prison in Pilsen, in the uranium camps of Jáchymov. He was released only in 1962, later he continued to work in the mines as an electrician. After 1989, also thanks to his assiduous effort, the Museum of the Third Resistance Movement has been established.

Zdeněk
Zelený

Nikdy nepodceňuj nepřítele, říkal jsem vždycky svým klukům v oddíle. Nepřátelé – v ilegalitě to byli samozřejmě komunisti – jsou taky myslící lidé. Nesouhlasíme s jejich ideologií, ale nesmíme je podceňovat, také oni mezi sebou mají chytrý lidi. Ale naštěstí ne moc.

Never underestimate your enemy, I always told my boys in the group. Enemies – when we were underground these were the Communists, of course – are also thinking people. We may oppose their ideology, but we mustn't underestimate them, they also have clever people among them. But not that many, thank goodness.

Ani na pohřbu rodičů jsem si nepoplakal.
Člověk v těch lágrech nějak ztvrdnul...

I shed no tears, not even at my parents' funerals.
The camps kind of hardened you up...

Zdeněk Zelený, přezdívaný Káda, se narodil 1. prosince 1924. Jeho život je život skauta: už jako malý kluk se pro ideály skautingu nadchl a dodnes vzpomíná, jak na jakési slavnosti držel maminku za ruku a s úctou pozoroval zakladatele hnutí v českých zemích, tehdy již bělovlasého Antonína Benjamina Svojsíka.

Roku 1934 chodil Zdeněk Zelený do oddílu v Emau-
zích, kde byl „vynikající benediktin pater Metod Klement. Rozuměl duši dítěte, dovedl se k nám, klukům, snížit, dělat s námi různé lumpárny a zároveň nám nenásilně vštěpovat to, co je potřebné pro život.“ Jak se brzy ukázalo, pro život byla potřebná odvaha, obětavost, odhodlání, věrnost křesťanským ideálům.

Brzy po okupaci zbytku Československa nacisté skauting zakázali. Roku 1940 různé ozbrojené složky (od četnictva až po gestapo) rozehnaly klukovské tábory. „Sebrali ešusy, stany, oblečení, prostě všechno, moji kamarádi šli domů málem v trenýrkách. Nedalo se nic dělat, co by taky kluci zmohli proti nějakým hrdlo-
řezům,“ vypráví Zdeněk Zelený.

Za války se ale stejně „skautovalo“, i když potají, pod ochranou různých sportovních oddílů nebo turistických klubů. Zdeněk Zelený se navíc zapojil do odboje, kde získal svou přezdívku: „Nechci z toho dělat vědu. Měl jsem prostě za úkol přenášet zprávy, stal jsem se součástí rozsáhlého řetězu. Tehdy musely být v každém domě věci potřebné pro hašení požáru, mimo jiné lopaty a kádě, myslím, že s pískem. Já jsem schovával zprávy pod jednu takovou kád’ - a protože jsem nechtěl a nemohl používat své skutečné jméno, začalo se mi říkat Káda. A už mi to zůstalo.“

Roku 1943 byl Zdeněk totálně nasazen do Německa - a když byla fabrika, v níž pracoval, vybombardována, vrátil se pěšky načerno domů. Dozvěděl se ale, že ho

kdosi udal a hrozí mu zatčení. Proto ještě se čtyřmi dalšími kamarády uprchl přes Slovensko do Rumunska, kde pracoval jako kovář. Během prázdnin roku 1944 utíkal pro změnu zpátky do Prahy.

Po osvobození pomáhali mnozí skauti lidem, kteří se buď vraceli z koncentračních táborů nebo se kvůli vyčerpání a nemocem nemohli vydat na cestu domů - „Káda“ byl mezi těmito dobrovolníky. Už 15. května 1945 založil skautský oddíl, který se stal základem pozdějšího střediska Maják. A v roce 1946 vytvořil družinu neslyšících skautů, která se brzy rozrostla v oddíl a patřilo do ní pětatřicet kluků.

Práce s neslyšícími Zdeňka Zeleného pohlcovala a zároveň obohacovala, připravoval i program pro zrakově postižené a tábor pro děti s pohybovými vadami. Musel ale nastoupit na vojnu a pak už přišel únor 1948, pohroma pro celou společnost, skauty (neboli Junáky) nevyjímaje. Hnutí bylo znovu rozmetáno a nahrazeno Pionýrem.

Jelikož Zdeněk s komunismem nesympatizoval, dál vedl kluky z oddílu a dál se hlásil ke skautingu i ke katolické církvi, bylo jen otázkou času, kdy začne mít s novým režimem vážnější potíže. Na svobodě zůstal do 13. ledna 1951. Tehdy ho zatkla tajná policie a v září téhož roku ho odsoudili spolu s dalšími „členy“ vykonstruované protistátní skupiny za údajnou velezradu a vyzvědačství. Verdikt zněl: 15 let vězení, ztráta majetku, ztráta občanských práv.

Pak následovalo celkem osmnáct věznic a lágrů: Mírov, Jáchymovsko, Příbramsko, Ruzyně, Opava... „Stranický úkol bachařů a velitelů byl mukla ponížit. Snažili se, v zacházení s námi nesměla být žádná lidskost. Ale nikdy jsem si ponížení nepřipustil,“ říká Zdeněk Zelený. Z kriminálů vyšel po amnestii v roce

1960. Bylo mu 36 let a vážil 57 kilogramů. Skautem zůstal dodnes – a je také držitelem nejvyššího skautského vyznamenání, Řádu stříbrného vlka.

„Nikdy nepodceňuj nepřítele, říkal jsem vždycky svým klukům v oddíle. Nepřátelé – v ilegalitě to byli samozřejmě komunisti – jsou taky myslící lidé. Nesouhlasíme s jejich ideologií, ale nesmíme je podceňovat, také oni mezi sebou mají chytrý lidi. Ale naštěstí ne moc,“ vzpomínal Zdeněk Zelený v rozhovoru pro publikaci Příběhy bezpráví, vydanou společností Člověk v tísni.

Zdeněk Zelený, known to one and all as Káďa, was born on 1 December 1924. Even as a young boy, he was enraptured by the ideals of scouting. The Nazis banned the scouting movement shortly after occupying the rest of Czechoslovakia. In 1940, various armed units (from the gendarmerie to the Gestapo) dispersed the boys' camps. Even so, the scouting movement managed to keep going during the war, albeit secretly with the protection of various sports and hiking clubs. Zdeněk Zelený also joined the resistance. In 1943, Zdeněk was forced into labour in Germany, and when the factory where he worked was bombed, he illegally made his way home – on foot. As Zdeněk did not support Communism and continued to lead boys from his group, declaring himself a scout and a devout Catholic, it was only a matter of time before he would start having difficulties under the new regime. He was a free man until 13 January 1951. Then the secret police arrested him, and in September of the same year he and other “members” of a trumped-up subversive group were convicted of treason and espionage. He was sentenced to 15 years, had his property confiscated, and was stripped of his civil rights. He was released from prison as part of an amnesty in 1960. He was 36 and he weighed 57 kilograms. He is still a scout, and holds the highest scout decoration – the Order of the Silver Wolf.

Jiří
Zenáhlík

Ještě v noci mě vyvedli ven, svázali do kozelce a naložili na zadní sedadlo 603-ky. Hodili přese mě montgomerák a vezli pryč. Zatím jsem se vůbec nic nedozvěděl. Jenom mě mlátili. A teď mě odváží neznámo kam. Nakonec otevřeli dveře. Jak jsem vstával, dostal jsem rány. Vykopali mě z auta ven, táhli mě za křídla a při tom mlátili. Tvrdý brachiální násilí. Odvedli mě na celu číslo 8. Byl jsem domlácenej, dobitej, z hlavy mi tekla krev. Byl jsem úplně zničen. Je to hrozný šok. Ale ne, že bych se bál. Nevím, co se v člověku stane, kde se najde duševní síla, že nebrečí, nepodlehne, není v něm žádný zoufalství...

Suddenly, I hear them calling out names in the hall – Kutlvašr, Janoušek, the names of seven or so generals. Then came the names of several lower ranking officers and finally the warder called: "Hruška!" He opened the cell and said: pack all your things, find your sack and change your cloths. As I looked around there were forty or forty-five officers standing there, changed into their uniforms, with holes at many places where they ripped off their rank-badges and awards, as all of them had some award or other. All of them were from the West and the East, pilots. So I thought to myself: what kind of a regime was this, liquidating its heroes to whom we owed respect for our liberation from the Nazis? For the next ten years and a half I would be moving around with them through various prisons.

Nevím, co se v člověku stane, kde se najde duševní síla, že nebrečí, nepodlehne, není v něm žádný zoufalství...

I did not know what happened inside a person, where all that spiritual strength came from, that he did not cry, did not surrender, became free of all despair...

Jiří Zenáhlík se narodil 20. května 1921 v Táboře. V říjnu 1943 byl nasazen do Říše, ale po spojenecké invazi do Normandie se v létě 1944 rozhodl uprchnout přes Francii do západní armády. Po krátkém výcviku v Anglii byl v listopadu 1944 nasazen ve Francii v záložní rotě jako střelec na tanku. Po návratu do Československa se stal profesionálním vojákem. Po válce se na chvíli zdálo, že život poběží normálně. Jiří Zenáhlík se vrátil ke sportu a atletice, v roce 1946 se oženil a časem se manželům narodili dcera a syn. V roce 1952, kdy už v Československu vládli komunisté, se ale smyčka pomalu začala stahovat i okolo něho, přestože zatím nic netušil. Jeho bratr Josef s manželkou totiž pracovali pro francouzskou špionážní službu a práci agenta nabídli i jemu. Rozhodl se spolupráci přijmout. Celou skupinu dlouho sledovala tajná policie a v roce 1953 začala zatýkat.

Jiří Zenáhlík byl zatčen 1. května 1953 na cestě domů. Nejprve se ocitl na Státní bezpečnosti v Karlových Varech: „Tam jsem dostal první nakládačku. Strhali mi výložky, rozšlapali čepici - to je maličkost - ale ty rány do těla! Ani nevím, kde jsem měl hlavu, kde nohy, jak mě zmlátili. Tak to dělali vždycky, aby z člověka dostali jeho sebevědomí. Ještě v noci mě vyvedli ven, svázali do kozelce a naložili na zadní sedadlo šestsettrojky. Hodili přese mě montgomerák a vezli mě pryč. Zatím jsem se vůbec nic nedozvěděl. Jenom mě mlátili. A teď mě odvázejí neznámo kam. Nakonec otevřeli dveře. Jak jsem vstával, dostal jsem rány. Vykopali mě z auta ven, táhli mě za křídla a při tom mlátili. Tvrdý brachiální násilí. Odvedli mě na celu číslo 8. Byl jsem dolámanej, dobitej, z hlavy mi tekla krev. Byl jsem úplně zničený. Je to hroznej šok. Ale ne, že bych se bál. Nevím, co se v člověku stane, kde se najde duševní síla, že nebrečí, nepodlehne, není v něm žádný zoufalství...“ Zenáhlík

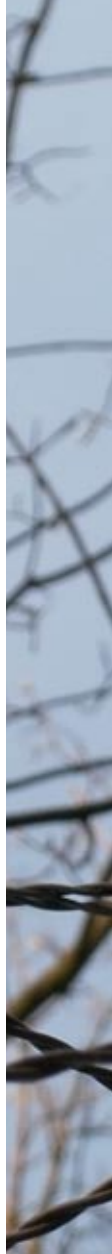
převezli do Českých Budějovic, jedné z nejhorších vyšetřoven StB. Při výsleších ale neměl co bránit. Bratr Josef nedokázal kruté výsledky vydržet a přesné informace o špionážní skupině estébáci navíc měli z falešné vysíláčky, kterou přivezl fingovaný západní agent. Oba bratři byli odsouzeni na doživotí, ale prokurátor se ihned odvolal a požadoval smrt. Museli tedy na Pankráci v tzv. provazárně čekat, jak skončí odvolání: „Byli jsme tam 23 dní. Ale já jsem pevně věřil. Když jsem si vzpomněl na rodinu, plakal jsem, ale nebál jsem se. Těsně před Štědrým večerem si pro mě ráno přišli, ale ne brzo. Zavázal jsem si oči. Kam mě teď povedou? Až do podzemí? Tam se popravovalo. Bachař mě vedl jen o jedno poschodí níž. Otevřel celu a strčil mě dovnitř. Začal jsem se smát a tekly mi slzy.“

Poté byl Jiří Zenáhlík vězněn v Leopoldově, kde na něj čekalo obvyklé muklovské martyrium. Buzerace, mizerná strava, různé práce od draní peří přes lepení pytlíků až po nasazování kolíčků na tzv. konopě. V likvidačním prostředí Leopoldova ale naštěstí dlouho nezůstal. Režim potřeboval stále více vězňů na těžbu uranu, a tak byl Zenáhlík začátkem léta 1954 transportován na lágr Bytíz, kde strávil následujících 6,5 roku. Když se v roce 1960 většina politických vězňů konečně dočkala amnestie, Zenáhlík putoval nazpět do Leopoldova. Jako elektrikář tam pracoval další čtyři roky. Propuštění na odvolání se dočkal v říjnu roku 1964. Odseděl si celkem 11,5 roku. Manželka s dětmi na něj stále čekala. Následky věznění však Jiřího Zenáhlíka provázejí dodnes: „Nedávno jsem měl sen, že mám odsedět ještě pět let. Vždyť je mi 86 let, to se ani nedožiju propuštění... Ještě dnes se mi občas zdají transporty. Mám trochu ořesené nervy, trochu srdeční arytmií, někdy mívám stresy. Život člověka je poznamenán, ať si

říká, kdo chce, co chce. Jsme na svobodě, to je pravda, ale v každém z nás, kdo se nezpronevěřil své morálce a víře, to zůstává. Člověk není úplně svobodný. Je stále v zajetí toho, co prožil, a nemůže svůj život žít v plném rozsahu. Ani moje paní nemůže. Čekala na mě tolik let. Bylo jí 26 let, když mě zavřeli. Svého rozhodnutí ale díky ní nelituju.“

Jiří Zenáhlík, colonel on reserve, was born on May 20th in 1921 in Tábor. In October 1943 he was brought to Berlin on forced labor from where he had escaped in the summer of 1944 to France. Then in England, he joined the army and in November 1944 he was put on in France, in a troop on reserve. After his return to Czechoslovakia he became a professional soldier. In 1952, on the instigation of his brother Josef Zenáhlík, he became the agent of the French security service. On the grounds of his espionage activities, Jiří Zenáhlík was detained in 1953 and convicted to life-imprisonment. The trial with the whole espionage group was broadcasted publicly in November of the same year. Jiří Zenáhlík was subsequently kept in the prisons of Pankrác in Prague, in Leopoldov, in the uranium mines of Bytíz (6,5 years) and again in Leopoldov. He was released after the amnesty of 1964 after 11,5 years in jail.

Jedni z nás...

NĚKOLIK MÁLO OSOBNOSTÍ Z TĚCH MNOHA,
KTERÉ BY MĚLY BÝT PŘIPOMENUTY U PŘÍLEŽITOSTI
60. VÝROČÍ KOMUNISTICKÉHO PŘEVRAU V ÚNORU 1948.

Autoři textů Mikuláš Kroupa, Adam Drda,
Jan Horník, Ondřej Bratinka, Adam Hradílek
a další redaktoři o.s. Post Bellum
Grafická úprava Jan Dobeš, Studio Designiq
Fotografie ze soukromých archivů pamětníků,
sbírky Post Bellum a Ústavu pro studium totalitních režimů
Odpovědný redaktor Mikuláš Kroupa, Lucie Wittlichová
Překlad Adam Hradílek, agentura Media Market
Tisk První dobrá s.r.o.

1. vydání
Vydal Úřad vlády České republiky, 2008

ISBN 978-80-87041-36-9

Some of Us...

A HANDFUL OF THE MANY
WHO SHOULD BE REMEMBERED
ON THE 60TH ANNIVERSARY
OF THE COMMUNIST COUP IN FEBRUARY 1948.

Authors Mikuláš Kroupa, Adam Drda,
Jan Horník, Ondřej Bratinka, Adam Hradílek
and other Post Bellum editors
Graphic design Jan Dobeš, Studio Designiq
Photographs from the private archives of eyewitnesses,
the Post Bellum collection and the Institute for the Study
of Totalitarian Regimes
Editors-in-chief Mikuláš Kroupa, Lucie Wittlichová
Translation Adam Hradílek, Media Market
Printed by První dobrá s.r.o.

First edition
Published by the Office of the Government
of the Czech Republic, 2008

Poděkování

Děkujeme spolupracovníkům z občanského sdružení Post Bellum a Českého rozhlasu – Rádio Česko, kteří se věnují zaznamenávání vzpomínek pamětníků od roku 2001 v rámci rozhlasového projektu Příběhy 20. století a. Jejich sbírka dnes čítá více než 700 nahrávek a tisíce fotografií. Více na www.postbellum.cz a www.radiocesko.cz.

Acknowledgement

We thank the Post Bellum civic association and Czech Radio, dedicated to collecting the memories of eyewitnesses and survivors since 2001 as part of the Twentieth-Century Tales radio project, for its cooperation. The association now has a collection of over 700 recordings and thousands of photographs. For more details, please visit www.postbellum.cz and www.radiocesko.cz.

post
bellum

RADIO
ČESKO
ČESKÝ ROZHLAS